

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание

Трета редовна сесия.

XXVI заседание, сжбота, 20 ноемврий 1910 г.

(Открито отъ прѣдседателя г. д-ръ П. Ораховацъ, въ 2 ч. 50 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателътъ: (Звъни) Засѣданieto се отвара. Моля г. секретаря да провѣри отсъствуващитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь В. Александровъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Георги Арабаджиевъ, Демиръ Атанасовъ, Михаилъ Бахърджиевъ, Константинъ Батоловъ, Янко Боянловъ, Димитъръ Бончевъ, Страшимиръ Бърневъ, Константинъ Волиновъ, Никола Георгиевъ, Георги Георговъ, Никола Гешевъ, Стамо Грудовъ, Йонко Гунчевъ, д-ръ Стоянъ Даневъ, Георги Динковъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Манолъ Златановъ, Лазаръ Ивановъ, Иванъ Инджовъ, Александъръ Каназирски, Никола Козаревъ, Димитъръ Манойловъ, Василъ Мантовъ, Османъ Мачинлъ, Василъ Милевъ, Асѣнъ Милчевъ, Иванъ Неврокопски, Колю Нетковъ, Калчо Новаковъ, Стофанъ Паприковъ, Рачо Пашовъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Драганъ Поповъ, Никола Поповъ, Стефанъ Поповъ, Станьо Праджовъ, Георги Радойковъ, Стефанъ Родовъ, Иванъ Саллабашевъ, Тодоръ Статковъ, Стефанъ Стефановъ, Георги Танковъ, Петъръ Тодоровъ I, Богданъ Токевъ, д-ръ Иванъ Тривчевъ, Алексъ Филиповъ, Ефремъ Христовъ и Рангелъ Яневъ)

Прѣдседателътъ: Отсъствуватъ 49 народни прѣдставители; има нужното число, за да се смѣта за сѣданieto законно.

Съобщавамъ на Събранието, че прѣдседателството е разрѣшило отпускъ на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители: на горнеорѣховския Стефанъ Роковъ — 1 денъ, на шуменския Янко Симеоновъ — 5 дена, на сливенския Христо Дограмаджиевъ — 3 дена, на трѣнския Ангелъ Русевъ — 2 дена, и на дуинишкия Сотиръ Кацаровъ — 6 дена.

Освѣнъ това, постъпило е заявление отъ ломския народенъ прѣдставителъ г. Богданъ Токевъ, съ което иска 3 дена отпускъ по болестъ, освѣнъ разрѣшенитѣ му по-рано отъ прѣдседателството 10 дена. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да му се разрѣши този отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Постъпило е заявление и отъ пловдивския народенъ прѣдставителъ г. Никола Митевъ, съ което иска 5 дена отпускъ, освѣнъ разрѣшенитѣ му 10. Моля

г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Тутраканскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Недко Пеневъ иска безсроченъ отпускъ по болестъ; прѣдставилъ е и медицинско свидѣтелство. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се разрѣши този отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че отъ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията е постъпилъ законопроектъ за празничнитѣ дни и недѣлната почивка. Този законопроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Постъпило е едно питане отъ силистренския народенъ прѣдставителъ г. Вълчо Георгиевъ къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи. Понеже г. министърътъ отсъствува, питането се отлага.

Минаваме на дневенъ редъ — продължение разискванията по първото четене на законопроекта за постепенното прѣхвърляне на беглика и данъка върху сградитѣ въ полза на общинитѣ.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ, който ни занимава отъ вчера, е единъ отъ ония, които засѣгатъ, и сериозно засѣгатъ въпроси отъ икономически, отъ социаленъ, отъ бюджетно-държавенъ и отъ политическо-мораленъ характеръ. Стѣдъ казаното въ мотивитѣ, менѣ прѣдстои да сподѣля съ васъ нѣколко думи за освѣтление на тѣзи основни въпроси, въ свързка съ законопроекта.

Вие сте забѣлѣжили, колко щедро се е отнасяла и се отнася нашата държава, колкѣтъ има да се подпомогне нѣкоя производителна сила въ страната, и, разбира се, при тази помощъ се има прѣдъ видъ да се създаде онова производство, което липсва и което трѣбва да се набави, защото се прѣдиполага, че има причини за вирѣние. Но съ тази помощъ се създава една тежоба за държавата, една материална повинность за грамадното болшинство отъ тази страна въ полза на едно съвсѣмъ незначително меньшинство, при убѣжденieto, обаче, че това малко малцинство ще има грамадната заслуга да организира трудъ, да

създаде производство и да тика икономическия напредък се напредва. Колкото и тази държавна намеса, съ такава щедра помощ, да може да бъде критикувана, тя е извинявана, дори и оправдавана от цялата, която се преследва. Но въпросът е, дали трябва да се постигне съ държавната намеса и там, дѣто се поощрява не вече производителната сила на народа, а дѣто се поощрява разточителността. Този въпрос е въ интимна връзка, е неразривно свързан съ законопроекта, защото, каквото цѣто тѣкуване да дават, но фактът, че въ столицата се предоставя на жителитѣ да получават 60 пѣти повече отъ онова, що ще получи единъ жителъ въ селото, е явно доказателство — то е очевидно — че това се дава отъ държавата въ полза на единъ за сметка на други. Но съ каква цѣль? За да се тикне икономическия напредък на тази страна напредъ? Съвсѣмъ не. Отговорътъ ще бъде: да се удовлетворятъ нужди. Да, нуждитѣ, г. г. народни представители, винаги сѫ налице и трябва да бъдатъ; но тѣзи благородни нужди само тогава ще бъдатъ оправдани, когато, по силитѣ, се набави и тѣхното удовлетворение отъ опзи, който си ги създава. Казаното за столица София се отнася и за много други пунктове низъ нашегѣ отечество. Азъ имамъ въ очитѣ си поразителни картини за единъ Каловъ или за едно Брацигово. На какво основание тамашиниятъ жителъ да взема 10 пѣти повече, отколкото жителъ на с. Кнежа? Защо? За икономически прѣкасъ напредъ? Не. Съ това ще се тикне ли напредъ развитието на този градъ, напр., Каловъ, който, тѣй или иначе, е въ застои, а Червенъ-брътъ напредъ, макаръ да е село? За мене само отъ тѣзи пѣколко думи е очевидно, че азъ съмъ постигналъ цѣльта, що се отнася до първия въпросъ, икономическия — че тази намеса на нашата държава, благодарение на която сѫ се разпрѣдѣлили у насъ данѣнитѣ, наречени общински налози, отъ икономическо гледище е по-долу отъ всѣкаква критика, както казватъ; тя не може да бъде защитена.

Идва вториятъ въпросъ, социалниятъ, а именно въпросътъ за социалната правда. Тя не може да бъде забравена отъ държавата. Въ какво се състои? Г. г. народни представители! Въ нашата страна, па и навредъ, днесъ има такова течение: „Дайте чрѣзъ данѣчната система да постигнемъ едно облекчение на слабитѣ не само, но дайте да постигнемъ дори едно изравняване на слабитѣ по отношение на икономически силнитѣ — едно изравнение на богатствата. Срѣдата, отъ която азъ излизамъ, не може да възприеме такъвъ единъ възгледъ — да си служимъ съ намесата на държавата за изравняване богатствата, чрѣзъ данѣчната система да се стремимъ да намалимъ богатствата на богатия, за да направиимъ облагодѣтелствувашъ бѣдния. Азъ не мога да поддържамъ това. Но у насъ има друго глѣщо; има глѣщо обратно. То е, че, дори когато не е за пѣкаква икономическа цѣль, има грамадна несправедливостъ, дѣто се облагодѣтелствуватъ чрѣзъ данѣчната система единъ въ ущрѣбъ на други. Идва се до заключението, че несправедливо трябва единитѣ, защото единъ законъ ги провъзгласилъ за градове, да бъдатъ обязательно въ тежестъ на другитѣ, които сѫ останали села. Тази социална неправда не е само по отношение на градоветѣ. Тя има много дълбоки корени въ самитѣ градове, както помежду тѣхъ, така сѣщо и въ самитѣ градове. А именно, отъ дѣ се събиратъ тѣзи приходи отъ общинскитѣ налози? Тѣ се събиратъ по косвенъ пътъ отъ данѣнитѣ, по косвенъ пътъ тѣ лѣгатъ на гърба, може-би, ако не повече, сигурно наравнъ съ най-бѣдния, по отношение къмъ богатия. За мене тамъ нѣма съмнѣние. Който плати, той плаща не по-малко отъ опзи, който си храни съ захаръ; който пуши трето качество тютюнъ, той плаща не по-малко, отколкото опзи, който употребява първо, и т. н. — да не пѣброявамъ. Това

засѣга всички наши мита по 20% отъ тѣхната височина, засѣга всѣчки акцизи. Съмнѣние нѣма, че, така засѣгнато, този товаръ лежи почти еднакво на всички въ страната, а облагодѣтелствуването е различно. И когато въ програмата на опозиционния блокъ се казва: „Дайте възможностъ да намалимъ митата, акцизитѣ, косвенитѣ налози върху прѣдметитѣ отъ първа необходимостъ“, азъ се питамъ, какъ ще се рѣши единъ финансовъ министъръ да ги намали, когато върху тѣзи мита, върху тѣзи акцизи се гради стопанството не само на държавата днесъ, а на още много други учрѣждения въ нашата страна, изборнитѣ учрѣждения, на по-голѣмата частъ отъ нашитѣ общини, особено градскитѣ. Обязаностъ е, значи, за социална правда, било по отношение на изборнитѣ учрѣждения едно спрямо друго, било по отношение на самитѣ жители, да се започне, ако не прѣмахва несто на тази социална неправда, поне прѣмахва несто на уголѣмяването ѝ. Защото мнитѣ се правѣно упрѣкъ, че азъ съмъ се стремилъ да взема онова, което расте, и да оставя опоза, което не расте; да взема питомното и да оставя дивото. Да положимъ, че е тѣй — че азъ ще взема питомното, т. е. тѣзи общински налози, които се събиратъ по границата, които се събиратъ по фабричитѣ, които се събиратъ отъ държавни чиновници, и ще дамъ въ замѣна онѣзи държавни данѣци, които сѫ близо до самото население, които показватъ, като барометрътъ, силата на тѣзи, които има да удовлетворяватъ нужди, докѣдъ могатъ да отидатъ тѣ.

Азъ казвамъ: вземамъ питомното, за да дамъ дивото, както казватъ. Но какво цѣль азъ съ това? Цѣль не да увелича държавнитѣ приходи, а да спира растежа на социалната неправда. Защото да прѣдпоставимъ, че октроата ще даде 10 хиляди лева повече — примѣрно. Какъ ще се разпрѣдѣлятъ тия 10 хиляди лева изъ цѣлата наша страна, ако вземемъ три фактора, три дѣлители: общината София, която е въ едно изключително положение, всѣчки градове и всѣчки села? При днешното положение пропорцията е тази: Софийската община трябва да вземе 2½, всѣчки градове трябва да взематъ близо 5¼—6, а всѣчки села трябва да взематъ най-много двѣ. Значи, отъ тия 10 хиляди лева — примѣрно — близо 2.000 ще отидатъ за всѣчки села, 2.500 л. — ще отидатъ за столица София, а останалитѣ 5.500 л. ще отидатъ за всѣчки други градове. И когато това тѣй се развива, кой е резултатътъ? Резултатътъ ще бъде, че отъ денъ на денъ облагодѣтелствуванитѣ ще ставатъ не само въ повече облагодѣтелствувани, но само социалната неправда ще расте сѣ повече и повече, по отъ денъ на денъ тѣ ще поставятъ себе си въ такава положение, че всѣкитѣ почти тѣхни източници за животъ ще зависятъ отъ този доходъ, тѣй като на пѣкои наши незначителни градове ¾ отъ тѣхнитѣ доходи вече съставлява октроата. Питамъ се азъ: въ какво положение ще бъде държавата, когато ще има да удовлетвори тѣзи нужди, какъ тя ще гласи своята финансова и икономическа политика, когато ще трябва да знае, че отъ всѣко мръдане надолу по мита и акцизи, това обязательно ще се отзове и въ размѣръ много тежѣкъ за пѣвѣстни най-облагодѣтелствувани общини?

Азъ, прочее, най-голѣмата заслуга въ тази реформа съзирамъ въ спирането на социалната неправда, а това спирание се постига съ факта, дѣто казвамъ, че общинитѣ ще получаватъ онова, което срѣдно прѣзъ послѣднитѣ три години сѫ получили отъ октроата. Всѣко повишение нагорѣ не е за тѣхна печалба. Повишение ще има, но отъ друго естество, отъ другъ родъ.

Ще дойдемъ до положението на общинитѣ. Що ми се възрази: че Вие искате да есципите градоветѣ, Вие искате да ги прѣвърнете на голѣми села! Не е истина това, г. г. народни представители. Градове, които напредватъ, нѣма да се есципять, но градове,

които имат нѣкаква история и животуватъ, нѣма насилствено, противоестествено да ги държа въ едно положение ни живи, ни мъртви, да смѣтатъ, че тѣ иматъ нѣкакви доходи, които тѣ по своитѣ източници не могатъ да иматъ, и да прѣдизвикамъ едно поощрение на непроизводителността въ нашата страна; тамъ нѣма да се скъпи. Ние нѣма защо да оплакваме, че единъ градецъ може да западне и едно село може да стане голѣмъ градъ. Но искусствено да поддържаме обратното, това е голѣма социална неправда, това е, ще кажа нѣщо повече, голѣма икономическа безсмислица.

Казвамъ, общини, които напрѣдватъ, ще заслужаватъ приходитѣ си и ще ги увеличаватъ. Да вземемъ примѣрно столица София — най-облагодѣтелствуваната по досега живящия режимъ; тя има 2.200.000—2.300.000 л. доходъ отъ октроа. По онова положение, което ние ѝ създаваме съ този законопроектъ, тя ще има гарантиранъ този доходъ; първо, съ данъцитѣ, които ѝ отстъпваме въ нейна полза — данъка върху сградитѣ и данъка върху беглика, колкото незначителенъ да е; държавнитѣ върхуни или проценти къмъ тѣхъ отъ училищенъ налогъ и отъ пажна повинностъ — и онова, което ѝ гарантираме за изравняване разликата. Но ще ми се възрази: ти повече нѣма да вземе. Да, повече нѣма да вземе отъ този източникъ дотогава, докогато даденитѣ ѝ въ замѣна данъци не бѣдатъ въ положение да дадатъ нѣщо повече, отколкото е получавала срдѣно отъ октроата. Азъ съмъ убѣденъ, че нѣма да бѣде дълго врѣмето за София, когато тия данъци, особено данъктѣ върху сградитѣ, ще дадатъ нѣщо повече. Но какъ ще дадатъ нѣщо повече? Много просто, г. г. народни прѣдставители. Азъ нѣмамъ за задача да разрѣшавамъ сега и изеднѣхъ всички въпроси, които ще се породятъ отъ тази реформа, но тѣ ще се явятъ. Столица София, заявявамъ го открито, има около 20 хиляди семейства, които живѣятъ въ квартири съ по 3—4—5 стан; има 8—9 хиляди собственици на тия сгради. Сега само собственицитѣ плащатъ данъкъ, а оѣзи, които живѣятъ въ квартиритѣ, не плащатъ никакъвъ данъкъ, за тѣхъ е всичко чуждо въ тази столица. А този данъкъ, квартирниятъ, не е новъ, не е само за нашата страна, има го навсѣкждѣ, дѣто социалното положение е достигнало до тази степенъ, че болшинството отъ квартирантитѣ да иматъ кѣши подъ наемъ, а да не сѣ тѣхна собственостъ. Той не може засега да се простре въ никой градъ въ България, защото почти навсѣкждѣ другадѣ въ България собственицитѣ сѣ и обитатели на кѣшитѣ си. Но въ една София въпросътъ стои малко поиначе. И това, което ще плати квартирантитѣ върху наемната стойностъ, недѣйте мисли, че ще легне само върху него. О, не; ще има естествено прѣхвърляне тежкната на данъка; той ще легне повече или по-малко на квартиранта, но ще легне и върху наемателя. Той ще отиде и дотамъ, щото да пѣма тази бързина въ растежа на стойноститѣ въ нашата столица. Естествентъ ли е тоя растежъ, питамъ се азъ? На какво се дължи той, че вчера, или прѣди петъ години квадратниятъ метъръ е струвалъ 5 л., а днесъ не е 5 л., а 50 л. Когато прѣди петъ години е билъ 5 л., и това не е единъ случай, а изобщо, отдѣ иде тази доходностъ, че се увеличава така стойността? Много просто отдѣ идва: идва отъ тѣзи приходи, които ние, за поощрение на столицата, или подъ натиска на дневнитѣ нужди, сме създали въ такава въпиюща несправедливостъ по отношение на другитѣ консоматори на страната — 1:60. Тѣ сѣ 2.200.000 л., тѣ гарантиратъ заемъ отъ 50 милиона лева, тѣ създаватъ канали и улици. Ако този градъ бѣ въ Америка какъ щѣха да пострѣятъ хората, които държатъ смѣтка? Прокарватъ улици тукъ, прокарватъ канали, правятъ чудесни работи, всичко нарождатъ, водопроводи и пр. и пр. Всичко това струва милиони въ една мѣра, и вие, господарѣ на мерата, нищо никому за по-

добрението на вашия имотъ не плащате; за това, което повдига стойността на имота ви десеторно, нищо не плащате. Може ли да бѣде това справедливо? Нѣма ли основание да се мисли, че тукъ има източници, които може да дадатъ богатства, може да дадатъ приходи? Безспорно, има го. То ще се даде. Азъ не се боя за градоветѣ, които иматъ основание да напрѣдватъ; тѣ ще напрѣдватъ и тѣ своитѣ доходи ще дотѣмнатъ. Достатъчно е, че азъ не развѣлямъ стопанството имъ. Азъ казвамъ: въ вашия бюджетъ за 1911 г. трѣбва да прѣдвидите срдѣната сума, получена отъ данъка октроа прѣзъ тритѣ години: 1907, 1908 и 1909 г.; нея ви гарантирамъ, но спримъ. Приучете си сега стомаха или по-малко даде, или разтворете си ржѣтѣ повече да донесатъ отъ вашитѣ собствени срдѣства. Това е, което азъ върши; не пакостя ни на единъ градъ. И повтарямъ, щомъ ржѣтѣ сѣ силни и щомъ единъ градъ се развива икономически, той ще си навакса разликата, която държавата плаща, и тя, държавата, ще се освободи, а градътъ ще отиде по-нататкъ и ще увеличи още повече своитѣ приходи, споредъ своитѣ нужди и споредъ силитѣ си.

Но има и нѣщо друго. Ами какво ще правимъ съ ония градове, които западатъ? Вашиятъ законопроектъ ще имъ отнеме всичката сила.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ не ще се побоя да кажа, че, който стои на това мѣсто, той мъртавецъ не може да възкресява, защото има живи да храни, има живи да въздига. Това е то. Сентименталностъ тукъ не може да има, защото азъ, или който и да е другъ на моето мѣсто, не може да бѣде благодѣтел за чужда смѣтка. Тѣзи срдѣства не отъ моя джеба излизатъ, а отъ джеба на нѣкой. Този „нѣкой“ е българскиятъ народъ, който иска прѣдимно едно: икономически способнитѣ да напрѣдватъ, производството имъ да се развива, а другитѣ ще дойдатъ отпоздирѣ.

Тогавъ се повдига въпросътъ: ако по проекта за извѣстно число години икономически способнитѣ не успѣятъ да наваксатъ съ свои срдѣства това, което държавата имъ дава като допълнение на разликата, и да се освободи държавата да имъ дава повече, то каква гаранция, каква надежда има, че ще дойде нѣкога врѣме по отношение на икономически съвсѣмъ слабитѣ да прѣстане да имъ се дава тази помощъ?

Г. г. народни прѣдставители! Може-би, съ малки изключения, ама съ съвсѣмъ малки изключения, туй, което азъ се надѣвамъ, ще бѣде постигнато, че даже и тѣзи малки градове ще си създадатъ приходи. Отдѣ? Най-напрѣдъ по факта, че много отъ тѣхъ, макаръ и да сѣ малки и бѣдни, иматъ не само данъкъ върху сградитѣ, а и данъкъ бегликтъ, и ако този бегликтъ се отстъпи на бѣднитѣ общини, той е отъ голѣмо значение за тѣхъ. Азъ мога да посоча на единъ градецъ — Тетевентъ — който по сравнителната таблица, която имамъ, съ беглика, че си покрие почти онова, което е получавалъ досега; има други градове, които ще го покриятъ съ приходитѣ отъ своитѣ сгради; ще се намѣрятъ, може-би, и такива, които не ще могатъ да бѣдатъ така облагодѣтелствувани: като Копривница, като Калоферъ, тѣзи старини и светини ще бѣдатъ малко въ по-трудно положение, но нѣма защо да имъ създава надежда отъ това мѣсто тамъ, дѣто условията диктуватъ съвсѣмъ друго. Въ всѣки случай, и тази тежина, ако остане за по-дълго врѣме на държавния бюджетъ да изравнява разликата, ще се намали много и ще остане толкова малко, че дори ако за поддържането на тѣзи светини, ако за поддържането на това историческо реноме стане нужда за една най-малка помощъ, тя може да се по-дължи за още по-дълго врѣме.

А. Екимовъ: Ще ги обърнемъ на музеи.

Министъръ А. Ляпчевъ: По отношение на селата, съ огледъ на социалната правда и неправда, мога да

кажа слѣдното. Отъ нѣколко врѣме насамъ менѣ се подмѣта, че азъ съмъ желалъ да ставамъ — било азъ, било правителството — популаренъ между селското население, и затуй с прѣдприета тази реформа. Нищо по-невѣрно отъ това, дори нищо по-обидно, поне лично за мене, отъ това, защото, ако има въ резултатъ отъ тази реформа селското население да добие нѣщо, това ще се дължи не на моитѣ жопани да угоднича нѣкому, а то ще се дължи на отхвърлянето на една кричаща неправда. Азъ съмъ длъженъ ней да отхвърля. Но и въ селата не навѣждамъ що спечелимъ. Има 52 села, които днесъ взиматъ отъ окръгата, общинскитѣ налози, повече, отколкото ще взематъ отъ беглика и отъ сградитѣ. И по отношение на тѣзи села пакъ държавата, отъ желание да не разстрон стопанствата имъ, се явява на помощъ и казва: разликата и вамъ ще дотѣкма.

Толкозъ, г. г. народни прѣдставители, за тази социална правда. Азъ не я прѣмахвамъ окончателно, защото не мога да разстрою общинскитѣ стопанства, но азъ създавамъ условия тя да се не шири, да не расте повече, и отъ друга страна давамъ възможностъ постепенно тя да се поправи, и съ основание.

Намѣриха се оратори, които си зададоха въпроса: тази реформа какъ ще се отрази на държавния бюджетъ. Един прѣдполагаха, че тази реформа е измислена съ единствената цѣль да могатъ да се увеличатъ държавнитѣ приходи, а други се боеха, че тази реформа ще донесе една грамадна загуба за държавния бюджетъ.

Г. г. народни прѣдставители! Споредъ мене, тази реформа отъ гледището на държавния бюджетъ има слѣднитѣ резултати за днесъ. Азъ ще кажа, какъ тя ще се отрази и въ бъдеще. Ще говоря съ кръгли цифри и да не се взематъ тѣ като послѣдна дума по резултатитѣ на финансовата статистика въ случая. Кръглитѣ числа стоятъ тѣй: сръдно доходѣтъ отъ общинския налогъ за послѣднитѣ изтекли три години: 1907, 1908 и 1909 г. е близо 8.600.000 л.; отъ тѣхъ 1½ милионъ сж на селата, 2 милиона двѣстѣ и толкова хиляди сж на София и 4.900.000 л. — петъ да ги кажемъ кръгло — на всичкитѣ други градове. Цѣлнитѣ този доходъ взима държавата, която асж го прибира и отпосрѣдъ го разпрѣдѣли. И тѣй, държавата взима 8.600.000 л., и този доходъ тя трѣбва да го върне по два начина: първо, съ отстъпване на тия два данѣка — данѣкътъ върху сградитѣ и данѣкътъ бегликъ въ полза на градскитѣ общини, а само данѣкътъ бегликъ въ полза на селскитѣ общини. И въ третѣ случаи данѣкътъ се отстъпватъ на едно съ процентъ 21%: 11% платонъ данѣкъ и 10% училищонъ данѣкъ. По послѣднитѣ обложии това дава сръдно 4 милиона кръгло общъ приходъ отъ беглика и 3.600.000 л. общъ приходъ отъ данѣка върху сградитѣ. Но понеже 1.400.000 или 1.500.000 л. сж въ селата, не вземамъ този данѣкъ въ реформата; той остава навѣнъ. Оставатъ 2.200.000 л. и нѣще за градскитѣ общини. Всичко това прави 6.200.000 л. Къмъ тѣзи 6.200.000 л. като прибавимъ 21%, или петата имъ частъ, то прави 7.500.000 л. Всичко това, г. г. народни прѣдставители, повтарямъ, е примѣрно, за ясностъ. Тѣзи 7.500.000 л. дава държавата, а взема насрѣща си 8.600.000 л.

Д-ръ И. Дрънковъ: Единъ милионъ и половина отива за селата. То трѣбва да се прибави.

Министъръ А. Ляпчевъ: Но, 8.600.000 л. взема държавата, а дава 7.500.000 л. Човѣкъ би казалъ, че държавата печели 1.100.000 л. Въ сжщностъ това не е така. Защо? Защото всички селски общини, изключая 52, като получатъ данѣка бегликъ, ще получатъ въ повечко, а всички градски общини до една, като получатъ данѣка върху сградитѣ и данѣка бегликъ, ще получатъ въ по-малко. Понеже всички градски

общини ще получатъ въ по-малко, споредъ закона, разликата трѣбва да се дотѣкми отъ държавата; значи, държавата става отговорна за нея и трѣбва да плати, ако се не лѣжа, 4.498.000 л., кръгло 4½ милиона.

И. Хаджиевъ: Ще платите на градскитѣ общини.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да, ще платимъ на градскитѣ общини.

И. Хаджиевъ: А какво ще вземете отъ селскитѣ общини?

Министъръ А. Ляпчевъ: Pardon. — Значи, съ тѣзи 1.100.000 л., които оставатъ като печалба, ще намаляимъ казанитѣ 4.500.000 л.? И тѣй, ще останатъ 3.400.000 л. примѣрно, кръгла загуба на държавата. И това не е приказка, това е фактъ, че държавниятъ бюджетъ ще има 3.400.000 л. по-малко приходи, отколкото би ималъ безъ тази реформа. Но съ това пакъ пакостъ, г. г. народни прѣдставители, на държавния бюджетъ не се прави. Първо, не се прави затуй, защото държавата има назрѣли нужди, които трѣбва да удовлетвори. Кои сж тѣзи назрѣли нужди? Ино сж открити обятия посрѣщнахте законопроектитѣ за застраховка отъ градушка и за застраховка на добитѣка отъ моръ. Ине не може да откажете грамадната нужда отъ единъ кадастръ за тази зема, цомъ като всички настояватъ, че липсва ипотеченъ кредитъ, а за всичко това се искатъ парични сръдства. Отдѣ ще вземете тѣзи парични сръдства?

Недѣлко Георгиевъ: Отъ селскитѣ общини.

Министъръ А. Ляпчевъ: Моля, г-да, изслушайте ме. — Азъ, който не съмъ поставенъ тукъ за да създавамъ недрости, азъ, който не съмъ дошълъ тукъ за да се харесвамъ съ демагогия, азъ, който имамъ обязаностъ да скжия за всички сжществуващи учрѣждения въ държавата и да со мжча да създамъ онѣзи учрѣждения, които ѣ сж нужни, азъ нѣма да си позволя да кажа: данѣкътъ бегликъ отъ 3½ милиона повече да се раздаде воднага на селскитѣ общини.

Не, такова прѣстъпленне къмъ моята длъжностъ азъ не съмъ способенъ да направя, но ще създамъ учрѣждения, които сж нужни, необходими за самитѣ тѣзи селяни. Азъ съмъ поставенъ да ги създавамъ и ще ги създамъ.

И. Хаджиевъ: Защо ги създавате само за смѣтка на селскитѣ общини?

А. Стамболийски: Направете и пензионния фондъ, тогава, за смѣтка на чиновницитѣ, а не за държавата.

Министъръ А. Ляпчевъ: На първо мѣсто азъ давамъ по 10% отъ това, което ще остане. Значи, отъ тѣзи 3.000.000 л., да речемъ, по 10%, това сж 300.000 л. примѣрно, кръгло за фондъ, за субсидия, за застраховка сръщу загубитѣ на добитѣка. Давамъ 20% за субсидия, за помощъ, за застраховка противъ градушка; това сж 600.000 л. Запазвамъ 70% — това сж близо 2.000.000 л. — за кадастриране на земитѣ, и частъ, по 5% за първата година, на общинитѣ. Менѣ со каза тукъ, че тѣзи 3.000.000 л. можемъ да ги вземемъ отъ държавния бюджетъ.

Г. г. народни прѣдставители! Министърътъ на финанситѣ, когато дава, той трѣбва да взема отъ нѣкъдѣ. Да взема наново отъ държавния бюджетъ, това ще рече да търси отъ нѣкъдѣ нови приходи, за да го увеличи. Това не мога да направя. Добръ ли нѣрпа азъ, че не давамъ всичкитѣ приходи на общинитѣ воднага, а че съмъ създамъ учрѣждения?

За мене, казвамъ, само това мога да върша азъ. Съ течение на годинитъ тѣхниятъ чистъ общински приходъ ще расте сѣ повече и повече — първата година 5, втората — 10, третата — 15, четвъртата — 20, 25, 30 и т. н. — докато тѣ станатъ пълни господари, докато тѣ самитъ успѣятъ съ икономитъ си да създадатъ тѣзи три, толкова необходими за самитъ тѣхъ, институти, да иматъ единъ силенъ фондъ за застраховка противъ градушка, да иматъ единъ силенъ фондъ за застраховка на добитъка и да иматъ една кадастрирана земя.

А. Димитровъ: Само да наредитъ градскитъ общини да не се ползватъ отъ тѣзи фондове.

Министъръ А. Ляпчевъ: Добръ, че ме подсѣтихте. Отъ г. г. ораторитъ на нѣколко мѣста се забѣлжихъ при това кадастриране, защо то да става за смѣтка на селскитъ общини въ повече приходи, а не на градскитъ.

Г. г. народни прѣдставители! Когато ще отидемъ въ комисията да разгледаме този въпросъ, ако нѣма начинъ, по който бихте ме убѣдили, че това е възможно да стане иначе, азъ нѣма да се възпротивя. Но отъ друга страна, стопанство за принципи азъ нѣма да унищожа, защото най-голѣмиятъ принципъ за мене е стопанството да живѣе.

Недѣлчо Георгиевъ: Социалната правда кѣдѣ отива?

А. Стамболийски: И правдата да живѣе!

Министъръ А. Ляпчевъ: Безспорно. Че какъ е възможно да не се нахърни човѣшката правда, живѣтьтъ? Защото Vivat justitia, regat mundus е казано въ тази свещена ограда не единъжъ. Но на тази пословица, ще я кажа тѣй, мѣстото не е въ парламента, т. е. да живѣе правдата, ако ще би да загине и свѣтътъ — на нея мѣстото не е тукъ. Тукъ трѣбва да се каже: да живѣе свѣтътъ и покрай живота на свѣта, по възможностъ, повечко правда.

А. Стамболийски: Вашата правда малка частица има отъ свѣта.

Д. Драгиевъ: Силниятъ свѣтъ да живѣе, споредъ Васъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Въ свързка съ държавния бюджетъ остава още единъ въпросъ откритъ. Питайте ме мене: „Добръ, Вие учредявате тѣзи фондове, засилвате ги, удовлетворявате нуждитъ прѣдимно на селското население, ако не изключително, нужди отъ грамадно икономическо значение за тази страна. Но Вие, като губите 3 милиона отъ държавния бюджетъ, дѣ ги намирате?“ Да, тукъ има секретъ, и тукъ е това, за което вие можете мене да похвалите, а себе си да зарадвате. Въ какво се състои този секретъ? Ще дойде приходниятъ бюджетъ на държавата, и вие ще го видите. Ни единъ новъ данѣкъ азъ не налагамъ; единствената промѣна, която направихъ, бѣше въ военния данѣкъ, отъ всички васъ тази промѣна еднодушно бѣ приета като нѣщо справедливо, като една материя, която досега никой не бѣше уреждалъ, която за пръвъ пътъ се урежда, и се урежда по единъ начинъ, който открива голѣми перспективи за реформирането на данѣчната система въ тази страна. Безъ да налагамъ новъ данѣкъ, благодарение на обстоятелството, че прѣзъ тази година, както и прѣзъ идущата, има нови облагания, нови размѣтания на прѣжитъ данѣци отъ естество на парасване приходитъ въ тази страна, ще имаме нѣщо въ повече. Така, напр., срѣщу врѣвата, която се вдига тукъ, че новото облагане върху занятията

щѣло да донесе 10 пѣти повечко, ще имаме нѣкакви си 600.000 л. само повечко. На 6.200.000 л. ще има да впишемъ въ бюджета 6—700.000 л. повечко. Виждате, колко неоправданъ е този шумъ, колко е тенденциозенъ, когато отъ тукъ се намиратъ хора да го поддържатъ, да го подкрѣпятъ, и да даватъ ободрение и на пресата, която повечето пѣти не знае какво говори сама, защото, иначе, не бихъ допусналъ, че ще отидатъ да защищаватъ интереси не знаей чин, извънъ България, когато тѣзи интереси знайтъ, че сѣ добръ защитени тукъ, и финансовиятъ министъръ прѣвъ, прѣди всичко, е длъженъ да ги пази. Защото, както виждате отъ законопроекта, който е внесенъ, тѣй сѣщо е и съ другото дѣние — съ облагането на сградитъ — и то ще допринесе нѣщо повече. Съмѣние тукъ нѣма. София прѣди петъ години е оцѣнена, че струва 101 милиона лева. Азъ бихъ желалъ да попитамъ нѣкой банкеръ, който дава пари срѣщу ипотечи да ми каже, колко струва София днесъ — само този въпросъ бихъ задалъ. Тя ще бѣде оцѣнена наново. Никакъвъ новъ данѣкъ нѣма да налагамъ и пакъ ще допринесе нѣщо повече. Така и другитъ ще допринесатъ. И вие виждате, г. г. народни прѣдставители, отъ това, което по естественъ рѣстъ ще допринесе нѣщо повече, днешното правителство не идва да го изведе, а идва да го спести, като покрива оповъ, което се намалѣва за тѣзи институти, толкова нужни — застраховка отъ градушка, застраховка на добитъкъ, кадастеръ — тритъ милиона. Най-послѣ нека ние оставимъ единъ фондъ за кадастра отъ нѣколко милиона; нека други правятъ каквото щатъ съ него, да го изведатъ, но ние ще го оставимъ. Въ това съмъ строго рѣшенъ.

Тази е реформата. Държавниятъ бюджетъ ще бѣде прѣдъ васъ и ще имате случай да го разгледате.

Третъ единъ въпросъ въ свързка съ държавния бюджетъ. Въ тази реформа, както е тя редактирана тукъ, какво се крие за самия държавенъ бюджетъ отъ счетоводно гледище? Какъ ще се разпрѣдѣлятъ тѣзи парп?

Г. г. народни прѣдставители! Оставете този въпросъ да бѣде разгледанъ повечко въ комисията, дѣто ще добие окончателна редакция този законъ-проектъ. Отъ окончателната редакция, която ще даде комисията, ще зависи и разпрѣдѣленieto на сумитъ отъ счетоводно гледище въ държавния бюджетъ.

Остава ми, г. г. народни прѣдставители, да кажа нѣколко думи за морално-политическото значение на тази реформа.

Когато си поставямъ този въпросъ, спомнямъ си безоснователността на всички онѣзи подмѣтания и на всички онѣзи укори, които се хвърлятъ на демократическата партия за нѣкаква демагогия. Дѣйността на демократическата партия днесъ, и дѣйността и много по-рано, колчемъ хората отъ нейната срѣда сѣ сѣ явявали на туй мѣсто, е такова опровержение на всички тѣзи, които трѣбятъ за нѣкаква демагогия отъ нейна страна, че азъ имамъ смѣлостта и днесъ да бѣда вѣренъ на тази традиция, която сподѣля партията, на която принадлежа — традиция, че демокрацията ще бѣде силна, когато умѣе да обуздава себе си, когато тя ще знае да защити държавнитъ институти, когато тя ще знае да различени, кое е необходимо нужно, което трѣбва да се дотъкми.

Когато тя ще знае да зачита държавнитъ институти, тя ще знае да различени, кое е необходимо нужно, кое трѣбва да се дотъкми и когато тя нѣма да стане мостъ на никакви огонистични, лични, собични, користолобиви цѣли, отъ кѣдѣто и да идватъ тѣ, било отъ частни лица, било отъ отдѣлни съсловия, било отъ отдѣлни общини или отъ отдѣлни градове. Ние не можемъ да печелимъ приятели съ държавната хазна и никога не сме ги печелили. Котелъ да бѣде съграденъ, Котелъ да издигнемъ, че билъ опожаренъ! Кой знае, да-ли ние щѣхме да го направимъ.

Нягдѣ мѣстни пужди извѣнтъ общитѣ да въздигномъ — не зная да-ли ще го направимъ. Ние винаги сме държали смѣтка, че това, съ което разполагаме, това, което даваме, то не е наше; ние сме само одни посредници и, като такива, трѣбва да бъдемъ крайно добросъвестни и да бъдемъ строги.

К. Мирски: Обвиняватъ Ви, че въ Котелъ въ навечерието на генералнитѣ избори сте общали половината милионъ лова, които той дължи, да го турите въ държавнитѣ дългове.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ съмъ щастливъ, че ми се припомня туй, защото въ Котелъ съмъ казалъ и го повтарямъ: хвърленитѣ пари въ Котелъ сж изгубени въ своята грамадна частъ, тия пари не могатъ се събра, а опова, което нѣма да се събере, г. Мирски, азъ нѣма да оставя да тежи за хатѣра на счетоводството въ държавнитѣ смѣтки. Не съмъ общалъ, за да дамъ. Посочилъ съмъ една възможностъ, отъдѣ може да се събере и тамъ, дѣто се докаже, че е невъзможно да се събере, нѣма защо за хатѣра на никакво счетоводство да държа перо, както е, напр., за Котелъ, който дължи, защото всѣка година плащаме лихви. Ние трѣбва да се погрижимъ да изчистимъ тази смѣтка.

И. Хаджиевъ: То е сѣ смѣтото.

Министъръ А. Ляпчевъ: Но е сѣ смѣтото да дадохъ на пѣкого да паяде паритѣ ти и послѣ да го търсениъ веднага да ти плати това, което е излязъ; тѣзи сж двѣ различни нѣща.

К. Мирски: Вие сте много правъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ако азъ бихъ ималъ сжщата логика, азъ бихъ могълъ да бѣдо щедъръ днесъ и да кажа на общинаритѣ: заповѣдайте, вземете пѣлия приходъ отъ беглика, изляжете го, но азъ това не правя. То не е въ традициитѣ на демократическата партия.

И. Хаджиевъ: Белки да го дадете на общинитѣ, тѣ ще го излядатъ, така говори ли се, г. министре?

Министъръ А. Ляпчевъ: Казвамъ, имамъ смѣлостта и по този случай, прѣдъ този въпросъ за моралното и политическото възпитание на тази страна, да заявя, че съ тази реформа ние прѣсѣдѣваме, макаръ косвено, и другата цѣль. Гражданитѣ въ тази страна трѣбва да знае, какво той плаща. Вземете София, данѣното положение на който прѣди пѣколко минути ви се обрисува въ една малка картинка. Тукъ има 12—13 хиляди избиратели — точно цифрата не зная — и става единъ съвсѣмъ невѣроятенъ скандалъ; викатъ се на референдумъ, да се произнесатъ, да се задължи ли общината съ 15 милиона лева или не? Явяватъ се колко? 1.700 човѣка. Тукъ не се касае за нѣкаква шега, а за 15 милиона дългъ на Софийската община; референдумъ се прави, 12—13 хиляди избиратели има тукъ, подъ пося имъ о всичко, на участъци гласуватъ, ако се не лъжа, а явяватъ се само 1.700 човѣка. Какъ си обясняватъ туй? Отъ съзнание на политически права ли е туй, или отъ отговорностъ на данѣкоплатитѣ ли? Ни най-малко. Но то е затуй, защото софийскитѣ граждани, за които се каза, че отъ 20 и толкова хиляди сѣмейства, едва-ли 9 хиляди иматъ собствени къщи, а другитѣ живѣятъ въ чужди къщи подъ наемъ, тѣзи други, които сж грамадно множество, не знаятъ никакъвъ данѣкъ, който да ги свързва съ общината, абсолютно никакъвъ данѣкъ не ги свързва съ общината. Идето въ последното село, пѣдаринъ да се назначи, а камъ-ли връхница да се основе или нѣкакъвъ дългъ да се съз-

даде, убѣдонъ съмъ, че отъ 1.000 избиратели, най-малко 400 ще се явятъ. А тукъ, интелигентното, просвѣтното гражданство не се явява. Тукъ има нѣщо аномално отъ морално гледище, което трѣбва да се поправи. Тѣзи хора трѣбва да привикнатъ съ мѣстото, дѣто живѣятъ, тѣ трѣбва да съзнаватъ тежобитѣ, които носятъ, тѣ трѣбва да бѣдатъ данѣкоплатци и, като бѣдатъ данѣкоплатци, тѣ ще бѣдатъ сѣ повечко политически възпитани хора, отколкото сж сега.

А. Краевъ: Моятъ казанъ прави такава смѣтка, изчислява данѣцитѣ, които плаща, и слѣдъ туй ми опрѣдѣля наема. (Плъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля тишина, г-да.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ убѣденъ, че съ прѣдоставянето на общинитѣ ближнитѣ данѣци, прѣко свързанитѣ данѣци съ ръста и живота на общинитѣ, прави се едно опомнюване за политическо самосъзнание и това за насъ е много цѣлно — за насъ, които желаемъ да бѣдемъ контролирани, а не които желаемъ да бѣдемъ похвалявани.

Не ща да се разпростирамъ въ описание на всичкитѣ политически добродѣтели, които ще излизатъ отъ това, съ течение на врѣмето, но, прѣди да завърша, ще трѣбва да сведа изказаното до тукъ съ запитванитѣ изобщо за мѣстото на тази данѣчна реформа посредъ данѣчната наша система и посредъ данѣчната реформа, която било че се прѣдлага отъ демократическата партия, било че се упоменава въ декларацията на правителството, било че е оповѣствана отъ опозиционния блокъ — тѣ сж нѣща, за които единъ държавникъ не може да държи винаги задължония за врѣмето, по сж нѣща, които той не може да забрави. И ние, не само не сме ги забравили, ние сме изпълнили и днесъ изпълняваме тѣзи програмни искания, обявени било въ декларацията на правителството, било въ програмнитѣ рѣшения на демократическата партия, животътъ, който тя е живѣла, било въ исканията на опозиционния блокъ.

Да започнемъ отъ опозиционния блокъ. Опозиционниятъ блокъ, който искаше г. Мирски ни чете, казва: (Чете) „Партиитѣ се изказватъ въ полза на данѣчни реформи, които ще способствуватъ за едно по-справедливо разпрѣдѣление на данѣчния товаръ, като се привличатъ къмъ облагане по-големитѣ приходи и наследствата и като се намалятъ косвенитѣ налози прѣдимно върху прѣдмети отъ първа необходимостъ“. Това е то. А какво е поведението на хората отъ опозиционния блокъ, които се намиратъ въ нашата страна? Тѣ едва-ли нѣмаше онзи денъ да ме удушатъ тукъ, че се е започнало да се прилага законътъ на г. Ивана Евстратиевъ Гешовъ, но като се откриха капакитѣ, въ смисълъ тѣзи, които иматъ повечко, да платятъ повечко.

К. Мирски: Много имъ сж тънки вѣжката. (Общъ смѣхъ)

Министъръ А. Ляпчевъ: Ако е думата за справедливостъ, има ли по-справедливо стремление отъ това, което личи отъ тази реформа, и отъ тази справедливостъ трѣбваше да се изважда, ако не отъ прѣмахването на най-очевидната несправедливостъ, собствено не отъ прѣмахването, а отъ спирането на нейното прогресивно растене? „... и като се намалятъ косвенитѣ налози прѣдимно върху прѣдмети отъ първа необходимостъ“. Какъ вие ще намаляте косвенитѣ налози прѣдимно върху прѣдмети отъ първа необходимостъ, когато вие върху тѣзи косвени налози сте оставили врѣхнини, които съставляватъ живота на общинскитѣ стопанства? Вие трѣбва най-

напрѣдъ да гарантирате тѣзи общински стопанства, че могатъ да живѣятъ безъ тия врѣхнини и, когато си освободите ржикѣтъ отъ това, тогава вамъ се дава възможностъ, ако ние тази година успѣемъ съ естественъ прирѣстъ на богатството на страната, да дадемъ 3 милиона лева за цѣли чисто културни и да отстъпимъ беглика на общинитѣ, догодина вие, или който и да е други, безразлично, да се помжчатъ още 3 милиона лева отъ този естественъ прирѣстъкъ да смжкнете отъ опѣзи мита, върху прѣдметитѣ отъ първа необходимостъ, които сж непоислини. Кѣмъ това се стремимъ ние. И ние сме щастливи, защото тази програма и опозиционниятъ блокъ повечко я прию, отколкото я създаде.

Въ свързка съ декларацията на правителството, съ програмнитѣ рѣшения на партията, пада ми се случай да отговоря и на единъ въпросъ, който онзи день ми се зададе тукъ: е ли това въ свързка съ исканията на партията, може ли това да се внася, когато партията не го е имала прѣдъ видъ? Г. г. народни прѣдставители! Вториятъ въпросъ за мене е съвсѣмъ несъстоятеленъ. Едно управление има да рѣшава въпроси, които ще му се родятъ, безъ да ги знае; натовата задача е да ги разрѣши правилно за врѣмето — да не прѣстоятъ. Независимостта не бѣше вписана въ напата програма — ние я направихме. Това не е укоръ за насъ, и който смѣта, че е — нека му е драго. Но независимо отъ туй, въпроситѣ, които разрѣшаватъ нѣколкото законопроекта, внесени въ тази сесия, било отъ Министерството на търговията, било отъ Министерството на финанситѣ, всички сж въпроси, които не само сж третираны въ конгреснитѣ рѣшения на партията, ами сж упоменати и въ декларацията на правителството; тѣ иматъ мѣстото си, безъ да се спирамъ сега да ги посочвамъ тукъ — всѣкъ, който е добросъвѣстенъ, ще ги намѣри, за да ги прочете. Не сж казаны наименованията на законопроектитѣ, на и самъ не държа за този законопроектъ, който съмъ внесълъ тукъ; ако азъ комисията се намѣри пѣкое название за по-добро, ще го приема, но щомъ отговаря на онова, което се стремимъ да постигнемъ съ това. А това, което сме се стремили да постигнемъ въ опозиция, ние го вършимъ и днесъ. Що се отнася до запитването още, какъ се комбинирва тази реформа съ цѣлата напата данѣчна система, не бѣше ли по-добрѣ да стане на единъжъ пѣкою широка реформа, която да ни освободи отъ тѣй нареченитѣ данѣни на отдѣлни приходи и да прѣвърнемъ всичкото въ единъ данѣкъ върху общия приходъ.

Г. г. народни прѣдставители! И въ това отношение ние правимъ грамадна крачка напрѣдъ. Съ законопроекта за военния данѣкъ, който ви внесохме онзи день, ние създаваме възможностъ, щото техниката, администрацията да се научи, да се усъвършенствува. Тѣзи, които дойдатъ, нека си опитатъ силитѣ да го приложатъ, но трѣбва да се върви разумно, трѣбва да се върви съ умѣние — не трѣбва да се излага на рискъ ковчогътъ на тази държава, което ще рече, че не трѣбва да се излага на рискъ съществуването на тази държава. Но казва се: защо вие, г. министри, въ свързка съ този законопроектъ, не внесохте нѣкои други законопроекта, които да реформиратъ положението на общинскитѣ данѣци? Г. г. народни прѣдставители! Много въпроси повдига и ще повдига този законопроектъ, защото той е, както ви казахъ, отъ грамадно значение за тази страна, защото само онзи, който се е заслѣпилъ, отъ която партия и да произтича, само той не може да види грамаднитѣ ползи въ всѣко отношение; защото всѣки трѣбва да се радва, когато едно констатирано зло се намалява, съ надежда, че единъ день то ще се унищожи. Ето защо, азъ казвамъ: въпроситѣ, които се повдигатъ по всевъзможни други реформи, доказватъ само сериозността на този законопроектъ,

но ще позволите и на мене да не бѣда въ положение да прѣдставя наеднѣжъ всичко, което е нужно, а и още по-малко — азъ всичко да завърша. Нѣмамъ амбицията за това, нито това е възможно. Възможното по силитѣ ми азъ го прѣдставямъ. Вамъ прѣдстои да го опѣните и дадете онова одобрение, което то заслужава по вашето свободно, отъ каквато и да е партийностъ, убѣжденис. (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Прѣдседателъ: Турямъ на гласуване приемането по принципъ на законопроекта за постепенното прѣхвърляне на беглика и на данѣка върху сградитѣ въ полза на общинитѣ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж за приемането на законопроекта по принципъ и за изпращането му въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме на втория пунктъ отъ дневния редъ — докладъ на прошеатарната комисия.

Моля г. докладчика да докладва.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателъ г. Н. Гимиджийски)

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Г. г. народни прѣдставители! Георги Василевъ Лобановъ, русиятъ и руски подданикъ, който . . .

А. Екимовъ: Г. прѣдседателю! Дайте ми думата.

С. Савовъ: Г. прѣдседателю! Прѣди доклада азъ искамъ думата. Сжщо и г. Екимовъ иска да говори.

А. Екимовъ: Вчера се повдигна единъ въпросъ, който остана да се разгледа за днесъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Той въ свързка съ доклада ли е?

С. Савовъ: Да, да. Азъ прѣди доклада искамъ думата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: По какъвъ случай е повдигнатъ този въпросъ?

С. Савовъ: Снощи при нареждането на дневния редъ г. Екимовъ повдигна въпроса, че не е врѣме да се занимаваме съ тѣзи работи, прѣди да бѣдатъ проучени. Г. министъръ-президентътъ заяви, че нѣма нищо противъ това, ако Народното събрание се съгласи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моли, моля. Има опрѣдѣленъ дневенъ редъ, г. Савовъ.

С. Савовъ: България нѣма да пострада отъ това, че нѣма да приеме петъ свренъ български подданици. Има 5.000 заявления неразгледани!

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моли, г. Савовъ!

Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Този дневенъ редъ се вотира снощи. Г. Екимовъ поиска тогава думата и каза, че тѣй леко не могли да се разглеждатъ прошенията, че прѣдварително трѣбвало да се изучатъ отъ депутатитѣ. Отговорихъ на г. Екимова, че азъ не съмъ човѣкътъ, който ще настоява да гледате прошенията, че ако намѣрите, че не сто ги проучили, че искате още да го проучвате — ще ги пратите наново въ комисията. Възможно е, обаче, отъ доложенитѣ ви прошения да се доберете до нѣкои, които сте изу-

чили — тѣхъ ще гледате. Та, прочее, да не губимъ време, ами да започнемъ разглеждането на прошенията.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Георги Василевъ Лобановъ, русинъ, на 15 януарий 1908 г. е подалъ заявление до г. министра на правосъдието, съ което иска да бже приетъ за български подданикъ. Той е представилъ всички ония документи, които се изискватъ отъ закона за подданството, именно: едно свидѣтелство, че е внесълъ 300 л. депозитъ; едно кръщелно свидѣтелство, отъ което се вижда, че той е русинъ, православонъ, че е роденъ въ 1851 г.; представилъ е и едно друго свидѣтелство, отъ което се вижда, че е жененъ за българка — нѣкоя си Иванка отъ Карлово; представилъ е и кръщелнитѣ свидѣтелства на своитѣ петъ дѣца, отъ които се вижда, че първитѣ двѣ сж родени въ 1891 г., че сж отъ мъжки полъ и, споредъ едно негово заявление, сж вече записани въ наборния списъкъ; . . .

А. Екимовъ: Сега не могатъ да се изучаватъ тия работи.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: . . . представилъ е и други свидѣтелства, че той не е осмъжданъ никога; представилъ е още единъ билетъ, отъ който се вижда, че вземалъ участие като доброволецъ въ сръбско-българската война и е награденъ съ бронзовъ медалъ. Той е билъ чиновникъ по българскитѣ държавни желѣзници. Съ една рѣчь, представилъ е всички тѣзи документи, които се изискватъ отъ закона за подданството, и г. министърътъ на правосъдието, като излага въ своя докладъ до Народното събрание тия документи, прави предложението, Георги В. Лобановъ да се приеме за български подданикъ, защото сж спазени всичкитѣ изискуеми отъ закона условия.

Комисията, като разгледа неговото прошение на 18 ноември т. г., намѣри, че той може да бже приетъ за български подданикъ.

А. Христовъ: Възъ основание на кой членъ?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Възъ основание на чл. чл. 9, пунктъ втори, 26, 28 и 36 отъ закона за българското подданство.

Азъ, като членъ-докладчикъ на проплетарната комисиия, моля вашето рѣшение да бже приетъ за български подданикъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Екимовъ.

А. Екимовъ: По този въпросъ азъ се отказвамъ. Съмиселъ съмъ да бже приетъ този просителъ за български подданикъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: И азъ се отказвамъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстю Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Отъ всичкото, което трѣбваше да ни се прочете, не ни се прочете това, което пай-много ни трѣбваше. Ние по прошения нѣма да правимъ закони въ бъдъще. Така о наредено изрично въ нашия правилникъ, макаръ тѣзи закони да сж отъ личенъ или мѣстенъ интересъ. Прѣдлежи ни да издадемъ единъ законъ отъ личенъ интересъ — да утвърдимъ въ българско подданство единъ русинъ, а за това се изисква, по чл. 10

отъ закона за подданството, предложението отъ г. министра на правосъдието.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Азъ ви го казахъ.

К. Мирски: Моля! Г. министърътъ на правосъдието отсъствува отъ тукъ, но за това пъкъ тукъ е г. първиятъ министъръ, който, вѣрвамъ, го прѣдставлява. Това предложението на г. министра да ни се прочете, и ние ще го гласуваме. Единъжъ гласувано, то ще се обърне на законъ, понеже е работа отъ личенъ или мѣстенъ интересъ, а не отъ общественъ. Затова, докато не ни се прочете предложението на г. министра, ние не можемъ да гласуваме това, което говори отъ уста г. членъ-докладчикъ на проплетарната комисиия. Моля, г. докладчикъ, прочетете предложението на г. министра, може по него да кажемъ нѣкоя дума, ако не, ще го гласуваме отъ единъжъ, и тоя господинъ ще стане български подданикъ, ако държавниятъ глава потвърди нашиятъ вотъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Прѣдложението на г. министра на правосъдието отъ 16 юлий 1908 г. е слѣдующето . . .

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. докладчикъ, прочетете по-напрѣдъ доклада на г. министра, че тогава прѣдложението му.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Азъ докладвахъ цѣли докладъ, защо ще го чета пакъ, бе джанъмъ?

К. Мирски: Прѣдложението на г. министра трѣбва да разгледаме.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Моля. Вие, г. Мирски, искате да докладвамъ прѣдложението на г. министра, а г. прѣседателътъ иска да прочета доклада — кое да чета?

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Докладътъ е като мотивировка на прѣдложението.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Ето ви докладътъ: (Чете)

„Георги В. Лобановъ, живущъ въ София, руски подданикъ, на 15 януарий 1908 г. е подалъ молба за придобиване българско подданство по натуразация.

„Отъ събрапитѣ възъ основа на чл. 25 отъ закона за българското подданство свѣдѣния, чрезъ надлежния окръженъ управителъ, както и отъ прѣдставитѣ отъ просителя документи, се установява:

„1. Че молителътъ Георги В. Лобановъ е роденъ на 19 ноември 1851 г. въ гр. Тула, Русия, по народностъ е русинъ и досега е билъ руски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣзъ време на освободителната война (1878 г.), като се е установилъ напослѣдъжъ въ гр. София на постоянно мѣстожителство;

„3. Че срдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ заплатата, която получава като чиновникъ по българскитѣ държавни желѣзници и съ която поддържа и сѣмейството си, състояще се отъ съпругата му и петъ малолѣтни дѣца, родени: Василь — на 3 февруарий 1891 г., Стефанъ — на 29 декември 1891 г., Петъръ — на 22 януарий 1904 г., Евдокия — на 12 септември 1896 г. и Цонка — на 2 февруарий 1899 г.;

„4. Че въ нравствено отношение е честенъ и порядъченъ човѣкъ, неутраленъ въ политиката и съ много добри чувства къмъ България.

„Като докладвамъ всичко горѣизложено и като намирамъ, че молителътъ Георги В. Лобановъ отговаря

на условията, които чл. чл. 9, пунктъ 2, 26, 28 и 36 отъ закона за българското подданство налагатъ на чужденците, желаючи да добиятъ българско подданство по натурализация, то, съгласно чл. 10 отъ същия законъ, честъ имамъ да ходатайствувамъ прѣдъ почитаемото XIV-то обикновено Народно събрание да удовлетвори молбата му, като благоволи и вотира тукъ приложеното ми прѣдложение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Азъ станахъ да поискамъ едно малко обяснение отъ г. докладчика. Както ви е извѣстно, г. г. народни прѣдставители, отъ редъ години насамъ има съ хиляди прошения за разглеждане. Въ този списъкъ отъ прошения, който ни е прѣдставила прошетарната комисия, виждате, че днесъ ще се докладватъ 15 прошения. Отъ тѣзи 15 прошения, четири сж постѣпили прѣзъ 1907 г., четири прѣзъ 1908 г., петъ прѣзъ 1909 г. и двѣ прѣзъ 1910 г. И това прошение, което ни се докладва, е отъ 1909 г.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Имате грѣшка. Това е второто заявление на просителя до Народното събрание. Първото е отъ 15 януарий 1908 г.

Д. Драгиевъ: Моля! Азъ гледамъ входящия № 1173 отъ 1909 г.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Драгиевъ! Вие по сжщността на работата ли говорите?

Д. Драгиевъ: Азъ искамъ да попитамъ, какъ станатъ тѣзи работи, че се докладватъ сега прошенията отъ 1908, 1909 и 1910 г., а сж изоставени постѣпилитъ отъ по-рано. А вѣроятно, ако имаме прошения постѣпили по-рано отъ 1907 г. и не 15, а, може-би, и хиляди. Какъ става тази работа, че се докладватъ сега прошения твърдѣ прѣсно постѣпили, а прошения, постѣпили твърдѣ отколѣ, които чакатъ реда си, не се докладватъ? Това малко обяснение само станахъ да поискамъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Вѣроятно, г. Драгиевъ е забравилъ рѣшението на Събранието, взето по-миналата сѣбота.

Д. Драгиевъ: Азъ го помня, ами вѣроятно комисията е забравила реда.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Народниятъ прѣдставителъ отъ Варненската селска околия изпуска изъ прѣдъ видъ това, което е народено изрично въ нашия правилникъ за вътрѣшния редъ на Народното събрание, и това, което се рѣши по тѣзи наши наредби въ нашия правилникъ. Има прошения, по които можемъ да вземемъ само резолюции — това, което се нарича motion — за да прѣпратимъ съ прѣпорѣжка това или онова прошение въ надлежното министерство за еди-каква цѣль; има и другъ видъ прошения за служебни дѣйствиа на българскитъ длъжностни лица; а тукъ се докладватъ прошения, по които никакви рѣшения не можемъ да вземемъ, защото и за насъ сж задължителни законитъ на страната, докогато тѣ не сж отменени въ нѣщо. Съгласно чл. 10 отъ закона за подданството, на насъ ни се докладватъ сега единъ законопроектъ, за да станомъ български подданикъ единъ чужденецъ, единъ господинъ отъ руско подданство. Ако има пѣкой да говори по сжществу на работата противъ, нека говори, а иначе трѣбва да го гласуваме и да се свърши работата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Еньо Разпоповъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Г. г. прѣдставители! По сжществу на доклада азъ нѣма какъ да кажа, по дължа едно обяснение на г. Драгиева върху доклада на комисията. Нѣмапо нужда г. Драгиевъ да отправя той упрекъ на комисията, . . .

Д. Драгиевъ: Не, азъ питамъ . . .

Д-ръ Е. Разпоповъ: . . . защото до него е г. Рашевъ, който е членъ на комисията и който присѣствуваше въ комисията, когато се раздаваха тѣзи молби за разглеждане, и знае какъ е работата и можеше да го попита. Има всички 20—30 заявления за приемане на българско подданство; тѣ бѣха на едно мѣсто; членоветъ на комисията бѣха тамъ, и азъ, въ присѣствието на г. Рашевъ, вземахъ тия прошения отъ купа, безъ да гледамъ, кое отъ кого е и кога е постѣпило и ги раздадохъ на докладчицитъ и се разгледаха отъ тѣхъ само 15. Тѣй че, тукъ никаква умисль за пристрастие или за прѣреждане не е имало. Сетѣ, комисията не разглежда само тѣзи заявления, а разглежда и други заявления, които се оставиха безъ послѣдствие и, като оставени безъ послѣдствие, тѣ, по силата на правилника, не могатъ да се докладватъ тукъ. Тѣй стои въпросътъ. Та упрецитъ, които се правятъ тукъ, съвсѣмъ си нѣматъ мѣстото.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Прѣдседателството обръща внимание на г. Драгиева, че има правилникъ и че по този въпросъ има рѣшение на Събранието по прошенията отъ миналата сѣбота.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да приематъ рѣшението, взето отъ прошетарната комисия, по прѣдложението, направено отъ г. министра на правосѣдието, за приемането на Георги В. Лобановъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Има подадено заявление, г. г. народни прѣдставители, отъ Яне Николовъ Барковъ, което е отъ 9 априлий 1908 г. Съ това прошение до г. министра на правосѣдието той моли да бже приетъ за български подданикъ.

С. Савовъ: Какво му е занятието?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Землорѣлюцъ.

А. Христовъ: Той човѣкъ прѣди една година е убитъ, умрѣлъ е. (Смѣхъ)

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Ние не знаемъ това; имаме само прошение; къмъ книгата нѣма актъ за умирането.

С. Палавѣевъ: (Въразява нѣщо)

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Ако г. Палавѣевъ прѣдставява инстанцията, която издава актове за умиране, то е другъ въпросъ. (Глъчка)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ви, г-да. Г. докладчикътъ отдѣ ще знае това? Г. Христовъ ще стане да го заяви и, ако имате вѣра въ него, г. докладчикътъ ще оттегли заявлението.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Къмъ това заявление има приложено едно кръщелно свидѣтелство, което е завѣрено отъ мировия сѣдия, има свидѣтелство за сѣдимостъ, че той не е осѣжданъ; има внесенъ листъ, че е внесълъ 300 л.; има свѣдѣния отъ окръжния управител, какъвъ човѣкъ е той изобщо и какво е

неговото състояние. От тѣзи свѣдѣния се вижда, че той е въ България отъ 58 години и живѣе въ с. Бегово, Карловска околия.

Д. Каранешевъ: Щомъ се заявява отъ единъ народенъ прѣдставителъ, че просителътъ е починалъ, нѣма нужда да се докладва.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Моя работа ли е това, бе господине? — Има, казвамъ, отъ г. министра на правосъдието докладъ, въ който се излага въ четири пункта, че той отговаря да бѣде приетъ за български подданикъ . . .

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Прочетете прѣдложението.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: . . . и въз основа на това прави слѣдното прѣдложение.

А. Христовъ: Отъ коя дата е прѣдложението?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Отъ 16 юний 1908 г.

И. Хаджиевъ: Г. докладчикъ! Щомъ като е умрѣлъ, кой ще му занесе рѣшението на Събранието? (Смѣхъ)

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Прѣдложението е слѣдното: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Яне Николовъ Бареконъ, роденъ прѣзъ м. януарий 1837 г. въ с. Плъшвица, Янински окръгъ, Турция, по народностъ грѣкъ, бивши грѣцки подданикъ, земледѣлецъ, нежененъ и установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Бегово, Карловска околия“.

Комисията, като разгледа това прошение, намѣри, че, по закона за подданството, Яне Николовъ Бареконъ може да бѣде приетъ за български подданикъ, и затова рѣши да бѣде приетъ. Азъ, като докладчикъ на комисията, ходатайствувамъ да бѣде приетъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Христовъ.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Като виждамъ тази прѣписка, образуваща отъ 1908 г., азъ си спомнямъ, че въ 1909 г. прѣзъ лѣтото този човѣкъ бѣде убитъ, той е умрѣлъ човѣкъ и, доколкото знаа, нѣма наследници въ България. Той има наследници, които живеятъ въ Ромъния и Гърция. Въ България може да има нѣкои далечни наследници, но въ всѣки случай той нѣма наследници по права линия. Ето защо, азъ ще ви моля, прѣдъ видъ на този безспоренъ фактъ, че лицето е умрѣло, прѣписката да се остави безъ разглеждане, а, ако неговитѣ наследници по права линия иматъ нѣкакви права, нека тѣ повдигнатъ въпроса.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Такива свѣдѣния въ книгата нѣмаме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Случаятъ ми напомнява другъ единъ вѣтъ на Народното събрание отъ другъ съставъ. Държавата продава една нива на публиченъ търгъ, слѣдъ това тукъ се прави законъ, по едно прошение, да се подари същата нива на едно училищно настоятелство. Щомъ единъ народенъ прѣдставителъ дойде тукъ и ни заяви, че лицето, за което ще правимъ законъ, е умрѣло, ние трѣбваше да вземемъ актъ, а не г. докладчикътъ да ни чете тукъ работи, които не трѣбва да слушаеме.

С. Савовъ: За умрѣлъ човѣкъ да ни докладва!

К. Мирски: За това прѣдлагамъ да се отложи работата, защото смъртта се установява чрезъ актъ, и прошенето да се внесе само, ако човѣкътъ е живъ. За Бога, г. докладчикътъ да не ни чете вече книга за умрѣли хора. (Смѣхъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Азъ щѣхъ да кажа същото, което каза и г. Мирски. Менѣ ми се вижда чудно, какъ г. докладчикътъ, слѣдъ декларацията на г. Христова, има смѣлостта да ни чете тукъ дълго заявление на нѣкой си умрѣлъ човѣкъ, да занимава Народното събрание и да губимъ скъпото врѣме. Прѣдлагамъ да се изостави този въпросъ и да се върне прошенето въ комисията, за да се иска актътъ за умирање. Какво е това? Тукъ се докладва за умрѣли хора!

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ се чужда, защо господата искатъ да говорятъ по въпроса, по който азъ щѣхъ да говоря и да оттегля това прѣдложение на комисията, за да проверимъ факта на умирањето, защото мисля, че, каквото щете заявление и да има отъ единъ народенъ прѣдставителъ, който и да е той, докато не го проверимъ, ние не можемъ да се основемъ на туй негово заявление. Сега ще оттеглимъ прѣдложението и за илдуция нѣтъ ще съберемъ свѣдѣния, да-ли дѣйствително просителътъ е умрѣлъ или не, и ще внесе отново прошениято.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Гешовъ.

И. Гешовъ: Щомъ г. докладчикътъ оттегли прошениято, нѣма защо да се занимаваме съ него, но менѣ ми дойде на умъ, г. г. народни прѣдставители, по поводъ на тоя случай, който, както виждате, даде поводъ на доста бѣгълки, да повдигна въпроса: да-ли не ще е добръ ние да направимъ тѣй, както правятъ въ другитѣ културни страни — да промѣнимъ закона, по който присмането на чужди подданици става отъ Народното събрание. Истина е, че въ конституцията има чл. 55, споредъ който чужденцитѣ могатъ да приематъ българско подданство, като утвърди това Народното събрание. Но, да-ли не може Народното събрание да дологира това свое право? Азъ повтарямъ, г. г. народни прѣдставители, че въ културни страни, като Англия, като Франция, като Германия, като Америка особено, не Народното събрание приема чужденцитѣ за мѣстни подданици, а тѣ, като изпълнятъ известни условия, първото отъ които условия е, да сѫ живѣли известно врѣме въ страната — въ Англия, напр., е 5 години — и когато азъ бѣхъ тамъ, имаше маса мои приятели чужденци, особено гърци, които ставаха английски подданици, само слѣдъ като сѫ прѣстоили 5 години и като сѫ удостоверили това нѣщо прѣдъ мировия съдия — то министерството ги приема. Та питамъ азъ, да-ли не може да стане това нѣщо и у насъ? Ако днѣтъ не може, прѣдъ видъ на този чл. 55 отъ конституцията, азъ ще моля, тогава, г. министъръ-прѣдседатели и министъръ на външнитѣ работи, при прѣдстоищитѣ измѣнения на конституцията, които ще се внесатъ тукъ, въ Народното събрание, да бѣде обсъденъ и въпросътъ, да-ли не е добръ да се измѣни този чл. 55, въ смисълъ, щото приеждането на чужденци за български подданици да се остави вече на министер-

ствата да го изпълняват, а не да се внасятъ тѣзи прошения на чуждитѣ подданици въ Народното събрание, та отъ него да се приематъ чужденцитѣ за български подданици.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата докладчикътъ г. Добри Митовъ по слѣдващитѣ прошения.

Докладчикъ Д. Митовъ: Ще докладвамъ прошенията на Лазо п. Трифоновъ, родомъ отъ с. Маловице, Македония, по народностъ цинцаринъ, турски подданикъ, иска да приеме българско подданство, занимава се съ кръчмарство, прѣдставилъ е всички ония нужни документи, съ които трѣбва да удостовери, колко време е живѣлъ въ България . . .

Г. Тишевъ: Колко време?

Докладчикъ Д. Митовъ: Повече отъ 10 години. — Прѣдставилъ е тоже свидѣтелство за своитѣ години, а така също за годинитѣ на своитѣ дѣца; внесълъ е надлежната такса отъ 150 л.

А. Екимовъ: На-ли е 300 л?

Докладчикъ Д. Митовъ: 150 л. е внесълъ.

А. Екимовъ: Обадете, тогава, че не е внесълъ всичката такса.

Докладчикъ Д. Митовъ: Подалъ е едно заявление, въ което казва, че билъ много бѣденъ и не могълъ да плати сумата 300 л. Дѣйствиелно, има едно свидѣтелство, издадено отъ Дивотинското селско общинско управление, въ което се казва слѣдующето: (Чете) „Дивотинското селско-общинско управление . . .“

С. Савовъ: Коя околия?

Г. Тишевъ: Софийска.

Докладчикъ Д. Митовъ: „ . . . дава настоящето на Лазо п. Трифоновъ, родомъ отъ с. Маловице, Македония, подданикъ български, по народностъ цинцаринъ, на възраст 47 години, а живущъ въ с. Дивотино, като слуга при братя Симеонъ и Михалъ п. Трифоновъ, родомъ отъ сѣщото село, тоже живущи въ с. Дивотино, повѣрената ми община, и който дѣйствиелно е въ крайно бѣдно положение“ — само толкозъ. Какво е неговото материално и сѣмейно положение въ туй удостоверение, дѣйствиелно, не се казва.

С. Савовъ: На колко е години?

Докладчикъ Д. Митовъ: На 47 години.

Г. Тишевъ: Жена има ли?

Докладчикъ Д. Митовъ: Има прѣдложение отъ Министерството на правосѣдието до прѣседателя на XIV-то обикновено Народно събрание, въ което буквално е казано слѣдующето (Чете)

„Лазо п. Трифоновъ, живущъ въ гр. София, турски подданикъ, на 25 ноемврий 1902 г., е подалъ молба за придобиване на българско подданство по натурализация.

„Отъ събранитѣ, възъ основа на чл. 25 отъ закона за българското подданство, свѣдѣния, чрезъ надлежния окръженъ управителъ, както и отъ прѣдставенитѣ отъ просителя документи, се установява:

„1. Че молителътъ Лазо п. Трифоновъ е роденъ прѣзъ 1860 г. въ с. Маловице (Битолско), Турция, по народностъ е куцовлахъ и досега е билъ турски подданикъ.

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣди 20 години и напослѣдъкъ се е установилъ въ гр. София на постоянно мѣстожителство.

„3. Че срѣдства за прѣхрана и прѣживѣване изкарва отъ слугуване, съ което прѣхранва сѣмейството си, състояще се отъ него и отъ съпругата му, безъ дѣца.

„4. Че въ правствено отношение е добъръ и честенъ човѣкъ, безъ политически убѣждения и храни добри чувства къмъ България.“

Министерството на правосѣдието, на основание чл. 10 отъ закона за българското подданство, прави слѣдующето: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Лазо п. Трифоновъ, роденъ прѣзъ 1860 г. въ с. Маловице, Битолско, Турция, по народностъ куцовлахъ, бившъ турски подданикъ, слуга, жененъ, безъ дѣца, и установенъ на постоянно мѣстожителство въ гр. София.“

Комисията, като прѣгледа всички документи, които е прѣдставилъ, ви моли да одобрите прѣдложението на г. министра на правосѣдието, съ което иска този човѣкъ да бѣде приетъ за български подданикъ.

И. Гешовъ: Наистина ли се казва тамъ „безъ политически убѣждения“?

Докладчикъ Д. Митовъ: Да.

А. Христовъ: За умрѣлия се казва, че е билъ демократъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Споредъ врѣмето, когато съ подавали прошенията, отъ такава партия сѣ били.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ бихъ молилъ Събрането да се съгласи да се отложатъ разискванията по тѣзи прошения, за да има време народното прѣдставителство да проучи дѣйствиелно добръ тѣзи господа, защото споредъ списъка, който азъ виждамъ тукъ, повечето отъ тѣхъ сѣ куцовлаши, гърци и други, наречени цинцари.

Г. Тишевъ: Какво отъ това?

С. Савовъ: Азъ съжалявамъ, г. Тишевъ, че Вие задавате въпроса: „каково отъ това?“, защото Вие сте близо до София и знаете, че тия цинцари сѣ опропастили софийското население съ своето кръчмарство.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. Савова да бѣдо по-внимателенъ въ изразитѣ си.

С. Савовъ: Нищо обидно не съмъ казалъ. Още повече, че г. докладчикътъ забѣлѣжи, че той е билъ слуга на нѣкой си кръчмаръ въ нѣкое село.

Докладчикъ Д. Митовъ: Да.

С. Савовъ: Не знаа, какъ е издадено онова удостоверение отъ дивотинския кметъ — въ което се казва, че билъ български подданикъ. Той иска българско подданство, а кметътъ му го дава по-рано, прѣди да дойде тукъ, въ камарата. Ето защо, азъ моля Народното събрание да се съгласи да изоставимъ тия заявления за друго едно заседание и да пристѣпимъ къмъ по-важни работи, които прѣдстоятъ на Народното събрание.

Вънъ отъ това, въ прошетарната комисия има повече отъ 5 хиляди заявления, които чакатъ разрѣшение отъ Народното събрание, и менѣ ми се вижда

много чудно, какъ така комисията е могла да намѣри тия заявления за толкова налсжащи.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Имаме обявенъ дневенъ редъ съ списъкъ.

Д. Каранешевъ: Вие отнехте повече време на Събранието.

С. Савовъ: Най-послѣ, ако не се приема прѣдложението ми, моля заявлението на този господинъ да се остави безъ послѣдствие, по съображение, че, щомъ го приемемъ за български подданикъ, той ще отвори кръчма, а вие, знаете, единъ цинцаринъ какъво може да направи съ своето кръчмаруване.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ мисля, че, когато ни се прѣдстави нѣкой чуждъ подданикъ за приемане на българско подданство, трѣбва да имаме прѣдъ видъ неговото стоене въ България, дали е отъ голѣмо значение или не.

А. Христовъ: Чувствата му.

В. Георгиевъ: Той може да има прѣсторени чувства, но въ случая, единъ слуга не мога да го обвиня въ прѣсторени чувства. Но какво ние бихме използвали отъ този господинъ Лазо п. Трифоновъ, ако го приемемъ за български подданикъ или го отхвърлимъ? Нищо. Съ смъртта на този господинъ, България губи единъ подданикъ, който, може-би, ще се счита български подданикъ въ продължение на 1—2 мѣсеца, защото, като човѣкъ, може да умре слѣдъ приемането на българското подданство, както е умрѣлъ единъ, прѣди да бѣде приютъ. Този човѣкъ нѣма никакви дѣца. Слѣдъ приюмането на българското подданство, слѣдъ него нѣма да остане нито едно дѣто, което да се ползува отъ туй българско подданство. Затуй именно мисля, че, когато приемаме за български подданици нѣкои хора, ние трѣбва да се съобразяваме именно съ тази практика, дали този човѣкъ има нужда непрямо отъ българско подданство, или само иска да се каже, че е български подданикъ. Въ случая, за този човѣкъ, азъ не намирамъ, защото именно той иска да бѣде български подданикъ. Той и да бѣде, и да не бѣде, сѣ ще си бѣде слуга. Ако го приемемъ за български подданикъ, България пѣма да му даде мѣсто да се обогати. Затуй именно, мисля, такива заявления да се оставятъ безъ послѣдствие, защото България пѣма да има полза.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Г. Вълчо Георгиевъ нѣвѣрно забравя, че има единъ законъ за българското подданство. Изпълнилъ ли е този човѣкъ всичкитѣ прѣдписания на този законъ, отговаря ли на всички условия, прѣдвидѣни въ този законъ, ние не можемъ да му откажемъ българското подданство, било че ималъ дѣца, било че нѣмалъ, или какво щѣлъ да прави въ България и съ какво ще се занимава — съ търговия ли, или съ друго нѣщо.

А на г. Стоимена Савовъ имамъ да отговоря слѣдующето. Той иска да се отложатъ тия заявления, та да могло народното прѣдставителство да ги проучи. Народното прѣдставителство ги проучва чрѣзъ пролетариатната комисия, а тя ги проучва чрѣзъ Министерството на правосъдието, което си служи съ своитѣ административни органи. Има удостоверение отъ кметството, има удостоверение отъ надлежния окръженъ управителъ, Министерството на правосъдието

ги е проучило и ги о прѣдставило на насъ — по-го-лѣмо проучване отъ туй, г. Савовъ, азъ не зная какъ може да се направи. Затуй това Ваше искане е съвсѣмъ неоснователно, и азъ ще моля Събранието да приеме прѣдложението на комисията.

Д. Мишевъ: Жена му отъ каква народност е?

Я. Поповъ: Цинцарка.

Г. Гроздановъ: Кръщелното свидетѣлство на жена му гледайте.

Докладчикъ Д. Митовъ: Въ акта, съставенъ отъ III софийски мирови съдии, се казва, че той е синъ на поитъ Трифонъ п. Симеоновъ, а съпругата му Мария п. Трифонова — по мъжово име — е родена въ с. Маловице — сигурно трѣбва да е българка.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Христовъ.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Има нѣщо вѣрно въ туй, което каза г. Стоименъ Савовъ, че администрацията, която събира свѣдѣнията, изискуеми отъ закона за подданството, не е така строга, не е така сериозна въ тѣхното събиране.

Г. докладчикъ каза: „Стига всичкитѣ условия да сѣ били изпълнени, за да приемемъ ние едно лице за български подданикъ.“ Това е вѣрно въ нѣвѣстно отношение. Напр., въ закона се казва, между другото, че лицето, което иска българско подданство, трѣбва да имтае добри чувства къмъ България.

Докладчикъ Д. Митовъ: И това го има, г. Христовъ.

А. Христовъ: Моля Ви се, и тукъ администрацията казва, че лицето има „добри чувства“, но какъ се събиратъ тия свѣдѣния, показва първиската по днешния случай съ умрѣлия човѣкъ, за който отложихме да се произсесемъ. Пловдивскиятъ окръженъ управителъ е писалъ въ свѣдѣнията за този човѣкъ, че той е билъ демократъ. Тукъ има нѣколко народни прѣдставители отъ Пловдивъ и могатъ смѣло да заявятъ, че покойникътъ никога не е билъ демократъ, а той е единъ богатъ човѣкъ и извѣстно лице.

Г. Гроздановъ: Защо не си е казалъ своятѣ политически убѣждения.

А. Христовъ: И г. окръжниятъ управителъ въ неговата рубрика за свѣдѣния, заявява, че билъ демократъ.

Г. Гроздановъ: Тѣ сѣ го питали, и той е казалъ, че е демократъ.

А. Христовъ: Моля, г. Гроздановъ, не прѣсичайте.

Той не е билъ никакъвъ партизанинъ, а на 28 май 1908 г. г. окръжниятъ управителъ нисе, че е билъ демократъ, когато такъвъ не е. Искамъ да ви кажа, както каза и г. Савовъ, че има разни лица, които могатъ формално да отговарятъ на извѣстни условия, но ние трѣбва да гледаме, какви чувства питатъ къмъ нашата страна, какви чувства питатъ къмъ България. И ние трѣбва да обърнемъ внимание на Министерството на вътрѣшнитѣ работи, или по-добри, на Министерството на правосъдието, за да обърне лѣтъ то отъ своя страна вниманието на администрацията да бѣде по-сериозна, по-внимателна, когато събира тия свѣдѣния за различнитѣ лица, за да не дохождаме до такива парадокси, каквито днесъ се случиха.

С. Савовъ: Този господинъ е кандидатъ сигурно за кръчмаринъ. Азъ съмъ убѣденъ въ това.

А. Христовъ: Ето защо, азъ се присъединявамъ къмъ предложението на г. Савова, понеже тия свѣдѣния сж събирани още прѣзъ 1908 г., а оттогава насамъ лесно може да сж се измѣнили чувствата на тия лица къмъ България, както може да сж послѣдвали и други нѣкои събития. Азъ бихъ молилъ г. докладчика да оттегли заявлението, прошектарната комисия наново да поиска свѣдѣния и тогава да се произнесе по въпроса, за да не изпадаме въ смѣшно положение — да приемаме компрометирани лица за български подданици. Българската нация нѣма нужда отъ такива. Ти има нужда отъ чужди хора, които дохождатъ тукъ, по добри, и които ще бждатъ добри синове на тая страна, но не и различни лекета.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Гешовъ.

И. Гешовъ: Съжалявамъ, че не мога да се съглася сж г. Христова по тоя въпросъ за приемане чужденци за български подданици. Г. г. народни прѣдставители! Отъ нѣколкото думи, които отиде въ произнесохъ тукъ, вие видѣхте, че колкото една страна е по-културна, толкова по-лесно приема чужденци за свои подданици. Ние имаме единъ законъ, който е прѣдвидѣлъ доста тежки условия за приемането на единъ чужденецъ за български подданикъ. Въ всичкитъ тия случаи азъ прѣдполагамъ, че законътъ е билъ изпъленъ. На-ли тѣй, г. Митовъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Да.

И. Гешовъ: Администрацията е събрала свѣдѣния, тия свѣдѣния сж били пратени на Министерството на правосъдието, то ги е контролирало, то си е дало мнѣнието, прошектарната комисия се е произнесла, и намъ сега какво остава: или да изкажемъ недовѣрие къмъ администрацията, къмъ министерството и къмъ прошектарната комисия и да отхвърлимъ заключението на послѣдната, или, както правятъ въ всички културни страни, да покажемъ, че имаме довѣрие въ тия наши утвърждения, и да гласуваме това, което прѣдлага прошектарната комисия. Затова, г-да, както за тоя чужденецъ, тѣй и за всичкитъ други, азъ ще гласувамъ да се приематъ за български подданици, като повтарямъ пакъ, че, колкото по-прогресивна е една страна, толкова по-лесно приема чужденцитъ за свои подданици.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Цоло Мисловъ.

Ц. Мисловъ: Г. г. народни прѣдставители! Слушайте съш прошения, докладвано отъ докладчика г. Гроздановъ, какво лице, което искаше подданство, е починало — значи, въ годината, когато е подадено това прошение, не е било могло да бжде разгледано, минали сж се 2—3 години — ме навеща на мисълта да направя едно малко възражение, сѣ въ свързка съ тия искания, на възражението на г. Драгнева, прѣди малко казано — защо не се докладватъ по-стари прошения, а се докладватъ прошения, каквото бѣше онова, отъ по-скоро постъпилитъ въ Събранието. Менъ ми се струва, че нѣма да направимъ злѣ, ако приложимъ слѣдующата практика за разглеждането на тѣзи прошения, именно по-скоро постъпилитъ, дори тазгодишнитъ да прѣдпестуватъ по-старитъ, а по-старитъ постъпили прошения почитаемата прошектарна комисия отново да ги прѣвѣри, защото всичкитъ тия свѣдѣния сж събрани още прѣзъ 1908, 1907 или 1906 г. ако щете, понеже прошенията сж събирани отъ много години насамъ, а

сега ще трѣбва да се събератъ отново свѣдѣния, тѣй като условията, при които дадено прошение е постъпило тукъ, може-би свършено сж се измѣнили. Азъ посочихъ случая съш лицето, което г. Христовъ визираще отиде. Такива може да имаме много, както е случалтъ и сега съш настоящето прошение — още въ 1908 г. сж събрани отъ надлежнитъ власти свѣдѣнията: това лице имало ли е своитъ права тогава, ползувало ли се е отъ оня права, които му даватъ възможностъ или не да бжде приетъ за български подданикъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Заявлението е даже отъ 1902 г., а свѣдѣнията сж отъ 1908 г.

Ц. Мисловъ: Може-би въ течение на 2—3 или 4 години условията, при които дадено прошение е постъпило тукъ, сж се свършено измѣнили; нѣкой ще иска опрощаване на данъци, нѣкой ще иска да му се подари нѣщо. Ето защо, азъ казвамъ, че, колкото да бихъ желалъ по-скоро да свършимъ съш тия така много натрупали се прошения, ние би трѣбвало да вземемъ едно рѣшение, въ смисълъ да дадемъ ходъ на постъпилитъ сега наскоро прошения, защото всичко онова, което тамъ е излагано, е близо до дѣйствителността, а по-старитъ прошения, онѣзи, които сж отживѣли своитъ искания, които не могатъ да постигнатъ резултатъ, тѣй като рѣшенията, които бихме имъ дали въ единъ или другъ смисълъ тукъ, може-би съвсѣмъ сж неужин, при условията, както ще ги разрѣшаваме сега, защото условията, при които тѣ сж подадени, сж се измѣнили — всички тѣзи прошения да останатъ за по-подиръ, прошектарната комисия да ги прѣвѣри повторно, а сега да ни занимае само съш онѣзи, въ които изложението е по-близо до дѣйствителността.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Г. г. народни прѣдставители! Има стари прошения отъ 1902 г., напр., това, което ви докладвахъ, е отъ 1902 г., обаче, мнѣнието на министра на правосъдието, който е черпилъ, види се, отъ послѣ свѣдѣния, е отъ 28 ноември 1908 г. Сега, ако ние трѣбва да ги повръщаме пакъ, възможно е да се забавятъ пакъ нѣкой и друга година; както виждате, г. г. народни прѣдставители, тия работи се бавятъ по много врѣме и може-би догодина или до друга, когато се докладватъ, да стане нужда пакъ да се отлагатъ и т. н. И за да не става туй, азъ не съмъ съгласенъ да оттегля това прошение, ами чисто и просто да се приеме предложението на министра на правосъдието да се приеме просителътъ за български подданикъ и да се свърши работата. Ако тѣзи хора сж лоши, неблагонадежни, самата полиция, по силата на закона, ще ги хване и тури на мѣстото имъ.

Ц. Мисловъ: Ами, ако министерството е дало своето мнѣние въ 1910 г. въз основа на документитъ отъ 1902 г., или, ако това лице се е изселило, какво ще стане?

Докладчикъ Д. Митовъ: Свѣдѣнията сж събрани прѣзъ 1908 г. и, ако тогава той е билъ благонадеженъ и сж добри чувства спрямо България, той за двѣ години нѣма да измѣни чувствата си.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Никола Коларовъ.

Н. Коларовъ: Г. г. народни прѣдставители! Възползуванъ отъ мнѣнието на уважаемия г. Гешовъ, което той изказа тукъ по въпроса за по-лесното при-

мано на чуждитѣ подданици за български, ако тѣ пожелаатъ да станатъ такива, азъ дѣла да кажа, че стѣмъ напълно съгласенъ съ това мнѣние, и смѣтамъ вече, че България е достигнала толкова високо да може безъ страхъ да приема онѣзи чужденци, които пожелаатъ да станатъ български подданици, за такива. Фактътъ, че единъ чужденецъ иска да стане български подданикъ, показва, че той иска да остане въ България, и не е лесно единъ човѣкъ обикновено да си мѣни подданството, ако той не е рѣшилъ да стане добъръ гражданинъ на новото отечество, което доброволно си избира. Но този въпросъ повдигамъ специално за друга една серия отъ чужди подданици, които сѣ раждани въ България, живѣятъ въ България, прадѣдитѣ имъ сѣщо. Такива има цѣла една класа. Говоря за спаньолитѣ евреи. Азъ познавамъ цѣлъ родъ сѣмейства въ Дунина, Самоковъ, Карнебатъ и пр., почти навсѣкждѣ въ България, които при всичко, че сѣ раждани въ България, и прадѣдитѣ и самитѣ тѣ тукъ живѣятъ, тукъ печелятъ, тѣзи хора въ сѣщото врѣме сѣ нѣкакви чуждестранни протекета. Понеже сѣ обявяването на независимостта тази аномалия трѣбва да се свърши, споредъ мене, искахъ само да повдигна въпроса, като помоля г. министра на външнитѣ работи да има прѣдъ видъ това, та при сключването на търговски договори или други случаи, при измѣненіето на закона за подданството, да може да се урегулира това, защото азъ познавамъ цѣла редица хора, особено младото поколѣние, младата генерация, които живѣятъ като българи, чувствуватъ се като българи, а сѣ чужди подданици!

Т. Васильовъ: Въ закона за подданството е казано, че, който се роди въ България, макаръ отъ чужди подданици, става български подданикъ.

Г. Гроздановъ: Ако не направя възражение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ви, г-да, когато се разглежда законътъ за подданството, тогава ще се изкажете.

И. Хаджиевъ: Г. прѣдседателю! Понеже ще гласувате, трѣбва да има кворумъ. Сега нѣма нужния кворумъ — констатирайте това.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има прѣдложение отъ г. Савова, да се остави това прошение безъ послѣдствие. Прѣди него има друго прѣдложение отъ комисията, което е за приемането на просителя за български подданикъ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. министра на правосѣдното, щото да се приеме за български подданикъ Лазо и Трифоновъ, да си вдигнатъ ржката. (Муозинство) Събраніето приема.

И. Хаджиевъ: Приематъ само 48 души народни прѣдставители.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Давамъ 5 минути отидхъ.

(Слѣдъ отидхъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Засѣданіето продължава.

Г. докладчикътъ ще докладва по-нататѣкъ слѣдващитѣ прошения.

Докладчикъ Д. Митовъ: Ще ви докладвамъ сега прошеніето на нѣкой си Ташко Георгиевъ Милевъ, отъ с. Долни-Джбникъ, Плъвенска околия. Той казва, че прѣди 20 години се е прѣселилъ въ княжеството, занимавалъ се е съ търговия и до днесъ живѣлъ

въ княжеството, дѣто се ползувалъ отъ всички права и пр., и иска да стане български подданикъ. Прѣдставилъ е свидѣтелство, има актъ съставенъ отъ III градеки мирови съдии, отъ който актъ се вижда, кога е билъ ражданъ той, неговата съпруга, неговитѣ дѣца, прѣдставилъ е всички други удостовѣренія, свидѣтелство за ежидимостъ, внесълъ е 300 л. такаса, и Министерството на правосѣдното, съ своето писмо отъ 21 декември 1907 г., до прѣдседателя на XIII-то обикновено Народно събрание, казва: (Чете)

„Ташко Георгиевъ Милевъ, живущъ въ с. Долни-Джбникъ, турски подданикъ, на 13 декември 1907 г. е подалъ молба за придобиване на българско подданство по натурализация.

Отъ събранитѣ възъ основа на чл. 25 отъ закона за българското подданство свѣдѣния, трѣвъ надложния окръженъ управителъ, както и отъ прѣдставитѣ отъ просителя документи, се установява:

„1. Че молителътъ Ташко Г. Милевъ е роденъ прѣвъ 1864 г. въ с. Маловище, Турция, по народността о куцовлахъ, и досега е билъ турски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣди повече отъ 15 години и се е установилъ въ с. Долни-Джбникъ, Плъвенска околия, на постоянно мѣстожителство;

„3. Че сръдства за прѣхрана и прѣживявало изкарва отъ търговия съ спиртни питиета, отъ приходитѣ на която поддържа сѣмейството си, състоящо се отъ него, съпругата му и двѣ малолѣтни дѣца: Вангелъ, роденъ на 8 декември 1902 г., и Ваница, родена на 18 декември 1900 г.;

„4. Че въ правствено отношение о чостонъ и породѣчелъ човѣкъ, неутраленъ въ политиката и съ добри чувства къмъ България.“

Министерътъ на правосѣдното прави слѣдующето: (Чете)

„Прѣдложено е.

„Према се за български подданикъ Ташко Георгиевъ Милевъ, роденъ прѣвъ 1864 г. въ с. Маловище, Турция, по народността куцовлахъ, бивши турски подданикъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Долни-Джбникъ, Плъвенска околия, търговецъ на спиртни питиета, женонъ, съ двѣ малолѣтни дѣца: Ваница, родена на 18 декември 1900 г., и Вангелъ, роденъ на 8 декември 1902 г.“

Комисията одобри това прѣдложение на г. министра на правосѣдното и ви моли да го приеме.

М. Златановъ: Живъ ли е? (Смѣхъ)

В. Георгиевъ: Не е ли лъжливо това свѣдѣние, г. докладчикъ, дѣто се казва, че просителътъ е търговецъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Отъ събранитѣ свѣдѣния, г. Георгиевъ, се вижда, че той е търговецъ на спиртни питиета и, ако мислите, че е лъжа, то остава за Ваша смѣтка: то не е наша работа, а на съдобнитѣ власти.

И. Хаджиевъ: Това показва, че, и безъ да е български подданикъ, може да търгува съ спиртни питиета.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшеніето на пропетарната комисия, щото да се одобри направеното прѣдложение отъ г. министра на правосѣдното, за приемането за български подданикъ Ташко Георгиевъ Милевъ, така, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Муозинство) Събраніето приема.

Докладчикъ Д. Митовъ: Друго прошение е подадено отъ Алексъ Георгиевъ Милевъ, живущъ въ

с. Долни-Джбникъ, Плъвненско, на 11 декември 1907 г. — въ прошениято е писано 11 декември 1897 г., но е регистрирано през 1907 г. — въ което казва: (Чете) „Отъ преди 20 години прѣселенъ въ княжеството, занимавамъ се съ търговия и до днесъ. Дългогодишното ми живѣне въ княжеството, дѣто, безспорно, се ползвамъ почти съ всичкитѣ облаги на българскитѣ граждани, съ които отъ день на день повече свързвамъ моитѣ граждански и търговски отношения“ и пр. и моли да бже приетъ за български подданикъ. Прѣдставя актъ отъ III софийски мирови съдия, прѣдставя всички документи, платилъ е нужната такса. Ето що пише министерството.

А. Краевъ: Наказо.

Докладчикъ Д. Митовъ: Единъ искатъ кжсъ докладъ, други — дълтъ. — Министерството казва: (Чете)

„Алексо Георгиевъ Милевъ, живущъ въ с. Долни-Джбникъ, турски подданикъ, на 13 декември 1907 г. е подалъ молба за придобиване на българско подданство по натурализация.

„Отъ събранитѣ възъ основа на чл. 25 отъ закона за българското подданство свѣдѣния чрѣзъ надлежния окръженъ управителъ, както и отъ прѣдставитѣ отъ просителя документи, се установява:

„1. Че молителътъ Алексъ Г. Милевъ е роденъ презъ 1865 г. въ с. Маловище, Македония, по народностъ е куцовлахъ и досега е билъ турски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България преди повече отъ 15 години и се е установилъ въ с. Долни-Джбникъ, Плъвненска околия, на постоянно мѣстожителство;

„3. Че срѣдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ търговия съ спиртни питеята, отъ приходитѣ на която поддържа сѣмейството си, състоящо се отъ него, съпругата му и едно малолѣтно дѣте на име Василъ, родено на 20 декември 1904 г.;

„4. Че въ нравствено отношение е честенъ и поредъченъ човѣкъ, неутраленъ въ политиката и съ добри чувства къмъ България.“

Министърътъ на правосъдието прави слѣдующето. (Чете)

„Прѣдложение.“

„Приема се за български подданикъ Алексъ Георгиевъ Милевъ, роденъ презъ 1865 г. въ с. Маловище, Турция, по народностъ куцовлахъ, бивши турски подданикъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Долни-Джбникъ, Плъвненска околия, по занятие търговецъ на спиртни питеята, жененъ, съ едно малолѣтно дѣте, Василъ, роденъ на 20 декември 1904 г.“

Комисията като прѣгледа всички книжа, които има къмъ дѣлото, одобрява прѣдложението на министъра за приемането на Алексъ Георгиевъ Милевъ за български подданикъ, и азъ ви моля отъ името на същата комисия да се приеме за такъвъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, съ което се одобрява прѣдложението, направено отъ г. министъра на правосъдието, за приемането за български подданикъ Алексъ Георгиевъ Милевъ, споредъ както то бже прочетоно отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Д. Митовъ: Друго прошение е подадено на 24 октомври 1909 г. отъ ижкой си Изидоръ М. Щерлибъ, жителъ отъ Варна. Казва, че е билъ бившъ ромжиски подданикъ, установенъ въ Варна отъ 1895 г. пасамъ и упражнява въ тоя градъ самостоятелна търговия, а именно прѣдставителъ на Анонимното дружество за търговия съ машини и

технически прѣдприятия, бивше „Евгений Велесъ“, и моли да бже приетъ за български подданикъ. Прѣдставя всички надлежни документи: свѣдѣтелство за сждимостъ, за годината на своето раждане, за раждането на своитѣ дѣца; платилъ е надлежитѣ такси.

Министърътъ на правосъдието съ своето писмо отъ 19 ноември 1909 г. до Народното събрание казва: (Чете)

„Изидоръ М. Щерлибъ, живущъ въ Варна, ромжиски подданикъ, на 27 октомври т. г. е подалъ молба за придобиване на българско подданство по натурализация.

„Отъ събранитѣ възъ основа на чл. 25 отъ закона за българското подданство, чрѣзъ надлежния окръженъ управителъ, както и отъ прѣдставитѣ отъ просителя документи, се установява:

„1. Че молителътъ Изидоръ М. Щерлибъ е роденъ презъ есента на 1873 г. въ гр. Галацъ, Ромжия, по народностъ е израилтянинъ и досега е билъ ромжиски подданикъ;

„2. Че той се прѣселилъ въ България презъ 1895 г., откогато и досега непрѣжнато прѣбивава, като се е установилъ въ Варна на постоянно мѣстожителство;

„3. Че срѣдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ търговията си, като прѣдставителъ на Анонимното дружество за търговия съ машини и технически прѣдприятия (бивше „Евгений Велесъ“), отъ която поддържа и сѣмейството си, състоящо се отъ съпругата му Анна и четири малолѣтни дѣца, родени: Жакъ, на 15 априли 1895 г., Ида на 16 юли 1896 г., Рашелъ на 26 октомври 1898 г., и Дора на 26 януари 1904 г.;

„4. Че въ нравствено отношение е поредъченъ човѣкъ, неутраленъ въ политическо отношение и съ добри чувства къмъ България.“

Възъ основа на тѣзи свѣдѣния, министърътъ на правосъдието прави слѣдующето: (Чете)

„Прѣдложение.“

„Приема се за български подданикъ Изидоръ М. Щерлибъ, роденъ презъ 1873 г. въ Галацъ, Ромжия, по народностъ израилтянинъ, бившъ ромжиски подданикъ, прѣдставителъ на Анонимното дружество за търговия съ машини и технически прѣдприятия, установенъ на постоянно мѣстожителство въ Варна, жененъ, съ четири малолѣтни дѣца: Жакъ, Ида, Рашелъ и Дора, родени на 15 априли 1895 г., 16 юли 1896 г., 26 октомври 1898 г. и 26 януари 1904 г.“

Комисията, като е прѣгледала всички документи, които съ прѣдставени, одобрява това прѣдложение на министъра на правосъдието, и азъ отъ името на комисията ви моля также да го одобрите.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията да се одобрятъ прѣдложението на г. министъра на правосъдието за приемането за български подданикъ Изидоръ М. Щерлибъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Д. Митовъ: Друго заявление е подадено отъ Мина Янакиевъ, живущъ въ с. Божичанъ, Русенска околия. Тоже и той прѣдставя всички свѣдѣтелства и документи, нужни за тази цѣль: свѣдѣтелство за сждимостъ, за неговитѣ години; платилъ е надлежната такса.

Министърътъ на правосъдието съ своето отношение до прѣседателя на XIV-то обикновено Народно събрание, отъ 16 юни 1908 г., казва: (Чете)

„Мина Янакиевъ, живущъ въ с. Божичанъ, Русенска околия, турски подданикъ, на 14 декември 1907 г.

е подамъ молба за придобиване на българско подданство по натурализация.

„Отъ събранитѣ, възъ основа на чл. 25 отъ закона за българското подданство, свѣдѣния чрѣзъ надлежния окръженъ управителъ, както и отъ прѣдставитѣ отъ просителя документи, се установява:

„1. Че молителътъ Мина Янакиевъ е роденъ на 16 септември 1874 г. въ с. Никополе, Битолско, Турция, по народностъ е куцовлахъ и досега е билъ турски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣди 14 години и напослѣдъкъ се е установилъ въ с. Божичанъ, Русенска околия, на постоянно мѣстожителство;

„3. Че срѣдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ търговия съ мелничарство, съ приходитѣ на която поддържа само себе си, понеже е жененъ и безъ дѣца;

„4. Че въ нравствено отношение е честенъ човѣкъ, безъ политически убѣждения и съ добри чувства къмъ България.“

Възъ основа на тѣзи свѣдѣния, г. министърътъ на правосъдието прави слѣдущото: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Мина Янакиевъ, роденъ на 16 септември 1874 г. въ с. Никополе, Битолско, Турция, по народностъ куцовлахъ, бившъ турски подданикъ, жененъ, воденичаръ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Божичанъ, Русенска околия.“

Комисията, като разгледа документитѣ, прѣдставени къмъ това дѣло, одобрява това прѣдложение на г. министра и моли тоже и васъ да го приемете.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на просетарната комисия за одобрено прѣдложението, направено отъ г. министра на правосъдието за приемането за български подданикъ Мина Янакиевъ, така, както това прѣдложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събрането приема.

Докладчикъ Д. Митовъ: Има още едно прошение. Него, г. г. народни прѣдставители, нѣма да намѣрите въ списъка, но то бѣше готово и е пропуснато да се отбѣлжи въ списъка. Затуй ще го докладвамъ.

То е отъ нѣкой си Самонилъ С. Орбанъ отъ с. Тетово, Русенско, за приемането му заедно съ съпругата му. . . .

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Шомъ това прошение не фигурира въ списъка, ще остане за слѣдующия пътъ.

Има думата слѣдующиятъ докладчикъ.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Постигило е едно заявление отъ Георги Наумовъ, изпратено до Министерството на правосъдието, съ което моли да се приеме за български подданикъ.

Министерството на правосъдието пише: (Чете)

„Георги Наумовъ е роденъ прѣзъ 1877 г. въ с. Гопелъ, Турция, по народностъ е цинцаринъ и досега е билъ турски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣзъ 1896 г. и оттогава досега непрѣкъснато прѣбивава въ нея, като се е установилъ въ София на постоянно мѣстожителство;

„3. Че срѣдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ занятието си кръчмаръ, отъ приходитѣ на което поддържа сѣмейството си, състояще се отъ него, съпругата му и три дѣца, а именно: Коста, Флорика и Аурика, отъ които първото родено прѣзъ 1904 г., а другитѣ двѣ, близнаци, родени на 9 мартъ 1909 г.;

„4. Че въ нравствено отношение е породѣченъ човѣкъ, неутраленъ въ политическо отношение и съ добри чувства къмъ България.“

Министърътъ на правосъдието о дажъ прѣдложише този човѣкъ да се приеме за български подданикъ, а именно: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Георги Наумовъ, роденъ прѣзъ 1877 г. въ с. Гопелъ, Македония (Турция), по народностъ цинцаринъ, бившъ турски подданикъ, кръчмаръ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ София, жененъ, съ три малолѣтни дѣца: Коста, роденъ прѣзъ 1904 г., Флорика и Аурика, близнаци, родени на 9 мартъ 1909 г.“

Комисията рѣши да се приеме Георги Наумовъ за български подданикъ, понеже е изцялниятъ установенитѣ отъ закона изисквания.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, съ което се одобрява да се приеме прѣдложението, направено отъ г. министра на правосъдието, за приемането за български подданикъ Георги Наумовъ, така, както това прѣдложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събрането приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Второ заявление е подадено отъ Срулъ Рабиновичъ.

Министерството на правосъдието пише: (Чете)

„1. Че молителътъ Срулъ Рабиновичъ е роденъ прѣзъ 1860 г. въ Измаилъ, Русия, по народностъ е израелтянинъ и досега е билъ руски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣди 15 години, откогато се е установилъ въ с. Бръгово, Видинска околия, на постоянно мѣстожителство;

„3. Че срѣдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ търговията си съ колойнали стоки (бакалинъ), отъ приходитѣ на която поддържа и сѣмейството си, състояще се отъ съпругата му и петъ дѣца, отъ които двѣ малолѣтни, а именно: Врушка, родена на 2 ноември 1889 г., и Анна, родена на 1 януарий 1896 г.;

„4. Че въ нравствено отношение е породѣченъ човѣкъ, безъ никакви политическо настроение и съ добри чувства къмъ България.“

Министърътъ о дажъ прѣдложение да се приеме за български подданикъ.

Комисията, слѣдъ като разгледа заявлението му и като намѣри, че той, съгласно закона, е прѣдставилъ всички свѣдѣтелства, а именно, че е внесълъ 300 л., че е честенъ, че е живѣлъ отъ нѣколко години въ България, приема го за български подданикъ.

К. Мирски: Прочетете прѣдложението на г. министра, то е най-важно.

Докладчикъ Д. Рашевъ: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Срулъ Рабиновичъ, роденъ прѣзъ 1860 г. въ Измаилъ, Русия, по народностъ израелтянинъ, бившъ руски подданикъ, по занятие бакалинъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Бръгово, Видинска околия, жененъ, съ двѣ малолѣтни дѣца: Врушка, родена на 2 ноември 1889 г., и Анна, родена на 1 януарий 1896 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, што да се приеме прѣдложението, направено отъ г. министра на правосъдието, за приемането за български подданикъ Срулъ

Рабиновичъ, така, както това предложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Заявление отъ Димитър Лазаровъ.

Министерството на правосъдието пише: (Чете)

„1. Че молителятъ Димитър Лазаровъ е роденъ на 30 септември 1881 г. въ Нишъ, Сърбия, по народностъ е сърбинъ и досега е билъ сръбски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣзъ 1887 г., като се е установилъ въ с. Буковецъ, Видинска околия, на постоянно мѣстожителство;

„3. Че като студентъ въ Университета, той живѣе при родителитѣ си, които се грижатъ за поддържането и възпитанието му;

„4. Че въ нравствено отношение е честенъ челоуѣкъ и храни добри чувства къмъ България.“

Прѣдложението на г. министра: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Димитър Лазаровъ, роденъ на 30 септември 1881 г. въ Нишъ, Сърбия, по народностъ сърбинъ, бившъ сръбски подданикъ, нежененъ, студентъ и установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Буковецъ, Видинска околия.“

Проштарната комисия, слѣдъ като разгледа заявлението и като видѣ, че лицето отговаря на изискванията на закона, приема го за български подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Молия г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, да се одобри направеното отъ г. министра на правосъдието прѣдложение за приемането за български подданикъ Димитър Лазаровъ, както това прѣдложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Заявление отъ Робертъ Розенфелдъ.

Министерството на правосъдието пише: (Чете)

„1. Че молителятъ Робертъ Розенфелдъ е роденъ на 19 май 1866 г. въ Одеса, Русия, по народностъ е израилтянинъ и досега е билъ турски подданикъ;

„2. Че той се е прѣселилъ въ България прѣди 20 години и напоследѣтъ се е установилъ въ София на постоянно мѣстожителство;

„3. Че сръдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ заплатата, която получава като касиеръ на Българската генерална банка въ София и съ която поддържа сѣмейството си, състояще се отъ него, съпругата му и едно малолѣтно дѣте на име Алфредъ, родено на 15 ноември 1901 г.;

„4. Че въ нравствено отношение е честенъ и поредъченъ човѣкъ, не се занимава съ политика и питае добри чувства къмъ България.“

Прѣдложението на г. министра: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Робертъ Розенфелдъ, роденъ на 19 май 1866 г. въ Одеса, Русия, по народностъ израилтянинъ, бившъ турски подданикъ, чиновникъ въ Генералната банка въ София, жененъ, съ едно малолѣтно дѣте Алфредъ, родено на 15 ноември 1901 г., и установенъ на постоянно мѣстожителство въ София.“

Проштарната комисия, слѣдъ като разгледа заявлението и като видѣ, че лицето отговаря на закона за подданството, приема го за български подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Молия г. г. народни прѣдставители, които приематъ

рѣшението на комисията за одобрение прѣдложението, направено отъ г. министра на правосъдието, за приемане за български подданикъ Робертъ Розенфелдъ, споредъ както това прѣдложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Заявление отъ Никола Христовъ, роденъ на 18 януарий 1867 г. въ с. Мало-вище, Македония, по народностъ куцовлахъ, бившъ турски подданикъ. Той се е прѣселилъ въ България прѣди 15 години и се е установилъ на постоянно мѣстожителство въ с. Новоселци, Софийска околия, по занятие кръчмаръ, жененъ, безъ дѣца. Сръдства за прѣживяване и прѣхрана изкарва отъ търговия съ спиртни питиета, жита и пр., отъ приходитѣ на която поддържа сѣмейството, състояще се отъ него и съпругата му. Въ нравствено отношение е честенъ и поредъченъ човѣкъ, и храни добри чувства къмъ България.

Прѣдложението на г. министра на правосъдието: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Никола Христовъ, роденъ на 18 януарий 1867 г. въ с. Мало-вище, Македония, по народностъ куцовлахъ, бившъ турски подданикъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Новоселци, Софийска околия, по занятие кръчмаръ, жененъ, безъ дѣца.“

Проштарната комисия, слѣдъ като разгледа заявлението му и като видѣ, че той отговаря на закона за подданството, приема го за български подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Молия г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, съ което се одобрява да се приеме прѣдложението на г. министра на правосъдието за приемането за български подданикъ Никола Христовъ, както това прѣдложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Заявление отъ Изидоръ Гертнеръ, роденъ прѣзъ мѣсецъ августъ 1872 г. въ Бакълъ, Ромжия, по народностъ израилтянинъ. Прѣселилъ се е въ България прѣзъ 1885 г., откогато се е установилъ въ Русе на постоянно мѣстожителство. Сръдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ заплатието си дамски шивачъ, съ приходитѣ на което поддържа сѣмейството си, състояще се отъ него, съпругата му и двѣ малолѣтни дѣца, а именно: Леополдъ, роденъ на 3 априлий 1904 г., и София, родена на 29 май 1906 г. Въ нравствено отношение е честенъ и поредъченъ човѣкъ, съ конституционно-монархически убѣждения и храни добри чувства къмъ България.

Прѣдложението на г. министра: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Изидоръ Гертнеръ, роденъ прѣзъ мѣсецъ августъ 1872 г. въ Бакълъ, Ромжия, по народностъ еврейнъ, бившъ гръцки подданикъ, шивачъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ гр. Русе, жененъ, съ двѣ малолѣтни дѣца: Леополдъ, роденъ на 3 априлий 1904 г., и София, родена на 29 май 1906 г.“

Проштарната комисия, слѣдъ като видѣ, че той отговаря на закона за подданството, приема го за български подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Молия г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, да се одобри прѣдложението, направено отъ г. министра на правосъдието за приемане за български подданикъ Изидоръ Герт-

неръ, както това предложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Съборнието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Заявление отъ Сава Георгиевъ, роденъ на 20 май 1872 г. въ Орду, Азиатска Турция, по народностъ грѣкъ, караманлия, и досега е билъ турски подданикъ. Прѣселилъ се е въ България прѣзъ 1895 г. и се е установилъ въ с. Балтаджи-Еникъой, Балабанларска община, Силистренска околия, на постоянно мѣстожителство. Срѣдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ занаята си търговецъ-бакърджия, съ приходитѣ отъ които прѣхранва сѣмейството си, състоящо се отъ него, жена му и шестъ дѣца: Максимъ, София, Анастасия, Георги, Александра и Димитъръ. Въ нравствено отношение е честенъ и поредѣченъ гражданинъ, монархистъ-конституционалистъ, съ добри чувства къмъ България.

Прѣдложението на г. министра: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за български подданикъ Сава Георгиевъ, роденъ на 20 май 1872 г. въ Орду, Азиатска Турция, по народностъ грѣкъ (караманлия), бившъ турски подданикъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Балтаджи-Еникъой, Балабанларска община, Силистренско, търговецъ-бакърджия, жененъ, съ шестъ дѣца: Александаръ, Максимъ, София, Анастасия, Георги и Димитъръ.“

Прешетарната комисия слѣдъ като разгледа заявлението и слѣдъ като видѣ, че той отговаря на закона за българското подданство, приема го за български подданикъ.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, да се одобри прѣдложението, направено отъ г. министра на правосъдието за приемане за български подданикъ Сава Георгиевъ, така, както това прѣдложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Съборнието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Заявление отъ Гизела Волкенщайнъ, родена на 6 мартъ 1883 г. въ Бѣлградъ, Сърбия, по народностъ израилтянка, досега е била австро-унгарска подданица. Прѣселила се е въ България прѣзъ 1888 г. и напоследѣтъ се е установила на постоянно мѣстожителство въ София. Срѣдства за прѣхрана и прѣживяване изкарва отъ акушерската си практика. Въ нравствено отношение е човѣкъ съ примѣрно поведение, безъ политически убѣждения и съ симпатични чувства къмъ България.

Прѣдложението на г. министра: (Чете)

„Прѣдложение.

„Приема се за българска подданица Гизела Волкенщайнъ, родена на 6 мартъ 1883 г. въ Бѣлградъ, Сърбия, по народностъ израилтянка, бивша австро-унгарска подданица, акушерка, вдовица, съ двѣ малолѣтни дѣца: Луизъ, роденъ на 9 юний 1901 г., и Александъръ, роденъ на 28 февруарий 1904 г., установена на постоянно мѣстожителство въ София.“

Прешетарната комисия, слѣдъ като видѣ, че тя отговаря на изискванията на закона за подданството, прие я за българска подданица.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на комисията, съ което тя одобрява прѣдложението, направено отъ г. министра на правосъдието за приемане за българска подданица Гизела Волкенщайнъ, както това прѣдложение биде прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Съборнието приема.

Слѣдва по-нататѣкъ по дневния редъ — разглеждане прѣдложението на варненския народенъ прѣдставителъ г. Никола Кжневъ за отмѣнение рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание, поета редовна сесия, отъ 21 декемврий 1907 г., съ което е одобрено XIV-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 12 юний 1907 г., протколъ № 65.

Г. Секретарьтъ ще прочете това прѣдложение.

Секретарь д-ръ А. Гиргиновъ: (Чете)

„Прѣдложение

отъ варненския народенъ прѣдставителъ
Никола Кжневъ.

„Съ XIV-то постановление отъ 12 юний 1907 г., протколъ № 65, Министерскитѣ съвѣтъ е рѣшилъ: „Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата да заплати на дружеството А. Давидовъ & С-но:

„1. 120.229-34 л. за рефакции;

„2. 138.669-78 л. за обезщетение за нарушение на договора;

„3. Лихва по 10% на сума за рефакциитѣ, а именно:

„а) на сумата 68.000 л. отъ 1 юлий 1895 г. до деня на изплащането ѝ;

„б) на сумата 42.229-34 л. отъ 1 юлий 1896 г. до деня на изплащането ѝ, и

„в) на сумата 10.000 л. отъ 1 юлий 1897 г. до деня на изплащането ѝ.

„Това постановление на Министерския съвѣтъ е било одобрено отъ XII-то обикновено Народно събрание, поета редовна сесия, въ засѣданието на 21 декемврий 1907 г.

„Рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание е публикувано съ указъ № 76 въ брой 5 на „Държавенъ вѣстникъ“ отъ 8 януарий 1908 г.

„Тѣй като рѣшението на Народното събрание разрѣшава единъ граждански споръ между държавата и поменатото дружество, който е отъ компетенцията на съдебната власть, то права слѣдното

„Прѣдложение:

„Отмѣнява се приетото въ XI-то засѣдание отъ 21 декемврий 1907 г. рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание, поета редовна сесия, съ което се е одобрено XIV-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 12 юний 1907 г., протколъ № 65. Това отмѣнение има обратна сила и унищожава всички правни послѣдствия, произтекащи отъ постановлението на Министерския съвѣтъ отъ 12 юний 1907 г. и отъ рѣшението на Народното събрание отъ 21 декемврий 1907 г., прието отъ XI-то засѣдание.

„София, 10 ноемврий 1910 год.

„Варненски народенъ прѣдставителъ:

Н. Кжневъ.

„Поддържа прѣдложението, народни прѣдставители: Стамо Грудовъ, Георги Керемедчиевъ, Иванъ Стоилковъ, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Недко Пеневъ, Никола С. Георгиевъ, Никола Андрѣевъ, Тодоръ Димчевъ, Александъръ Бѣлорѣчки, Никола Холевичъ, Димитъръ Бончевъ, Тодоръ Ноевъ, Александъръ Екимовъ, Христо Топевъ, Георги Буловъ, Страшимиръ Бърневъ, Тахиръ х. Мохмедовъ, Османъ Р. Мачинлъ, Мохмедъ х. Т. Тахировъ, Петъръ Тодоровъ П. Димитъръ Христовъ, Станко Пранджовъ, Янко Воянловъ, Василь Венчевъ, Иванъ Цокотъ, Донче Велевъ, Петъръ Беровъ, д-ръ Еньо Разпоповъ, Асѣвъ Милчевъ, Кръсто Мирски, Тодоръ Исировъ, Иванъ Инджовъ, Георги А. Копринаровъ, Петъръ х. Петровъ, Петъръ Рѣковъ, Стефанъ Рожевъ, Димитъръ Драгиевъ, Диню Рашевъ, Тодоръ Андрѣевъ, Добри Алексиевъ, Иванъ Коловъ, Недѣлчо Георгиевъ, Петъръ Пешевъ, Георги Тишевъ, Богданъ

Токевѣ, Алекси Ангеловѣ, Иванѣ Терзиевѣ, Василѣ Вълчевѣ, Никола Станчевѣ, Калчо Т. Новаковѣ, Тенѣ Константиновѣ, Пани Ивановѣ, Никола Т. Здравковѣ, д-ръ Ненко Наковѣ и Георги Шиваровѣ.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Атанасъ Краевъ.

А. Краевъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдложението, което току-що ни се прочете, възбужда нѣколко въпроса.

На първо мѣсто, иде въпросътъ за неговия характеръ и, слѣдователно, за начина, по който трѣбва да стане гласуването му. Отговоръ на този въпросъ ние можемъ да намеримъ въ постановлението на втората алинея отъ чл. 42 на правилника за вътрѣшния редъ на Събраниято. Първата алинея казва: (Чете) „Отговорътъ на тронното слово и прѣдложенията отъ законодателенъ характеръ се разискватъ отъ Събраниято по установения редъ за законопроекти“ — значи, на три четения: по принципъ, членъ по членъ и общо. Втората алинея казва: (Чете) „Прѣдложенията не отъ законодателенъ характеръ се разискватъ и гласуватъ, бозъ да се подлагатъ на три четения“. Кое прѣдложение трѣбва да се счита отъ законодателенъ характеръ? Очевидно онова, чрѣзъ което се цѣли създаването на законъ, а извѣстно е на всинца ви, че законъ значи установяване на норми, общо задължителни за цѣлата страна, за всички граждани, за всички подданици на държавата, общи постановления, които уреждатъ правоотношенията или правното състояние на хората въ държавата; това е законъ. Но когато въпросътъ е за единъ интересъ отъ мѣстотъ или личенъ характеръ, да се вотира помощъ или не, да се приеме нѣкой за подданикъ или не, макаръ и тѣзи рѣшения, които ние прѣди малко взехме по поводъ прошенията за подданство, да иматъ законодателенъ характеръ, защото сж актове на парламента, тѣ не минаватъ на три четения. Така щото, азъ мисля, че и прѣдложението, внесено отъ г. Кжнева, подкрепено съ надлежното число подписи на народни прѣдставители, не можемъ да го считаме отъ законодателенъ характеръ, макаръ да има то законодателно свойство.

Н. Мирски: (Нѣщо възражава)

А. Краевъ: Сѣ има една известна разлика, уважаеми г. Мирски. Чрѣзъ това прѣдложение г. Кжневъ и неговитѣ другари, които сж подписали прѣдложението, въ това число и Вие, се стремятъ да отмѣнятъ единъ вотъ на камарта, едно рѣшение на Събраниято, и да възстановятъ онова положение, което е съществувало прѣди вота на камарата, анулирането на който се иска сега. Пита се: това, което ние бихме направили, е ли отъ естество да засегне общитѣ интереси, отнася ли се, засѣга ли общитѣ правоотношения на гражданитѣ? Не; слѣдователно, то не е законодателно въ пълната смисълъ на думата — отъ общъ характеръ. Това е единъ законодателенъ актъ съ специфиченъ характеръ, а за таква законодателни актове втората алинея на чл. 42 отъ нашия правилникъ разпорежда, че не е пужно да минаватъ на три четения.

Въ заключение, азъ считамъ, че почитаемото Народно събрание е властно съ единъ вотъ да рѣши участъта на прѣдложението — приеме ли го, то става законъ; отхвърли ли го, нѣма какво да се занимаваме вече съ него. Но вотира ли се единъ пътъ, приеме ли се чрѣзъ единъ вотъ, нѣма нужда отъ второ и последующе четения, освѣтъ ако Събраниято счете въпроса отъ нѣвѣстна сложностъ и пожелае да бѣде прочетъ прѣди окончателния вотъ отъ надлежната комисия; само тогава можемъ да отложимъ окончателното си рѣшение по това прѣд-

ложение, слѣдъ като то бѣде изпратено въ комисията съ единъ докладъ, който, разбира се, може да бѣде или не печатанъ, споредъ рѣшението на Народното събрание.

Слѣдъ като свършихъ по този въпросъ, азъ ще се спра на други единъ — понеже г. Кжневъ, който е подписалъ като авторъ на това прѣдложение, отсъствува, може ли Народното събрание да го обсъжда. Въ правилника има разпореждане, че прѣдложения по парламентарна инициатива не може да се оттеглятъ безъ съгласието на Народното събрание — има такава разпоредба въ правилника, само че не зная, въ кой членъ — отъ което се разбира, че, щомъ единъ народенъ прѣдставителъ вземе инициативата, щомъ четвъртъ отъ присъствающитѣ го подкрепятъ и прѣдложението се внесе въ Народното събрание и се постави на дневенъ редъ, прѣдварителниятъ въпросъ е разрѣшенъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Чл. 41, втора алинея.

А. Краевъ: Народното събрание по принципъ приема да се занимава съ въпроса и, слѣдователно, даже ако г. Кжневъ бѣше тукъ и би заявилъ: „Азъ се дезинтересирамъ отъ това прѣдложение, азъ не го поддържамъ, азъ го оттеглямъ“, правилникътъ отговаря отрицателно, той счита за недѣйствителни подобни извѣстия, тѣй като за оттеглянето изрично е казано въ чл. 41, именно алинея втора — чакайте да я прочета: (Чете) „Прѣдложенията, внесени отъ прѣдставители, могатъ да се оттеглятъ само съ съгласието на Събраниято“. Ясно е, слѣдователно, понеже г. Кжнева го нѣма, понеже отсъствието му не можемъ да тълкуваме като отказване да поддържа това прѣдложение, понеже и да бѣше тукъ и даже изрично да бѣше заявилъ, че го оттегля, той не може да го оттегли; или той нѣма това право, слѣдователно, Народното събрание е суверенно, е длъжно да се занимае по същество съ това прѣдложение и да се произнесе по него.

Свършвамъ съ този въпросъ.

Трети въпросъ има, г-да, по самото същество на прѣдложението на г. Кжнева, а четвърти за формата.

Както виждате, г. Кжневъ и почетенитѣ му другари, които сж подписали прѣдложението, цитиратъ въ това прѣдложение in extenso едно постановление на Министерския съветъ № 65, отъ 12 юлий 1907 г., въ послѣдствие одобрено отъ Народното събрание чрѣзъ рѣшението, взето въ засѣданието му на 21 декември сжщата 1907 г.

Първиятъ въпросъ и главниятъ, може-би, единствениятъ, който самъ по себе си се налага, е този: властно ли е Народното събрание, безразлично дали е XIV-то, или да би било XIII-то, да отмѣни едно свое рѣшение; съ други думи, има ли значение за Народното събрание правилото, което се съдържа въ гражданското съдопроизводство, ако се не лѣжа, въ чл. 799, алинея първа и втора, и чл. 801, че, единъкъ издадено рѣшение или опрѣдѣлене при сжщитѣ обстоятелства, не могатъ да бѣдатъ измѣнени или отмѣнени отъ сжщия съдъ, който го е постановилъ? На този въпросъ, г. г. народни прѣдставители, азъ отговарямъ отрицателно, тѣй като подобно правило, каквото Народното събрание е установило за задължително за съдебната властъ, не съществува за парламента. Народното събрание е властно, слѣдователно, винаги да се повръща на взетитѣ по-рано рѣшения и да прѣрѣши тѣзи въпроси, които сж били единъкъ разрѣшени отъ издаденото рѣшение, като имъ даде друго разрѣшение. Но, г. г. народни прѣдставители, при упражняването на това неограничено право на парламента, за него съществува едно задължение, а то е слѣдното: да се пази да не създава смущение, пертурбация и нѣвѣстна болѣзненостъ чрѣзъ тази си дѣйностъ; съ други думи, необходимо е да се знае рѣшението,

кото прѣдстои да бѣде отгѣнено, да-ли не е окончателно приведено въ изпълнение и да-ли отгѣняването му не би създавало една аномалия, едно безредие, една по-голяма неправда отъ онази, за изправянето на която се иска издаването на послѣдующе рѣшение. Този въпросъ за мене е важенъ, и азъ моля уважаемия г. министъръ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, който отсъствува, на всѣки случай г. министъръ-прѣседателя г. Милиновъ, който присѣствува, шефътъ на правителството, да ни освѣтли върху тази точка. Въ случай че правителството ни заяви, какво даденото рѣшение, взето въ заседание на 21 декемврий 1907 г., отъ XIII-то обикновено Народно събрание, още не е приведено въ изпълнение, вратата сж отворени, рѣшитѣ сж развързани, ние имаме пълната свобода и можемъ, слѣдователно, да отгѣнимъ това рѣшение.

Слѣдъ този въпросъ, г-да, явяватъ се други два, първиятъ отъ които е: отъ каквъ характеръ, отъ какво естество е постановлението на Министерския съвѣтъ № 65 отъ 1907 г., утвърдено съ рѣшението, което се иска да бѣде отгѣнено. На този въпросъ отговора ние ще намѣримъ, като прочетемъ самото постановление на Министерския съвѣтъ и видимъ, въ каква форма то е редактирано. Тамъ е казано: „Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата да заплати на дружеството А. Давидовъ и С-не“ това и това, общо толкова. Това е постановлението на Министерския съвѣтъ. Безспорно, така е наредено; но то е ли една транзакция, е ли една спогодба, или е само заповѣдъ за плащане? Може-би, съдържа въ себе си елементитѣ на транзакция, на спогодба, но по-скоро, то съдържа елементитѣ на заповѣдъ за плащане, защото, именно такава форма е употребена за изказване мисълта, желанието, намѣрението на Министерския съвѣтъ — на фирмата Давидовъ и С-не да се заплати едн-каква сума, и, за да стане това, дава се заповѣдъ на Дирекцията на желѣзницитѣ и пристанищата, а Народното събрание казва: „одобрявамъ това“. Ще се съгласи всѣки съ насъ, г. г. народни прѣдставители, че, не бидейки актъ на спогодба, не бидейки транзакция, то не е и правилна заповѣдъ за плащане. Не е Министерския съвѣтъ, който има право, споредъ съществуващитѣ въ България закони, да прави разпорѣждания за изплащане отъ държавното съкровище, а пълноварено, компетентно, правомѣщо да върши тѣзи дѣйствия длъжностно лице — е министърътъ на финанситѣ. Министърътъ на финанситѣ може самъ да заповѣда: „Платете на X, Y 1,000, 100 хиляди лева“, като издаде редовна платежна заповѣдъ по формитѣ, прѣдписани отъ закона за отчетността по бюджета, ние имаме една неправилна заповѣдъ за плащане изъ едно учрѣдително некомпетентно да разпорѣжда съ срѣдствата на държавното съкровище.

Сега, да-ли е това спогодба? Азъ казахъ и повторно ще кажа: „признавамъ че този актъ съдържа дѣйствително въ себе си елементи на транзакция, но не е изразена правилно самата сдѣлка въ надлежната форма и, слѣдователно, пакъ е оспорима. Споредъ мотивитѣ къмъ даденото прѣдложение, иска се отгѣняването на рѣшението на камарата и, слѣдователно, анулиране постановлението на Министерския съвѣтъ, като се заявява, че Министерския съвѣтъ се счита за некомпетентенъ, респективно и Народното събрание се счита некомпетентно да разрѣшава такива въпроси, които, споредъ автора на прѣдложението, били отъ изключителната и единствена компетентностъ на надлежната власт. Нека ми бѣде позволено, г. г. народни прѣдставители, да не сподѣлямъ това гледище. Азъ правихъ справка и, безъ да ви чета, ще ви цитирамъ *Traité élémentaire de Droit public et administratif* отъ J. B. Simonnet, издание отъ 1902 г. Той на стр. 256, № 643 изрично

казва, че само министритѣ, имайки единична властъ да ангажиратъ държавата, могатъ да сключватъ спогодби върху единъ появилъ се или прѣдстоящъ споръ. На френски ще чета самия текстъ: (Чето) „Les ministres ayant seuls le pouvoir d'engager l'Etat, peuvent seuls transiger, au nom de l'Etat, sur une contestation née ou à naître. La transaction n'est soumise à aucune forme particulière en dehors de celles des contrats. Mais le droit de transiger n'entraîne pas celui de compromettre, c'est-à-dire de confier à des arbitres le pouvoir de prononcer sur une contestation.“ Слѣдователно, Министерския съвѣтъ е компетентенъ, както да ангажира срѣдствата на държавата съ сключване договори съ тогава или онюгава за доставки, за постройки, за извършването на каквито и да е работи, така сжко е еднакво компетентенъ да прави транзакция, да се спогожда, но не да отрежда арбитражи.

Д. Мишевъ: Това дѣло е свързано съ арбитражъ.

А. Краевъ: Не е важно, г. Мишевъ; но не е чръзъ арбитражъ рѣшено.

Д. Мишевъ: Най-напрѣдъ съ арбитражъ и слѣдъ това Министерския съвѣтъ е рѣшилъ.

А. Краевъ: Въ всѣки случай, ако слѣдъ арбитража е рѣшено, това е неправилно отъ гледище на публичното право. Но въ всѣки случай, Министерския съвѣтъ може да отстрани, може да тури край чръзъ една спогодба на единъ появилъ се или прѣдстоящъ споръ, по какъвто и да е работа, по която той е ангажиралъ интереситѣ на държавата. Но казахъ, г. г. народни прѣдставители, по-рано, ще го кажа още единъ път, че тѣй, както е редактирано прѣдметното постановление на Министерския съвѣтъ, то не е нито спогодба, нито редовна заповѣдъ за плащане, а донѣкъдъ е спогодба, донѣкъдъ е заповѣдъ за плащане. Азъ не съмъ запознатъ съ подробноститѣ по този въпросъ и не считамъ за необходимо да се впускамъ въ тѣхъ. Менѣ ми прави впечатление, че чръзъ прѣдметното постановление на Министерския съвѣтъ, скоро, бърже утвърдено отъ миналото Народно събрание, даватъ се голѣми суми, опрѣдѣлятъ се ляхви и т. н. Като съпоставямъ този фактъ, г. г. народни прѣдставители, съ други факти, въ основата на които не е лежала грижата на добъръ домакинъ за запазване интереситѣ на държавното съкровище, нито моралътъ, нито добродѣтелта — достатъчно е да ви напомня бѣгло случая съ ликвидацията на братя Симеонови, ликвидацията на Рача Петровъ, случая съ соватитѣ и т. н., въобще съ сдѣлки отъ подозрителенъ характеръ — и като вземамъ прѣдъ видъ, че, за да оформятъ тази работа, за да се отпусне тая голѣма сума — право или не право, това не зная, но ме интересува — дѣйствувало се е несобразно съ законитѣ, направила се е една формула не добръ обсъдена, значи, не е била спокойна съвѣстѣта на този, който е правилъ това постановление, който е разрѣшилъ този въпросъ отъ няколко стотинѣ хиляди лева за смѣтка на държавното съкровище . . .

М. Златановъ: И по мошенически начинъ.

А. Краевъ: . . . азъ считамъ, г. г. народни прѣдставители, че моята съвѣстъ не може да бѣде спокойна, освѣтъ кога видя повалено на земята, стѣпано подъ краката на днешното Народно събрание и това рѣшение, както би трѣбвало въобще да стѣпимъ и всѣки други рѣшения отъ подобенъ подозрителенъ характеръ.

Е добръ, г-да, по има още единъ въпросъ, и той е послѣдниятъ. Той е слѣдниятъ: Министерския съвѣтъ криво-лѣво рѣшилъ, Народното събрание одобрило; по да-ли сж платили паритѣ? Азъ задавамъ тоя въпросъ и той е главниятъ. Менѣ ми се струва,

че, за частие, на България, за частие на държавното съкровище, не сж платени, и толкова по-добър. Но казва се: Понеже Министерският съвет не е платил или е опонирал да плати, било заведено дѣло. и макаръ други дѣла неособено бързо да се движатъ, това е имало привилегията въ единъ какъ срокъ да върви много бързо, много напредъ. Както и да е, имало нѣкакво рѣшение въ първата инстанция и прѣдстояло, галиба, тия дни, мисля на 15, да се произнесе второ рѣшение, да се произнесе апелативниятъ съдъ по съществото на въпроса. Въпросътъ, обаче, датира отъ по-рано — не е отъ вчера. Тамъ виждаме лихви на сума 68.000 л. отъ 1895 г. Днесъ сме 1910 г. — 15 години. Сигурно, тая работа е по-раншна, отъ по-рано е имало нѣкаква сдѣлка, която е породила правото на Давидова и С-не да протондиратъ за нѣкаква сума отъ държавното съкровище, и възъ основа на тия претенции Министерскиятъ съветъ и Народното събрание сж казали да имъ се плати еди-каква си сума — 400—500 хиляди лева. Размѣрътъ за мене не важи, и азъ не се спирамъ на него. Пита се сега: ако ние анулираме туй рѣшение на Министерския съветъ и на Народното събрание, да-ли нѣма да създадемъ една неправда, да свържемъ рѣшитѣ; да-ли ще иматъ възможностъ заинтересуванитѣ лица и тѣхнитѣ наследници да подирятъ и да намѣрятъ по съдебенъ редъ своето право, било въ този размѣръ, или другъ размѣръ, безразлично е за насъ, понеже тази е нашата цѣль, тази е основната мисль въ прѣдложението, съ което се занимаваме — да се прѣдстави пълна свобода на съдебната власть, тя да обсъди въпроса, тя да разрѣши спора и каквото намѣри, че имъ се слѣдва, да имъ го присъди. Е добръ, за да се запазимъ отъ извършване на една подобна евентуална неправда несъзнателно, азъ мисля, че нашето достойнство ни налага, ни задължава, приемайки първата частъ отъ това прѣдложение, дѣто е казано: (Чето) „Отмѣнява се приетото въ XL-то заседание отъ 21 декември 1907 г. рѣшение на XII-то обикновено Народно събрание, V редовна сесия, съ което се е одобрило XIV-то постановление на Министерския съветъ отъ 12 юни 1907 г., протоколъ № 65“, воднага да се притури: (Чето) „Като се счита прѣкъсната давността чрезъ разрѣшението на Министерския съветъ отъ 12 юни 1907 г.“ Да не затваряме на хората вратата на съдилището.

И най-сетѣ, г. г. народни прѣдставители, нека ми бжде позволено да кажа една дума, прѣди да свърша, върху въпроса за съдебнитѣ разноси. Тия хора завели дѣло въ окръжния съдъ, имали сж разноси, спечелили, държавата е апелирала, още не се е рѣшило въ апелацията. Да-ли ще спечелятъ, или ще падне това дѣло, или ще трѣбва ново да се заведе, азъ това не зная, това не ме интересува; но, въ всѣки случай, ако тѣ сж завели дѣло и сж платили съдебни разноси, харчили сж, ославяйки се на постановлението на Министерския съветъ и основанвайки се на рѣшението на Народното събрание; помъ ние унищожимъ основата на тѣхния искъ, благодарение на която тѣ сж имали куража да плащатъ и да харчатъ, ние трѣбва да бждемъ справедливи и да прѣдвидимъ тукъ едно допълнение, като имъ се повърнатъ, въ случай че се унищожатъ производството по заведения искъ възъ основа рѣшението на Народното събрание, споренитѣ съдебни разноси. Съ други думи, ако мислимъ, че ще трѣбва да се разбере, да се изтългува нашето рѣшение въ такъвъ смисль; че ако Давидовъ и С-не, или наследницитѣ, или правоимѣющитѣ и приемницитѣ биха продължили този процесъ, съдилищата не биха считали, че сегашното наше разрѣшение, съ което се отмѣнява онова на XII-то обикновено Народно събрание, парализира тѣхния искъ, тогава да си продължатъ дѣлото; но, ако би се приело, че нашето днешно рѣшение ги повръща въ положението, въ което сж се

дампирали прѣди рѣшението, което ние отмѣняваме слѣдователно, биха се усѣтили принудени отново да завеждатъ искъ въ първата инстанция и напово да плащатъ съдебни разноси, тогава правителството да е длъжно по пълномощно отъ насъ, отъ Народното събрание, да имъ повърне всички строени и послѣдвали разноси по поводъ и възъ основа на рѣшението, което ние сега отмѣняваме.

Въ тази смисль и заключавамъ, и моля Народното събрание да гласува прѣдметното прѣдложение заедно съ тия двѣ добавки, които азъ направихъ, относително давността и относително съдебнитѣ разноси, като се задоволимъ само съ единъ вотъ.

И. Гешовъ: Добръ е да иде въ комисията.

А. Краевъ: Азъ мисля, че въпросътъ е доста ясенъ, г. Гешовъ, за да нѣма нужда да отива въ комисията.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Еньо Разпоповъ.

А. Краевъ: Pardon, г. Разпоповъ; извинете да кажа само още една дума. Пропуснахъ, че плащане може да се заповѣда, ако камарата е прѣдвидѣла кредитъ въ бюджета. Имало ли е прѣдвиденъ кредитъ тогава, когато Министерскиятъ съветъ е заповѣдалъ на дирекцията да плати? Очевидно е, слѣдователно, че неправилно е дадена тази заповѣдъ; тѣй щото, и отъ туй гледище тя е недѣйствителна. Народното събрание въ 1907 г. е утвърдило постановлението на Министерския съветъ. Прѣдвидѣнъ ли е такъвъ кредитъ въ бюджета, за да се плати?

Г. Гроздановъ: Въ всѣки бюджетъ има прѣдвидѣна сума.

А. Краевъ: Но специално за този случай? Да-ли е имало прѣдвидѣнъ кредитъ? Ако е имало, сигурно е, че ще се заплати; ако е нѣмало — оттамъ трѣбва да се вадатъ заключения, че Народното събрание е вотирало само *par plaisir*.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Имало е прѣдвидено въ бюджета за 1908 г.

А. Краевъ: Значи, сериозно било рѣшението на камарата; но понеже не е платена сумата, ние можемъ безъ всѣкакво сътресение да отмѣняваме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Еньо Разпоповъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Г. г. народни прѣдставители! Казахъ, авторътъ на прѣдложението г. Кжновъ отсъствува и за да не правимъ споръ, да-ли прѣдложението може да бжде разглеждано, когато неговиятъ авторъ отсъствува, азъ, като единъ отъ тия, които сме подписали прѣдложението, заявявамъ, че го поддържамъ. Тѣй че, мѣтъ ми се струва, че този въпросъ става безпрѣдметенъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Това е казано и въ самия правилникъ.

Х. Дограмаджиевъ: Въ такъвъ случай, Вие би трѣбвало да развиете прѣдложението.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Вие не знаете съществото на работата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г-да.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Чакайте. Ние, които сме подписали прѣдложението, считаме, че то трѣбва да се приеме не главно затуй, както каза г. Краевъ, че Народното събрание, когато се касае до парични въпроси, има по-малки права отъ финансовия мини-

стър, по затуй, защото чръзъ това рѣшение Народното събрание о възляло въ прерогативитѣ на една друга власт, въ правата на съдебната власт. Въпросътъ е, както виждате, за обезщетение, за рефакции и т. н. — спорове, които могатъ да бъдатъ разглеждани и рѣшавани само отъ съдебната власт. Ако всѣки споръ, който има държавата съ иѣкой гражданинъ, се разрѣшава отъ Народното събрание, тогава, естествено, ще отидемъ много далечъ. Не може Народното събрание да върши това само затуй, защото странно ще бъде самата държава да влиза въ ролята на съдникъ. Та, това като се има прѣдъвидъ и защото рѣшението още не е изпълнено, ние считаме, че прѣдложението е основателно и ще трѣбва да се приеме.

Колкото се касае до другия въпросъ, който се подига отъ г. Краева, да-ли на едно или три четения трѣбва да мине прѣдложението, менѣ ми се струва, че това е прѣждоверливо, защото може да се говори по него само когато Народното събрание приеме прѣдложението. Азъ считамъ, че е достатъчно едно четене, защото прѣдложението е касае само за единъ конкретенъ случай.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Много по-малко имамъ да кажа, отколкото казаха прѣждоговорившиятъ, особено първиятъ, но намѣрихъ за по-цѣлесъобразно да се изкажа отъ тукъ, а да бѣда по-добъръ чутъ.

Първиятъ въпросъ е слѣдниятъ. Прѣдложението, прѣдметъ на разглеждане, отъ законодателенъ ли характеръ е? Споредъ г. Краева, то било отъ законодателно свойство, а не отъ законодателенъ характеръ — поне той тъй се изказа. Ако и да е отъ законодателно свойство това прѣдложение, но азъ не го считамъ, че е отъ законодателенъ характеръ. Че това прѣдложение е законодателно, може да се оспори само отъ лице, което счита, че законъ е само онази наредба, която визира обществени интереси. Г. Краевъ често взема на рѣцѣ ръководството на Еженъ Пиеръ и тамъ той, не единъжъ, ще е прочелъ или е трѣбвало да прочете, че, освѣтъ дѣто има законъ отъ общественъ интересъ, има такива и отъ частенъ интересъ, които се дѣлятъ на двѣ категории: едни отъ личенъ интересъ, а други отъ мѣстенъ интересъ; и дава се даже не единъ примѣръ за това, което сжко, вървамъ г. Краевъ е прочелъ. Дава се, напр., примѣръ за изключителнитѣ пенсии, които се гласуватъ въ парламента на Франция.

А. Краевъ: Народни пенсии.

Н. Мирски: Тѣй се наричатъ тамъ — изключителни. (Смѣхъ) Тѣ сж законодателни прѣдложения, propositions de loi d'intérêt personnel. — Друга категория законопроекти отъ личенъ интересъ сж мѣстнитѣ, каквито сж, напр., разрѣшителнитѣ актове, които прави парламентътъ, за да разрѣши на тая или онай община да сключи заемъ при еди-какви и еди-какви условия. Че всѣки тѣзи актове у насъ се считатъ за такива, явствува отъ наредбитѣ на нашия правилникъ и отъ самия проектъ на прѣдложението, което е прѣдметъ на разглеждане: то е внесено по реда, по който се внасятъ законодателнитѣ прѣдложения, именно съобразно чл. 109 на нашия основенъ законъ. И по какъто редъ е внесено, по такъвъ редъ слѣдва и да се разгледа и да се утвърди обязательно, защото нашитѣ закони ставатъ окончателни, когато сж утвърдени именно отъ държавния глава. Туй по първия въпросъ.

Вториятъ въпросъ — да-ли можемъ да разгледаме настоящето прѣдложение, като нѣма тукъ автора му. Можемъ, щомъ сж се намѣрили лица отъ

подписавшиятъ го да го развиятъ и да го поддържатъ, толкова повече при изричната народба на чл. 41, алинея втора отъ правилника за вътрѣшния редъ, че такива прѣдложения не подлежатъ на отгегнуване безъ съгласието на Народното събрание, не могатъ да останатъ неразгледани.

Третиятъ въпросъ е — както се изрази първиятъ говорившиятъ — по съществото и за формата на прѣдложението. За формата му нѣма какво да говоримъ; то е много формално. По съществото му — то е прѣдложение, което иска работи, наложени въ него. По прѣдметъ това, слѣдва въпросътъ: на едно четене ли трѣбва да мине, съ едно гласуване ли трѣбва да се обрне такава едно прѣдложение на законъ? Нашиятъ правилникъ, ако гледаме буквата му, изисква три четения; но азъ ви заявявамъ, като единъ отъ ония, които сж автори на тоя правилникъ, че ние имаме прѣдъ видъ за гласуване на три пѣти законопроекти отъ общественъ интересъ; а оная отъ частенъ интересъ, на колко пѣти ще се гласуватъ, за да се обрнатъ на законъ — тоя въпросъ ние не разпеквахме и, слѣдователно, Събраието е компетентно да приеме за такива закони едно гласуване, както приехме вече съ редъ такива актове, а именно съ ония закони, които прѣди малко гласувахме за приемане или утвърждаване тогава или онотова за български подданикъ. Това сж закони сжко отъ частенъ, а именно личенъ интересъ. А въ Франция и законопректитѣ отъ личенъ интересъ гласуватъ на два пѣти. Това ви го заявявамъ най-положително. У насъ може да се приеме за пѣкои да се гласуватъ на единъ пѣтъ, а нѣкои, по тѣхното свойство, обязательно трѣбва да се гласуватъ на два пѣти, за да не ставатъ пожелателни грѣшки. Това прѣдложение, по свойство и естество, е отъ такава категория, което, споредъ мене, трѣбва да се гласува на два пѣти. Първото гласуване да стане, за да се прати въ комисията, а тя да го върне тукъ съ онѣзи поправки, които сами ние съзнаваме, че сж пужни, и които тукъ набързо, може-би, нѣма да поправимъ; така и постъпихме при едно такова прѣдложение, именно за постройка линията Радомиръ—Дупница.

Д-ръ Г. Калининъ: У насъ гласувано два пѣти не стане; три или единъ пѣтъ.

Н. Мирски: За законодателни прѣдложения отъ частенъ интересъ да се установи практика: да се гласуватъ само два пѣти, защото достатъчно е за тѣхъ да се гласува обикновено единъ пѣтъ — каквито сж тия за националнитѣ пенсии, за подданство и други тѣмъ подобни, но туй прѣдложение не прѣмѣнно трѣбва да бѣде гласувано два пѣти, защото редакцията му подлежи на измѣнение — очевидно; ние трѣбва да го прѣдадемъ на комисията, за да ни го върне съ една по-цѣлесъобразна на изискванията му редакция.

Вдигна се въпросъ: настоящето прѣдложение като каква материя о, като каква работа о — дали о то единъ видъ съдебно рѣшение, направено отъ парламента, или то е единъ спогодителенъ актъ, внесенъ въ парламента за утвърждение. По текста то изглежда като-че е рѣшение на единъ съдъ: „Съдътъ онрѣдѣли да плати отъѣтникътъ X, Y, Z на нѣща X, Y, Z еди-каква си сума“ и т. н. Но ние, като сме се запознали отчасти съ работата чръзъ печата и чръзъ слушане да говори за това прѣдложение тоя или оня, но можемъ да гледаме на материята на това прѣдложение друго-яче, освѣтъ като на единъ спогодителенъ актъ, като на една спогодба, която Министерскиятъ съветъ сключва отъ името на държавата съ заинтересовано частно лице. И понеже съ тая спогодба ще има да се ангажира държавното съкровище, внесена е била тая спогодба на одобрение или утвърждение отъ Народното събрание — господарьтъ на кесията.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Не за това.

К. Мирски: По въпроса за правото да се рѣшаватъ държавни спорове отъ областта на гражданското право чрезъ арбитражъ, ние имаме запрѣщение въ нашия общъ законъ по тая материя, именно въ чл. 1228 отъ закона за гражданското производство, дѣто е казано, че помирителенъ съдъ въ България не може да разглежда дѣла, които иматъ свързка съ интереситъ на държавата, на окръжитъ и на общинитъ; но съ специални закони, излагани въ поемни условия и други актове, одобрени отъ камарата, у насъ се допуска третейски съдъ и за дѣла, свързани съ интереситъ на държавното съкровище. Па и запапрѣдъ ще се допускатъ, когато надлежниятъ министъръ намѣри, че това ще бѣде въ интереса на държавата да се направи. Но тукъ не е въпросътъ за арбитражъ, а за спогодба.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Не е въпросътъ за спогодба; въпросътъ е внесенъ тукъ, защото Министерскиятъ съветъ е искалъ да стовари всичката отговорностъ върху камарата.

К. Мирски: Споредъ мене, въпросътъ е за спогодба, а именно да се избѣгне единъ процесъ, който прѣдвѣждало да има държавата съ претендента на тия суми, които сж легнали тукъ широко-широко.

М. Ничовъ: Право ли е това?

К. Мирски: Моля, ще дойда и на този въпросъ. Азъ съмъ още . . .

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Вие сте още въ началото.

К. Мирски: Не въ началото, а въ областта на работата, отъ гледище на правото, и ако не ме прѣкъсватъ, по-скоро ще свърша. Спогодба може ли да прави държавата? Може, както може да прави общината, както може да прави и окръжиято. Спогодбата, която направи общината, чрезъ своя общински съветъ, изпълнителна ли е? Разбира се, ако се утвърди отъ надлежното правителствено лице, както прѣдписва законътъ за общинитъ. А спогодбата, която се направи отъ името на държавата, кога тя става изпълнителна? За това у насъ, доколкото зная написитъ закони, наредби още нѣмаме. Практиката е да се внесе въ Народното събрание въпросътъ, за да се утвърди спогодбата чрезъ специаленъ законодателенъ актъ. Така е направено и въ случая. Въ Франция за това не се изисква законодателенъ актъ, а само оторизация отъ държавния глава. Азъ имамъ прѣдъ себе си: La Grande encyclopédie подъ думата Transaction се казва: (Cet) Enfin, les communes, les départements, les établissements publics, doivent obtenir l'autorisation expresse du président de la République pour pouvoir transiger sur leurs droits. Но у насъ не е достатъчно разрѣшението съ указъ да се извърши спогодбата и да стане изпълнителна. У насъ е необходимо да има за това специаленъ законодателенъ актъ, понеже нѣмаме общъ законъ по тая работа. Тукъ такъвъ актъ имаме ли? Имаме.

Сега, въпросътъ е, ако и да не е желателно да се отмишватъ такива актове, какъвто е онзи на XIII-то обикновено Народно събрание, облеченъ вече и съ указъ, сир., актъ утвърденъ и станалъ вече законъ, въпросътъ е, казвамъ, като още не е реализирана спогодбата, да я оставимъ ли въ сила или, като сме властни, понеже можемъ да направимъ това, да я отмишимъ, ако и да не е желателно да правимъ такива актове? Тѣй като по всички свѣдѣния, които се даватъ и отъ дѣсно, и отъ лѣво, и отъ центра, тукъ имало една нечиста работа, нашъ дългъ е да отмишимъ тоя актъ, което, разбира се, ще стане по

сжия редъ, по който е и създаденъ този актъ. И като отмишимъ тоя актъ на XIII-то обикновено Народно събрание и се утвърди това отъ държавния глава, той вече нѣма да съществува. Но, както каза първиятъ говорившъ, трѣбва при това да помислимъ, да не би съ туй да рискуваме интереситъ на заинтересуваното лице. Тѣзи интереси нѣма да се рискуватъ, ако съ нашия актъ направимъ слѣдующето — да оставимъ отворена вратата на съдилището, да запазимъ правото на заинтересования да си потърси това, което мисли, че има да взема отъ държавата, по съдебенъ редъ, безъ да се гледа, изтекълъ ли е или не давностниятъ срокъ да си търси правото по съдебенъ редъ.

Азъ заключавамъ: чл. 1 — да отмишимъ акта; чл. 2 — прѣдоставя се право на заинтересования да си потърси правото по съдебенъ редъ и да му се отсѣде това право, безъ да се гледа, да-ли е изтекълъ давностниятъ срокъ, за да си го търси. Това е моето мнѣние.

Д. Мишевъ: Съгласни сме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Азъ ще кажа двѣ-три думи, г. г. народни прѣдставители! Нѣма по-голямо зло отъ това да се уреждатъ такива въпроси по компийски начинъ, както е уреденъ въпросътъ въ прѣдметното прѣдложение, което ни занимава сега, защото този господинъ, който е ималъ прѣдполагаме вземане отъ държавата, него го е било страхъ да отиде до вратата на съдилищата, отъ страхъ да не си ступи краката, и затова е направилъ всичко възможно, за да може по единъ много незаконенъ и недостойнитъ начинъ да изтрѣгне едно министерско постановление. Министритъ отъ това врѣме съ това свое постановление сж направили едно голямо нарушение у насъ, за което би трѣбвало да отговарятъ. Тѣ, обаче, за да се скриятъ задъ своето нарушение, внесатъ това постановление тукъ и, по единъ пакъ много компийски начинъ, изтѣргватъ гласа на Народното събрание, и това става законъ. Това е скандалъ, г. г. народни прѣдставители! Кждъ се е чуло и видѣло Народното събрание да признава за нѣкакъвъ си дългъ на държавата 10% лихва? И вие, ако се взрете въ прѣдложението, ще видите, че лихвата надминава два пѣти прѣдметното искане. Такива случаи ние сме имали и въ Шуменския окръженъ съветъ за нѣкакви вземания. Окръжниятъ съветъ редъ години се е борилъ противъ посягательства на разни министри, които сж искали да утвърдятъ въ окръжнитъ бюджети такива вземания на разни лица и въ режима на стамболовиститъ се домогватъ да утвърдятъ такива единъ вземания въ бюджета на окръжиято, като вписватъ да се изплати по компийски начинъ една сума отъ 70 до 80 хиляди лева, безъ да има рѣшение на окръжния съветъ, безъ той да е гласувалъ да се плати такъвъ дългъ. Всички съветници сж искали и сж апелирали къмъ разнитъ министерства, щото господата, които смѣтатъ, че иматъ да взематъ отъ окръжиято, да отидатъ въ съдилището и слѣдъ произнасянето му, тогава ще имъ се плати. Не, ще платимъ по компийски начинъ! Азъ мисля, че не е само това узаконено; такива нѣща, мисля, отъ бившия режимъ сж много. И ние, г. г. народни прѣдставители, ще направимъ една голяма справедливостъ, ако приемемъ прѣдложението на г. Кжнева, защото именно тукъ е рошачието на нашия данъкоплатецъ, че, когато написатъ обикновенъ гражданинъ за 5—10 л. е принуденъ да отива въ съдилището да дѣри своето право, тукъ искания отъ стотини хиляди лева се узаконяватъ отъ камарата — работа, която трѣбва да отиде въ съдилището, за да се провѣри отъ него.

Ето защо, азъ, както казахъ и онзи день, що гласувамъ съ спокойна съвѣсть за това предложение на г. Кжнева, за да се отмѣни това рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание, а тия господа, ако иматъ право и основание, да отидатъ въ сѣдилищата и, когато тѣ рѣшатъ, тогава да имъ се даде това, което имъ се слѣдва. Но чрезъ Народното събрание да се узаконява туй, то е най-големиятъ скандалъ, който е могълъ да стане при една камара, каквато бѣше прѣдшната. И ние, г. г. народни прѣдставители, ако не отмѣнимъ това нейно рѣшение, ще излѣзе, че ние подражаваме на нея. (Възгласъ въ мнозинството) Азъ, обаче, вѣрвамъ, че сегашниятъ парламентъ ще уважи такова едно предложение, каквото е това на г. Никола Кжневъ, и ние ще изпълнимъ достойно дълга си, като народни прѣдставители, като ще дадемъ възможност на тѣзи господа да отидатъ въ сѣдилищата, дѣто ще имъ се случатъ краката; най-малко, не ще могатъ да взематъ лихвата, защото това е скандалъ — тукъ повече отъ 30.000 л. лихва ще взематъ и още обезщетение! Какво е това обезщетение, каква е тази концесия, какъвъ е този договоръ — никому не е извѣстно. Ето защо азъ що гласувамъ да се отмѣни това рѣшение на Народното събрание.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Христо Дограмаджиевъ.

Х. Дограмаджиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Желателно би било да изслушаме предложителъ, направившъ това предложение, г. Кжнева, защото той щѣ да ни осветли върху обстоятелствата на работата, но се пакъ, ако и да не става това, можемъ да развѣдимъ мисли и да бѣдемъ гордо долу осветлени по върху послѣднитѣ на това, което иска той, тъй като отъ предложението, което е направилъ, се вижда, между другото, слѣдующето: че между Главната дирекция на жалѣзницитѣ и пристанищата, отъ една страна, и дружеството А. Давидовъ и С-ие, отъ друга страна, е имало договоръ за нѣкакви си рефакции — вѣроятно се е касало за прѣнасянето стоки по желѣзницитѣ, и това дружество трѣбва да е изходатайствувало въ своя полза тѣзи намаления въ тарифитѣ, рефакции наречени. Види се, че дружеството има нѣкакво си основание, поне претенция, да казва, че другиятъ контрагентъ, държавата, не е изпълнилъ договора, че го е нарушилъ, и затуй дружеството е поискало не по съдебенъ редъ, а като се обърне къмъ Министерския съвѣтъ, а този послѣдниятъ къмъ Народното събрание, послѣдното да се произнесе върху претенцията. Слѣдователно, ние имаме тукъ за прѣдметъ единъ договоръ, сключенъ между правителството и едно дружество по поводъ нарушения на който се е искало, и държавата е отпуснала, обезщетение за нарушение договора, обезщетение за рефакции — плащания, обаче, на дружеството не сж станали — и въ сжщото врѣме лихви, както за обезщетителната сума, така сжщо и за сумата на рефакциитѣ. Г. г. народни прѣдставители! Г. Кжневъ, който претендира да знае много, тъй като, отъ висотата на тая трибуна е заявявалъ на много оратори, че тѣ нищо не знаятъ, е мотивиралъ своето предложение само съ единъ единственъ мотивъ. Той казва: (Чете) „Тѣй като рѣшението на Народното събрание разрѣшава единъ граждански споръ между държавата и поменатото дружество, който е отъ компетенцията на съдебната властъ, то права слѣдното предложение: Отмѣнява се . . . “ и пр. Значи, споредъ г. Кжнева, законодателната властъ е влѣзла въ атрибутитѣ на съдебната властъ, защото съ рѣшението, отмѣнението на което се иска, Народното събрание, е разрѣшило единъ граждански споръ, който, по силата на чл. 13

отъ конституцията и на съдебнитѣ закони, трѣбвало е да бѣде разрѣшенъ единствено отъ надлежнитѣ сѣдилища. Вѣрно ли е това? Прѣди всичко, ние имаме, отъ една страна, Събранието, наедно съ правителството, които прѣдставятъ държавата, а отъ друга страна, имаме дружеството Давидовъ и С-ие. Може ли една отъ странитѣ да издава рѣшение за споръ съ когото и да било, а въ случая държавата за споръ съ Давидовъ и С-ие? Естествено, не може. И г. Кжневъ горчиво се мами, като мисли, че съ той свой актъ Народното събрание е разрѣшило нѣкакъвъ споръ. То не е вѣрно. И послѣ, даже и да бѣше вѣрно, пѣма никаква врѣда отъ това, затуй, защото работата е прѣдъ сѣдилищата, и тѣ ще видятъ, да-ли Народното събрание е амнистирало тѣхната властъ или не.

Д. Мишевъ: Дружеството отиде прѣдъ сѣдилищата, затуй, защото не му платиха. Ако пѣмаше туй рѣшение на Събранието, нѣмаше да отиде въ сѣдилищата.

Х. Дограмаджиевъ: Но, казвамъ, като е сега тамъ работата, може ли държавата инцидентно, или както щете, съ самостоятеленъ искъ, да иска унищожението на този актъ или пъкъ тѣ да искатъ неговото потвърждение? Въ всѣки случай — внимавайте върху туй, което казвамъ — азъ казвамъ, че г. Кжневъ грѣши въ това, като мисли, че Събранието е разрѣшило спора, защото спорътъ се разрѣшава отъ едно трето лице, безпристрастно и неимеюще никакви интереси, които да го свързватъ съ тѣзи на странитѣ. А когато тукъ г. Кжневъ казва, че Събранието е разрѣшило единъ граждански споръ, между кого е този споръ? Между държавата и едно дружество. Слѣдователно, г. Кжневъ не е правъ въ своята мотивировка: Събранието не може да рѣши този споръ. И азъ казвамъ, ако г. Кжневъ бѣше правъ, че Събранието е разрѣшило този споръ, никаква загуба нѣма отъ това, защото сѣдилищата сж повикани да се произнесатъ по въпроса. Естествено, единъжъ дѣлото прѣдъ сѣдилищата, тѣ ще се произнесатъ и, като иматъ прѣдъ видъ, че Събранието е разрѣшило този споръ, както мисли г. Кжневъ — ако това е вѣрно — тѣ пѣма да дадатъ право на Давидова и С-ие, и сѣдѣтъ ще имъ отхвърли иска, освѣтъ ако го докажатъ съ други правни срѣдства: съ договора си или съ други книги, разни прѣписки и пр., които се намиратъ въ сѣда отъ другата, правителствената страна. Какво може да бѣде това, което о направило Събранието? Събранието, както ви каза г. Мирски — азъ не внимавахъ добръ — сигурно е извършило една спогодба. Не знаятъ сжщността на работата, може тона да е било единъ арбитражъ, но не вѣрвамъ. Арбитражътъ е единъ сждъ пакъ вѣтъ отъ сѣда, едно трето лице се избира, което е пакъ сждия, но избрано отъ странитѣ или въ нѣкои случаи отъ сѣда; на всѣки случай, странитѣ го избиратъ, или ако тѣ не искатъ да го избиратъ, сѣдилищата го избиратъ. Касае се, слѣдователно, за този актъ, отмѣнението на който се иска да се направи сега отъ насъ, а той може да бѣде една транзакция или спогодба. Вие знаете, какво пѣмо за спогодбата. Ако се не лъжа, чл. 509 отъ закона за задълженята и договоритѣ опрѣдѣли, въ що се състои договорътъ за спогодба. Това е единъ договоръ, който има за цѣлъ да прѣкрати една прѣпирня, сжществуваща между двѣ или повече страни, или прѣпирня, която може да се породни. И въ случая, въ слѣдствие на туй, че едно дружество мисли, че неговиятъ договоръ е билъ нарушенъ, обърнало се е къмъ другата страна и иска да признае тая неговата претенция и, вмѣсто да се влѣчатъ по сѣдилища, да дойдатъ до едно съгласение, като си направятъ взаимни отстъпки, да се съгласятъ било върху срока, било за паритѣ, било за лихвитѣ и пр. Оказало се е, че правителството — Министерскиятъ съвѣтъ — и

XIII-то обикновено Народно събрание съ възприели туй предложение, този възгледът на другата страна и съ дошли до една спогодба; не и уважават, въ-роятно, цялата протекция, а само част от нея, като опрѣдѣлят на каква сума възлизатъ рефакциитѣ и на каква сума възлиза обезщетението за нарушението на договора. Сега, повикани сме ние, Народното събрание, да се занимаемъ съ този въпросъ: о ли въ сила една спогодба или не? Да-ли, обаче, това е една спогодба, която има сила или значение по законитѣ, по това пакъ сѣдѣтъ ще си каже думата. Казахме, че дѣлото е тамъ. Прѣдполагамъ, че ние за него разсуждаваме тъй: приехме тази спогодба, която е направена, за незаконна и послушахме предложителя г. Кжнева или онѣзи, които го поддържатъ, и взехме рѣшение, ние, Събранието, съ което се унищожаватъ тази спогодба. До какво ще се доборемъ? Тукъ именно ние амнистираме правата на сѣдебната власт и до нищо нѣма да се достигне. По тая спогодба, сключена между договорящите страни, които могатъ да сключватъ договоръ за спогодба, сѣдилищата ще иматъ думата и, ако е законна, сѣдилищата, безъ да обръщатъ внимание на туй, какво мислимъ ние, отподирѣ, слѣдъ станалия договоръ, ще приеждатъ; ако намѣрятъ, че спогодбата, която е извършена отъ XIII-то обикновено Народно събрание, е незаконна, оствестено о, че искѣтъ на Давидовъ и С-не ще пропадне.

Тѣй щото, споредъ мене, божѣлно е да се занимаваме съ този въпросъ. Азъ даже не искамъ да разисквамъ въпроса, да-ли правителството, съ съдѣйствието на Събранието, може да прави спогодба, защото, ако се обърнемъ къмъ конституцията, ние нѣма да намѣримъ въ туй отношение насока. Казахъ се въ една статия, какво върши Събранието, а нищо не се казва за нѣкакви си спогодби. Но конституцията мълчи за много работи. Напр., кѣдѣ е казано, че Събарнието може да дава народни пенсии? Това го нѣма въ конституцията, поне въ тѣзи работи, 7 или 8, които сѣ изброени, като работи, които върши Народното събрание. Туй, обаче, е установена, постоянна практика, че на заслужилитѣ хора или на наследниците имъ може да се даде пенсия, и се о давало. Така че, ако този въпросъ не е разрѣшенъ въ Народното събрание по принципъ, може да се разрѣши въ сѣдилищата, и тѣ сѣ повикани да се произнесатъ, да-ли правителството, съ съдѣйствието на Народното събрание, съ одобрението му, може да прѣкрати чрѣзъ спогодба единъ споръ, съществующъ или който ще се породѣ. Това не е наша работа — ще кажатъ тѣ. Ако и азъ съмъ сѣдия, ще кажа: да, могатъ, но при извѣстни формалности; ако общинитѣ могатъ, при извѣстни формалности, да се спогадатъ, то и правителството може. Може-би, сѣдията да разрѣши друго-яче въпроса — то е негова работа — но азъ мисля, че, когато едно частно лице може да извърши своята работа, безъ да отива при сѣдилищата, ако то може да се помри съ своя противникъ, защо и една държава да не може да направи туй? Или защото тя е всецѣлна, ще трѣбва да разкарва хората по сѣдилищата? Но-вие казвате: „А, тукъ може да има нѣкаква сдѣлка“. Допущамъ — съвѣтъмъ по зная работата — но, въ всѣки случай, касае се за една спогодба, а по какъвъ начинъ тя може да се развали и кои сѣ причинитѣ за унищожението на такава една спогодба, пакъ сѣдилищата сѣ повикани да се произнесатъ.

Ето защо, азъ мисля, понеже туй предложение не може да се оттегли, сѣзиранъ сме съ него, божѣлно е да го приемемъ, защото и да го приемемъ, и да го не приемемъ, ние нѣма нищо да помогнемъ на държавата, нито да ошогтимъ Давидовъ и С-но, а просто трѣбва да го оставимъ, ако е възможно, безъ внимание, безъ разглеждане и да прѣдставимъ тази работа на сѣдилищата да се произнесатъ тѣ по нея,

защото, дѣйствително, туй е отъ тѣхна компетентностъ. Не говоря за туй, че, ако се отмѣни рѣшението на Събарнието, не може да има стабилностъ въ тая държава и, слѣдователно, може да се уврѣждатъ интереситѣ на хората. Кой отъ насъ може да откаже, напр., или да не допусне, че Давидовъ и С-не, прѣдъ видъ на туй, че се обогатяватъ съ такава една спогодба, да сѣ заели отъ разни хора, отъ разни банки пари, които нѣмаше да получаватъ, ако не бѣше туй рѣшение на Събарнието и, слѣдователно, да се уврѣждатъ чужди интереси?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитъръ Мишевъ.

Д. Мишевъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдложението на г. Кжнева е важно по реда си и по съдържанието си. То гони да корегира едно рѣшение на Народното събрание, същевременно и да се застъпи за една правда. Най-висшето благо въ една държава е правосѣдието, държава, въ която има правосѣдие, стои високо; нещастна е онази държава, въ която гражданитѣ не вѣрватъ въ правосѣдието. Менѣ ми се струва, че българскитѣ граждани трѣбва да вѣрватъ въ българското правосѣдие. Български гражданинъ, който не вѣрва въ правосѣдието, който го отбѣгва и който дири други врата, за да докаже и защити своя искъ, съмнява се въ своето право, трѣбва да допуснемъ, нѣма куража да излѣзе прѣдъ правосѣдието да го защити, да го обоснове и да го осигури чрѣзъ законитѣ.

Работата на Давидовъ и С-но, доколкото азъ можахъ на бърза рѣка да я изуча, е такава. Дружеството Давидовъ и С-не е имало договоръ съ държавата да прѣнася стоки по жѣлѣзницитѣ. Въ 1894 г. правителството, струва ми се народнишкото, понеже е намѣрило контракта порочентъ, го е унищожило. Дружеството Давидовъ и С-не е прѣдявило подиръ нѣкое врѣме — 1895 г. — претенции за обезщета. Тѣзи претенции сѣ били прѣдявани прѣдъ всички правителства отъ 1895 г. до 1907 г. Макарь дружеството Давидовъ и С-не и да се е обръщало къмъ всички правителства, за обезщета, ала нито едно правителство не удовлетворило претенциитѣ му. Защо дружеството е отбѣгвало правосѣдието, защо то се е изгърбвало на българскитѣ сѣдилища, азъ нѣма да разглеждамъ това. То не е моя работа. Важентъ е фактътъ, че дружеството Давидовъ и С-не избѣгвало правосѣдието и чакало случай да добие своето право по другъ начинъ. То дочакало такъвъ случай и го използувало. Въ 1905 г. то се обръща къмъ тогавашното правителство съ прошение, въ което излага своитѣ искания. Правителството назначава комисия на 12 априлий 1905 г. съ заповѣдъ № 752. Тази комисия разглежда исканията на дружеството и съставя протоколъ за своитѣ рѣшения. Въ протокола отбѣлзва, кои искания признава и кои не. Министерскитѣ стѣвѣтъ, въ който билъ висесентъ протокола, приема рѣшенията на комисията и, за да може да свърши съ въпроса, внася въ Народното събрание предложение да се обезщети дружеството Давидовъ и С-не. Правителството, вижда се, се е съгласило съ мотивитѣ, които е изложила комисията, която назначило. Тѣзи мотиви, сѣ изложени въ протоколитѣ; тѣ обаче за насъ не сѣ важни въ случая. За насъ о важното, че претенциитѣ на дружеството Давидовъ и С-не за обезщета по нарушение на договора сѣ единъ искъ чисто граждански, който би трѣбвало да отиде — азъ не съмъ юристъ, но така намѣрамъ по своя разумъ — въ сѣдилището. Намѣсто това той се обръща съ него въ министерството. Министерството назначава комисия. Министерскитѣ стѣвѣтъ разглежда рѣшенията на комисията, утвърждава ги и ги внася въ Народното събрание, за да ги уважи. Когато Народното събрание било сѣзирано съ този въпросъ прѣзъ 1907 г., нѣкой отъ депутатитѣ сѣ се

покинали; тѣ намѣрили, че внасянето на туй рѣшение на Министерскиятъ съвѣтъ въ Народното събрание да го утвърди, т. е. да отпусне една сума на Давидовъ и С-не, е неправилно. Тѣ протестирали силно срѣщу това. Тѣ казали, че това е нека, който трѣбва да се разгледа отъ съдилищата. Народното събрание не може да влиза въ функциитѣ на съдилищата, то не може да раздава правосъдие, не може да разглежда вземаници-давания и да издава присъди. Но, казва се, Министерскиятъ съвѣтъ, правителството, или, друго-иче да кажемъ, държавта, като юридическо лице, отъ една страна и дружеството отъ друга страна, могатъ да се спогаждаатъ. Разбира се, тѣ могатъ да се спогаждаатъ. Но, г. г. народни прѣдставители, държавата е имала договори съ много лица, съ много дружества и постоянно има договори, и постоянно има разпривни. Немъ всички лица, всички дружества, които иматъ работа съ държавата, трѣбва ли всѣки пътъ да разприваватъ своитѣ претенции чрѣзъ Министерския съвѣтъ и чрѣзъ Народното събрание? Защо именно дѣлото на дружеството Давидовъ и С-не да се внася въ Народното събрание, когато има маса други дружества, интереситѣ на които също тъй сж ошетенни по една или друга причина, и тѣ отиватъ въ съдилищата да се съдятъ съ държавата? И нека го признаемъ, държавата много лошо се защитява прѣдъ съдилищата. Ти праца посрѣдствениитѣ адвокати да я защитяватъ и всѣки пътъ ти се осажда; фактъ е, че каквото процесъ е имала държавата, всѣки пътъ го изгубва и я осаждаатъ.

Т. Теодоровъ: Това не е съвсѣмъ вѣрно; държавата не е осаждавана всѣки пътъ.

Д. Мишевъ: Дружеството Давидовъ и С-не не се е обърнало къмъ правосъдието, та избрало другъ по-прѣкъ пътъ. И понеже нека въ дружеството за обезщетата се внесълъ въ Народното събрание, нѣкои депутати отъ лѣвицата на тогавашното Събрание възставатъ срѣщу прѣдложението на Министерския съвѣтъ. Тѣ казватъ, че не могатъ да облачатъ мантията на съдин, не могатъ да присаждаатъ суми — това е работа на съдилищата. Тѣ настояватъ просителитѣ, ошетенитѣ, да се обърне къмъ съдилищата. Станали сж дълги и оживени дебати. Отъ опозицията двама-трима души сж вземали участие въ тѣзи дебати — г. г. Найчо Цановъ, Георговъ и Пасаровъ — и почти всички министри сж се изредили да имъ отговарятъ. Министерствъ на правосъдието, главниятъ прокуроръ въ държавата, този, който олицетворява съвѣщата на българското правосъдие, като е говорилъ по въпроса, знае ли, какво е казалъ въ камарата? Ще ви прочета думитѣ му. Тѣ сж много характеристични. Тия думи трѣбвашо справедливо да прѣдизвикатъ едно погодување не само въ камарата, но и вънъ отъ нея, а прѣдимио у нашитѣ правници, защото съ тѣхъ министерствъ е обидилъ и съдилищата, обидилъ е и българското правосъдие. И на друго мѣсто го казахъ, въ една публична рѣчь още въ 1908 г., позволявамъ си да го повтора и сега: не се намѣри въ нашата земя нито единъ български гражданинъ, който да протестира срѣщу обидитѣ, които се нанесоха на българското правосъдие отъ самия неговъ титуляръ. Найчо Цановъ каза: (Чете) „Хайде, вървете въ съдилищата, ние нищо не можемъ да направимъ“. А министръ Панайотовъ отговаря така: (Чете) „То е най-лесната работа, г. г. прѣдставители. Ако едно правителство желае да прави пакости на хората, произволно да имъ прищипва загуби и да ги съсипва, то е най-лесната работа да имъ каже: „Хайде, вървете въ съдилищата.“

М. Златановъ: Министерствъ на правосъдието говори туй?

Д. Мишевъ: Да, министерствъ на правосъдието, той е говорилъ това въ тази камара, и българското съдилиство, съ своитѣ юристи, съ своитѣ адвокати, чува тѣзи думи и не протестира.

Д. Драгиевъ: Българското съдилиство най-напрѣдъ не е протестирало.

Д. Мишевъ: Г. Пасаровъ като възражава на г. Панайотова, повтори му думитѣ: (Чете) „Да, г. министръ на правосъдието казва: „Какъ ще пратимъ тѣзи хора въ съдилищата? Да идешъ тамъ, значи да се съспенишъ“. И има ли, г. г. народни прѣдставители, по-голямъ уронъ за нашата държава отъ този, който се прави отъ министръ на правосъдието и който така лошо характеризира българскитѣ съдилища? За честта на българскитѣ съдилища азъ съмъ дълженъ да кажа, че министерствъ е говорилъ една неистина. Българскитѣ съдилища стоятъ на своята висота; може-би въ персонала имъ да има нѣщо още да куца, но българското правосъдие стои високо. Думитѣ на г. Панайотова сж една голѣма обидъ за правосъдието и за България. Както и да е, нека въ дружеството Давидовъ и С-не, внесомъ въ камарата и поддържанъ силно отъ министритѣ, се прокаралъ и бошинството, при протеститѣ на опозицията, осаждено държавата да плати на дружеството нѣщо повече отъ това, което то дори е искало. Подиръ това рѣшение, оставало да се платятъ паритѣ.

Г. г. народни прѣдставители! Изложихъ накжео историята на дѣлото и оставихъ всѣки отъ васъ по съвѣстъ да рѣши, да-ли трѣбва да се занимаемъ сега съ сѣкия въпросъ, да-ли трѣбва да отмишимъ едно рѣшение, взето отъ друга камара, или не трѣбва. Азъ не зная, но ние, прѣди нѣколко дена отмишихме едно свое рѣшение, което бѣхме взели по мерата въ с. Порязъ; ние се повърнахме на туй рѣшение, занесохме всичкитѣ грѣшки, които сж станали по доклада и отъ трибуната ги подпортахме. Ние казахме: когато ни се о докладвало за мерата и жителитѣ на с. Порязъ, не се е казало всичко, каквото имало въ прошенито; намъ ни се о докладвало, че селото е съ много жители. Ние не сме нито знаяли, ни подозирали, че въ с. Порязъ има всичко трима брати, и то и тримата ергени; че тѣ разполагатъ съ 4.000 декара работна земя, съ не зная колко добитѣвъ и пр. Като се убѣдихме, че въ случая е направена неволна грѣшка, ние отмишихме своето рѣшение. Менѣ ми се струва, че съ този актъ ние не направихме прѣстѣпление, не се турихме съ него и въ конфликтъ нито съ конституцията, нито съ правосъдието, нито пъкъ съ съвѣщата ги напротивъ, ние, като поправихме неволната грѣшка, почувствувахме, че ни олекна нѣщо. По рѣшението, което о взето въ 1907 г. отъ едно Народно събрание...

Д. Драгиевъ: На нашата съвѣсть олекна, но на тримата порязци кой знае, да-ли о олекнало; може и да имъ тежѣе; азъ мисля, че сѣ трѣбва да имъ тежѣе.

Д. Мишевъ: Не зная, г. Драгиевъ, но ги познавамъ.

Д. Драгиевъ: И азъ не ги познавамъ.

В. Георгиевъ: (Къмъ г. Мишева) Той не го казва за доказане.

Д. Мишевъ: Азъ разбирамъ, че не за доказане го казва. — Да дойда на думата си. Г. г. народни прѣдставители! Касае се за едно рѣшение, взето отъ XIII-то обикновено Народно събрание, рѣшение порочно. Народното събрание се е занимало съ чисто съдебенъ въпросъ: издава рѣшение и удовлетворява

единъ чисто граждански искъ. Менѣ ми се струва, че ние ще изпълнимъ единъ дългъ къмъ страната и къмъ правосъдието, ако се занимаемъ съ предметното рѣшение и коригираме допуснатата грѣшка. Нека не се боимъ, че ще ни осждятъ, ако отгѣнимъ рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание и пратимъ дружеството да подири правото си въ сѣдилищата. Ето защо, макаръ и да не съмъ подписалъ прѣдложението, за което е дума, азъ съмъ съгласенъ да се проводи въ комисията да се занимае съ него. Най-добъръ ще бѣде, ако прѣдложението се прати въ комисията по правосъдието, или по общественитѣ сгради. А може и двѣтъ комисии заедно да го разгледатъ.

М. Златановъ: Въ комисията по правосъдието.

Д. Мишевъ: Още двѣ думи. Понеже трѣбва да бѣдемъ справедливи, не трѣбва да опетимъ съ нищо правото на дружеството Давидовъ и С-не, което се оплаква отъ държавата. Ако то вече е изгубило правото да води процесъ, да му се възстанови туй право. Нека дружеството опита българското правосъдие, и ще се увѣри, че нашитѣ сѣдилища стоятъ на висота и че въ България, дѣто има правосъдие за всички граждани, има такова и за дружеството Давидовъ и С-не.

Още едно нѣщо. Дружеството е повдигнало процесъ срѣщу държавата, задѣто не е изпълнила рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание, съ което рѣшение е признато правото му да бѣде обезщетено. Понеже то е платило мита и други сѣдебни разноси, Народното събрание може да вземе рѣшение митата и сѣдебнитѣ разноси да му се върнатъ, както и да му се възстановятъ всички права, за да може да поведе процесъ съ държавата. Нека Народното събрание направи този актъ на справедливостъ. Ако държавата изгуби процеса, ще рече, че дружеството е имало право. Съ отгѣна на рѣшението, което е взето прѣзъ 1907 г., ние ще изпълнимъ — азъ така мисля — единъ дългъ, ние ще поправимъ една грѣшка, една неправилностъ, една некоректностъ, която е допусната тогава. Разбира се, че ни едно Народно събрание не отговаря за своитѣ рѣшения, но ако ние, днешното Народно събрание, коригираме себе си, толко повече можемъ да коригираме предметното рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание — рѣшение, което шокира съвестта въ цялата страна. Нека се прати прѣдложението въ комисията. Нека комисията изучи въпроса и се яви съ единъ мотивиранъ докладъ и ни убѣди, че туй нѣщо трѣбва да стане, нека стане онова, което е редовно, нека стане онова, което е законно и което нѣма да ни тури въ конфликтъ нито съ конституцията, нито съ правосъдието, нито съ нашия дългъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитър Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, който прѣдложението на г. Кжнева засѣга, е и простъ, и ясенъ. Доколкото менѣ е извѣстно, той се състои въ слѣдното. Давидовъ и С-не прѣзъ 1894 г. още имали склоченъ нѣкакъвъ договоръ съ държавата за нѣкакви привилегии, относително прѣвозването на стоки по българскитѣ държавни желѣзници, привилегии, които единствено тѣмъ били дадени. Слѣдующето правителство намѣрило този договоръ съвършено пакостенъ за държавата и дало подобни права и на други лица. Давидовъ и С-не въ продължение на 12—13 години не сж се явили прѣдъ българскитѣ сѣдилища да потърсятъ своето намѣрено право, своитѣ щети. Тѣ сж се помъчили, обаче, по други пактища да добиятъ онова, за което сж смѣтали, че могатъ да притежаватъ, тѣ сж се отнесли къмъ министерството и прѣзъ управлението на цакъвиститѣ — 1901 и 1902 г. — сж могли да издѣй-

ствуватъ да имъ се плати нѣщо срѣщу тѣхнитѣ претенции. Рѣшено е било отъ тогавашния министъръ на търговията и земледѣлието г. Людскановъ да бѣде удовлетворено искането имъ въ размѣръ на 80.000 л. Обаче Министерскиятъ съветъ не утвърдилъ това прѣдложение на министра на търговията и земледѣлието, и тѣ останали да чакатъ друго по-благоприятно врѣме. И къмъ 13—14-та година, когато дохожда на властъ пакъ онази партия, прѣзъ властвването на която тѣ били склучили оня договоръ — стамболовистската, тѣ се явяватъ да искатъ не отъ българскитѣ сѣдилища, а пакъ отъ българскитѣ министри своето вземане. Министерскиятъ съветъ назначава нѣкаква комисия, която прѣскача цифрата 80.000 л. и намѣрила — отдѣ пакъ, това на насъ не е извѣстно — по свои съображения, разбира се, че трѣбва да имъ се плати една сума отъ 400—500 хиляди лева. Министерскиятъ съветъ одобрява това рѣшение на комисията, а камарата одобрява постановлението на Министерския съветъ. Въз основа на това рѣшение на Народното събрание, понеже въ послѣдствие имъ било отказано даванетоъ на тия суми, Давидовъ и С-не завеждатъ искъ прѣдъ българскитѣ сѣдилища. Въ какво положение е той сега, на мене това не е извѣстно, но фактътъ си е фактъ, че тѣ сж могли да се отнесатъ къмъ българскитѣ сѣдилища само тогава, когато камарата е гласувала да имъ се дадатъ тия пари.

Имало ли е право XIII-то обикновено Народно събрание да вземе такова едно рѣшение, да направи такава една спогодба, за каквато ни говори уважаемиятъ г. Дограмаджиевъ? Споредъ мене — не. За никаква спогодба не се говори въ прѣдложението, ами чисто и просто се казва: разрѣшава се на Дирекцията на общественитѣ сгради да плати на тия господа толкова стотинъ хиляди лева — дума за спогодба нѣма. Но и да би се говорило даже за спогодба, не е Министерскиятъ съветъ, и още повече, не е пъкъ Народното събрание, което може да влезе въ разбирателството на прѣприрнитѣ на частни лица или компании съ държавата и да ги разрѣшава, да ги спогажда. Спогаждане или осжждане, то е дѣло на българскитѣ сѣдилища. XIII-то обикновено Народно събрание е попаднало въ едно заблуждение, то е излѣзло изъ своитѣ законодателни права и е нагазило въ правата на сѣдебната властъ, и не се е намѣрилъ никой, който да му съдѣйствува да се отърси отъ тая заблуда; то си е останало въ нея и е взело това рѣшение. Азъ не искамъ да отдамъ това рѣшение на нѣкакви си такива или такива съображения, готовъ съмъ тукъ по-скоро да призная прѣста на фаталността. Нарушенъ е чл. 13 отъ конституцията, който гласи, че сѣдебната властъ — въ случая Събранието не е извършило нищо друго, освѣтъ една сѣдба — въ всичката нейна ширина принадлежи на сѣдебнитѣ мѣста и лица. Чл. 13 отъ конституцията, XIII-то обикновено Народно събрание го нарушава.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Фатално число.

Д. Драгиевъ: Да, тукъ има прѣстъ фаталността, а не нѣкакви други тайни или явни съображения на голѣми и малки хора . . .

Какъвъ е нашиятъ дългъ? Ние смо камара, която захваща ужъ да се „отърсва отъ подобни заблуждения“; трѣбва да се отърси и отъ това и да вземе едно рѣшение, каквото сжщността на въпроса налага. Какъвъ дългъ ние имаме споредъ правата, които ни дава нашиятъ основенъ законъ? Ние трѣбва да отгѣнимъ рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание и то по двѣ съображения: едно, за да прѣсѣчемъ чрѣзъ единъ подобенъ вочъ, практиката, макаръ и малка, но на всѣки случай практика на народнитѣ събрания да влизатъ въ права, които, по конституцията, не тѣмъ принадлежатъ; и още,

трѣбва да отменимъ това рѣшеніе, за да спестимъ тѣзи 200 или 300 хиляди или половинъ милионъ лева, които, ако се остави въ силѣ рѣшеніето на XIII-то обикновено Народно събрание, несправедливо ще излизатъ отъ държавната хазна, за да излизатъ неправедно въ джоба на Давидовъ и С-не. Самиятъ този фактъ, че единъ при едно правителство тѣмъ се признаватъ 80 хиляди лева, а при друго се признаватъ нѣколко стотини хиляди лева, нѣмо да покаже, че туй земено-даване е твърдѣ съмнително, че за туй земено-даване тѣ трѣбва да се отнесатъ до българскитѣ сѣдилища. Тѣ усилятъ още повече подозрителността въ обществото, относително своето вземане, и съ това обстоятелство, дѣто 12—13 години сѣмъ се побояли да почукатъ на портитѣ на българското правосъдие.

Ние трѣбва да отменимъ това рѣшеніе. Това е наше право, нѣщо повече, това е нашъ дългъ.

Чрѣзъ колко гласування трѣбва да стане това? Първото предложение по този въпросъ е минало чрѣзъ едно гласуване и сега, ако и това предложение минае чрѣзъ едно гласуване, би могло да бѣде нашъ предположение съ силата на законъ и да бѣде задължително за оубѣзи, къмъ които то се отнася. Но, споредъ мене, подобни предположения би трѣбвало да минаватъ чрѣзъ три четения, и добръ ще бѣде това предположение да го минаемъ чрѣзъ три четения, токозъ повече, че г. Мирски и други нѣкои предлагатъ да се направятъ нѣкои поправки и, заради тѣзи именно поправки, необходимо нужно е да минае чрѣзъ комисията.

Г. Краевъ, мисля, повдигна единъ другъ въпросъ, че трѣбва да възвѣрнемъ на тѣзи хора оубѣзи нѣколко десетки хиляди лева, които тѣ сѣ дали по сѣдебни разноси, и да имъ възстановимъ срока за явяване чрѣзъ сѣдилищата. Относително тѣзи два въпроса азъ имамъ да кажа слѣдното.

Справедливо е да имъ възстановимъ срока, който биха изгубили, но да го възстановимъ само въ оубѣзи размѣръ, въ който е оставало да тече още този срокъ — отъ 1905 г. докогато Министерскитѣ свѣтъ е вѣвелъ въ заблуждение и тѣхъ, че ще могатъ да добиетъ правото си не чрѣзъ сѣдилищата, ами по другъ нѣкакъвъ си начинъ; слѣдъ тая дата, колкото сѣ пропуснали, т. е. колкото години имъ е оставало. Колко имъ е оставало? 4—5 години. Тѣзи 4—5 години, които сѣмъ оставали, този срокъ да имъ дадемъ, за да могатъ прѣзъ тѣхъ, докато изтекатъ, ако намиратъ удобно за себе си, да се явятъ чрѣзъ българскитѣ сѣдилища. Такова вѣсване на срока азъ бихъ приелъ.

Колкото се отнася до сѣдебнитѣ разноси, отъ една страна погледнато, справедливо е да имъ се платятъ тѣзи разноси, защото държавата, чрѣзъ своитѣ тогавашни управници, чрѣзъ своя парламентъ е дала на тия хора да разбератъ, че по този, а не по другъ начинъ тѣ ще могатъ да намиратъ правото си. Българското народно представителство е гласувало предложение, възъ основа на коото тѣ сѣ сторили тѣзи разноси. Ако нѣмаше това предложение, може-би тѣ и да не се отнесѣха до сѣдилищата, или пъкъ, ако се отнесѣха, нѣмаше какво да претендиратъ сега за разноси, ако изгубиха дѣлото. Щомъ българскитѣ народъ може да праща камари и да има за управници хора, които да взематъ такива рѣшенія, той е длъженъ да плаща и разноситѣ по тѣхъ. Справедливо е да се платятъ на тѣзи хора тѣзи 10 или 20 хиляди лева разноси, но по никой начинъ ние не бива да разрѣшимъ този въпросъ, защото ще загрозимъ тамъ, отъ дѣто искаме да излеземъ. Както ние оспорваме правото на XIII-то обикновено Народно събрание да вѣдѣе въ сѣдебна роля и да каже, че единъ-колко е справедливо, а не токозъ да имъ се даде, въ сѣдната сѣдебна, а не наша роля, бихме загрозилъ и ние, ако кажемъ: слѣдъа се,

рѣшаваме да имъ се платятъ сѣдебнитѣ разноси. Иматъ ли тѣ истинна право да ги получатъ, или нѣматъ, пока и за тѣзи разноси да се отнесатъ до българскитѣ сѣдилища.

Ние ще гласуваме за предложението на г. Кжнева и бихме желали то да минае чрѣзъ три четения и да се направятъ нѣкои добавки, които се явяватъ необходимо нужни, именно добавката за възстановление на срока, въ размѣръ, въ който държавата е станала причина тѣ да го изгубятъ.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Христовъ.

А. Христовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще кажа само нѣколко думи, защото вече доста доводи се изказаха. Народното събрание изтъчно е властно да отмени това рѣшеніе на XIII-то обикновено Народно събрание. Въ това нѣма никакъвъ споръ, и напразно г. Миневъ се опасива. Едно Народно събрание винаги може да отмени рѣшеніята на прѣдшествуващитѣ, както могатъ и нашитѣ да отменяватъ. Вѣснорно е, че XIII-то обикновено Народно събрание си е принесло функции на сѣдебна властъ и е постѣпило криво. Искамъ да ви обрна вниманието само върху двѣ точки.

Г. Драгичевъ изказа мнѣние за плащане на митата и за възстановяване на сроковетѣ. Това по никой начинъ не бива да правимъ, защото обвиняваме XIII-то обикновено Народно събрание, че си е принесло сѣдебни функции, а не отидомъ да възстановимъ срокове за нѣкакво дѣло и да прѣдизвикаме нѣкакви мита. Въ този смисълъ ние не бива и не можемъ да вземаме никакви рѣшенія. Защо? Защото възстановяването на сроковетѣ е строго оубѣдливо въ закона какъ става и е работа на сѣдилищата, които се произнасятъ по въпроса: кой да плати разноситѣ. Съдружнѣто Давидовъ е знаело много добръ, кой е комитетскитѣ да разрѣши неговия споръ, и не трѣбвало да прѣдѣла къмъ органитѣ на изпълнителнитѣ власти — Министерскитѣ свѣтъ, или къмъ Народното събрание и, ако то е прибрѣгнало, вие си обявявате защо. Така че, ако има нѣкакви грѣшки, тѣ сѣ грѣшки на съдружнѣто Давидовъ и ни най-малко ние трѣбва да се занимаваме съ тѣзи нѣщи; по въпроса за мита и срокове ни най-малко може да става туй думи.

Азъ съмъ на мнѣние, че това предложение на г. Кжнева е приемливо и, понеже е рѣшеніе, можемъ да го приемемъ само съ единъ вотъ. Нѣма нужда да отива въ никаква комисия, нѣма нужда да се правятъ никакви поправки. Защо? Какви поправки има да се правятъ? Ние желаемъ да отменимъ единъ актъ на Народното събрание; едно рѣшеніе, такова, каквото е то, ние желаемъ да го отменимъ напълно; ние отчасти не сме сезирани съ него, нито пъкъ имаме намѣреніе отчасти да го видоизмѣняваме или поправяме, а щомъ ние го отменяваме нацѣло, щомъ това е било едно рѣшеніе, ние можемъ съ едно рѣшеніе, съ едно гласуване да го отменимъ. И азъ съмъ на мнѣние, даже прави предложение да го отменимъ съ едно само четене.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Теодоръ Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ на мнѣние, че предложението на нашия другаръ г. Кжневъ, поддържано отъ пужното число народни прѣдставители, трѣбва да се приеме. Това, което е направено на 21 декември 1907 г. въ XIII-то обикновено Народно събрание, като е одобрено едно рѣшеніе на Министерскитѣ свѣтъ да се отпусне една сума отъ около 415 хиляди лева, прѣсмѣтнати съ лихвитѣ до днесъ, на дружеството А. Давидовъ и С-не, за обезщетение и за рефакции, приходящи

отъ нарушението на единъ контрактъ отъ страна на правителството, е едно съвсѣмъ нередовно нѣщо, което не трѣбваше да става, а единъ нѣтъ станало и ние сме сезирани съ него, не можемъ да направимъ друго, освѣнъ да го отменимъ. Министерскиятъ съвѣтъ — както и министерствата — е учрѣждено административно. Той нѣма съдебни функции и не трѣбва да си присвоява права да разрѣшава възбудени спорове. Въ извѣстни случаи, при извѣстни обстоятелства не е запрѣтено на държавата, чрезъ нейнитѣ най-висши прѣдставители, министрите, да сключва съглашения и транзакции, но това пакъ трѣбва да става по единъ начинъ, който да не възбужда никакво съмнѣние и никакво подозрѣние въ редовността и въ лоялността на тѣзи, които въ тѣзи транзакции, въ тѣзи спогодби заличаватъ и прѣдставляватъ интереситѣ на страната. Въ паричнитѣ въпроси паричитѣ министри трѣбва най-много да внимаватъ да си не цапатъ рѣцѣтъ. И понеже Министерскиятъ съвѣтъ, бившето правителство, въ юни мѣсецъ 1907 г. се е занимало само съ единъ споренъ въпросъ, съ една рекламация, която негови прѣдшественици сж отказвали да удовлетворятъ, поне въ такъвъ размѣръ, въ какъвто то ги е удовлетворило, и понеже неговитѣ прѣдшественици винаги сж стояли на тази гледна точка, че трѣбва да се иде въ сѣдилищата, а пъкъ А. Давидовъ и С-не, въ продължение на 13 години, сж бѣгали отъ сѣдилищата, не сж искали да отиватъ тамъ, най-естественото, най-законното и най-чистоплътното, ако щете, прѣдъ обществото и прѣдъ страната бѣше, тия министри да не разрѣшаватъ този въпросъ и да го оставятъ да отиде за разрѣшение тамъ, дѣто му е мѣстото — въ сѣдилището. Въмѣсто да направятъ това, тѣ сж внесли туку едно прѣдложение за одобрение и, когато народнитѣ прѣдставители отъ лѣвицата сж искали да се освѣтлятъ по въпроса, не сж имъ дали абсолютно никакви разяснения по сжщността на работата и сж имъ казали: „Вие туку не сте сѣдилище, вие не можете да гледате документи, не можете да обсъждате работата по сжщността ѝ. Ние я обсъждаме, ние я разбрахме, ние я разгледахме въ Министерския съвѣтъ и, възъ основа доклада на една комисия, какъто ние намѣрихме за добръ, туй вие не трѣбва да одобряте. Ако сте искали да гледате документи, да сте отишли въ архивата да изучите дѣлата“. Добръ, ама народнитѣ прѣдставители нѣматъ тази задача, тази длъжностъ, да отиватъ да изучаватъ по архивитѣ частнитѣ вземалия на хората и да се произнасятъ по тѣхъ — основателни ли сж или не. Задачата на Народното събрание е отъ друго естество: тя не е задача за разрѣшение на граждански спорове, тя е чисто законодателна мисия, а за разрѣшение на гражданскитѣ спорове сжществуватъ сѣдилища. Ние не трѣбва да влизаме въ правата на сѣдилищата, защото тамъ ние сме най-слаби, ние туку ще дѣйствуваме по такъвъ начинъ, че даже, когато дѣйствуваме най-коректно и най-добросъсѣдно, можемъ да съберкаме и да дадемъ поводъ на оплакване и на укоръ. Ето защо азъ мисля, че начинътъ на дѣйствието на бившето правителство го начало е осѣдителенъ; той е осѣдителенъ толкова повече, като се вникне въ подробноститѣ на работата. Азъ не знаехъ, че това прѣдложение ще се гледа; сега туку за него и не съмъ готовъ да ми кажа всичко онова, което зная по тая работа, но, доколкото си спомнямъ, така, въ общи черти, че ви кажа, че въ случая се касае за обезщетения, които да се дадатъ на А. Давидовъ и С-не за единъ контрактъ, който билъ унищоженъ отъ народняшкото правителство, както се изразявалъ г. Панайотовъ туку, и е мислил, че щомъ произнесе думата „народняшко правителство“, това ще бѣдо достатъчно вече да му спечели каузата изеднажъ. Въ сжщностъ, този договоръ не е унищоженъ, както впрочемъ въ рѣчъта си, гледамъ сега, г. Панайотовъ е

призналъ — азъ не бѣхъ тогава въ това засѣдание, не се случихъ, за да си кажа тогава думата — но контрактътъ не е унищоженъ отъ народняшкото правителство, а народняшкото правителство, като заварилъ въ 1894 г. единъ договоръ, сключенъ между А. Давидовъ и С-не и Министерството на общественитѣ сѣдища, жилищата и съобщенията, съ който договоръ, на това дружество А. Давидовъ и С-не, се е давало правото да се ползува отъ единъ извѣстенъ процентъ — не си спомнямъ сега, колко е — намаление отъ тарифитѣ на държавнитѣ желѣзници, при условия да прѣнася извѣстното количество стока, извѣстенъ тонажъ, този контрактъ, сключенъ за 5 години, се намѣри отъ правителството на 1894 г., врѣденъ за интереситѣ на държавното съкровище и не само врѣденъ, но и опасенъ като прецедентъ, защото правителствата въ България нѣмаха това право, нѣмаше и бившето министерство това право да създаде една привилегия на А. Давидовъ и С-не, само той да има тия рефакции, само той да се ползува отъ тѣзи отстъпки, разумѣва се, при извѣстни условия. Защо? Защото на практика излѣзе това, че А. Давидовъ и С-не, който получаваше отъ държавата 30% отстъпка отъ тарифитѣ на държавнитѣ желѣзници, когато другитѣ комисионери нѣмаха само 10%, вземаше въ рѣцѣтъ си всичката прѣвозна работа по желѣзницитѣ въ България и по този начинъ той винаги си осигуряваше да достигне онуй количество прѣвозъ, което се изискваше по контракта, но когато го достигаше, той ставаше, тѣй да се каже, универсаленъ експедиторъ за цѣла България, защото другитѣ комисионери, щомъ нѣмаха 10% намаление отъ тарифитѣ, тѣ веднага му даваха тази работа, той я вземаше, и понеже имаше 30%, той печелѣше 20%, а за петъ години той можеше да спечели много. Но пита се: за какви услуги? Ако това се даваше за докарване новъ трафикъ, такъвъ, който по-напрѣдъ не е сжществувалъ — въ странство това се прави, когато нѣколко линии се конкуриратъ, желѣзопътната администрация на една линия, за да отвлѣче трафика на другата, прави специални улеснения въ конкуренцията — тамъ това нѣщо е попитно и разумно, но туку, въ България, да улесниш трафика, който естествено сжществува, безъ да прибавиш никакъвъ новъ, и отъ него да получаваши 30% намаление отъ държавнитѣ тарифи, значи да си създадешъ една привилегия само по силата на едно министерско разпореждане. Ами министритѣ въ България могатъ ли да даватъ привилегии на А. Давидовъ и С-не или на Петровъ, Стояновъ и пр. и по този начинъ да вързватъ държавата за 5 години. Очевидно, че правителството не може да остави такова положение да сжществува, защото то не само бѣше беззаконно, а и още безобразно и врѣдно за държавата. Но какво направи правителството? То не унищожи договора, то само каза: при тѣзи условия ще дадемъ и на другитѣ хора да се ползуватъ съ подобни рефакции, и даде рефакции и на другитѣ хора, намали тарифитѣ и за тѣхъ, даде имъ сжщитѣ рефакции. Въ слѣдствие на това Давидовъ се видѣ въ невъзможностъ да усвои всичкия трафикъ въ България, а новъ конкурентенъ трафикъ той не можеше отвлѣкъ да докара, и въ слѣдствие на това той съ този свой контрактъ не можа да спечели нищо. Протестира. Казаха му: нищо, изгълъпвайте контракта; ние даваме и на другитѣ сжщата привилегия — нѣмате право. — Защо да нѣмате право? Въ самия контрактъ не е казано, че правителството се задължава да не прави това за други хора; тамъ е казано, че само за 5 години му се дава това право да има тѣзи рефакции, но не е казано, че на други нѣма да се дава сжщото това право. Ако имаше такова нѣщо, такова ограничение, тогава само правителството не можеше да даде такава привилегия и другиму. Негова милостъ, поставенъ въ това положение, не можа да реализира онѣзи милионни печалби, които

очакваше, по това не значи, че правителството е длъжно да му ги събере въ една кесия и да му ги даде сега въ джеба — съвсем не събдваше това. Може-би, най-сетни, правителството да е виновно, може-би е нарушило пъкон неговни справедливи права и казва му да заповѣда въ сѣдилищата, но той не отиде въ сѣдилищата, а до днесъ го пѣма въ сѣдилищата; 15 години вече се пѣминаватъ и главо-боли всички правителства систематически, той и съдружниците му, и отъ всѣко правителство се мѣни да достигне едно миролюбиво уреджане на въпроса. И по поводъ на това миролюбиво уреджане, което убѣденъ съмъ, въ Министерството на общественитѣ сгради е отнело грамадно врѣме и на чиновникитѣ, и на министри е причинило грамадни главоболия, ние виждаме този споръ да получава споредъ правителствата и разни разрѣшения. Единъ пътъ назначената комисия, въ цанковистеско врѣме, ми се струва, или въ врѣме на коалиционното правителство, не знае точно, бѣше се произнесла да му се дадатъ 80.000 л., и само 80.000 л., и тѣ му сѣ били дадени, и ако претендира повече, да отиде въ сѣдилищата. Взема той 80.000, но пакъ не отива въ сѣдилищата, пакъ така други правителства и врѣмена. И г. Папайодовъ казва — тукъ гледамъ въ дневникитѣ — че, като назначили въ това врѣме една комисия, тя се била произнесла, че ималъ право да вземе повече отъ 1½ милиона лева, но тѣ, министритѣ, „урѣзали, урѣзали“ протокола на комисията и оставало само онова, което е чисто, и останали едва-едва 450.000 л. да му дадатъ — тогавъ сѣ били 412.000 л. Народняшкото правителство не му признаване нито сѣгашъ и при всѣкогѣ врѣме на управлението си му казваше сѣ една дума: „Идете въ сѣдилищата, получите правата, които имате, може да сме ви пѣнѣрбили правата, хора сме, може да сме събрѣкали, ако сме събрѣкали, осѣдате ни“, но той не го направи. При слѣдующитѣ правителства, при много ходатайства получи 80.000 л., и намѣри най-послѣ на 21 декемврий 1907 г., при затварянето на Събранието, когато работата се кара набързо, намѣри момента, когато е станало едно гласуване, за да му се дадатъ 412.000 л., които сега, по моитѣ прѣсмѣтания, сѣ 445.000 л. Защо да му се дадатъ? Казва се въ смѣтката да му се дадатъ 120.229-34 л. за рефакции. Азъ не зная, да-ли дѣйствително той е прѣвозвалъ стока, за която да не му е платено рефакция, защото зная, че правителството не му унизилъ договора. Ако той е прѣвозвалъ стока и е изпѣнилъ условията, при които е трѣбвало да получи рефакции, то рефакции му се дължатъ и пѣще да му ги плати всѣко правителство. Но очевидно е, че тукъ се касае само за пъкон рефакции, които той не е получилъ, защото не е изпѣнилъ условията на транспорта, и азъ съмъ убѣденъ, че отъ прѣгледането на тѣзи смѣтки ще се констатира, че е тѣй, както азъ го казвамъ, а не както го твърди г. Папайодовъ, и не зная да-ли е тѣй, както той твърди, че рапортътъ ималъ 120 страници — може рапортътъ да има 120 страници и 120 ст. да не струва.

Сѣщо така гледамъ — и то ми прави най-лошо впечатлѣние — въ това постановление на Министерския съвѣтъ, че се дава обезщетение. Вече рефакции му се даватъ; щомъ му се даватъ рефакции, какво може да иска повече? Тѣзи договорни пари му се даватъ, но даватъ му се още други 138 хиляди лева за обезщетение. Какво ще е то? Вѣроятно за изгубени, нереализирани печалби. Ами ние имаме постановлението на чл. 59 отъ закона за публичнитѣ търгове, което освобождава хазната да плаща бѣдѣщи печалби тогавъ, когато държавата, по съображение отъ общъ интересъ, намѣри за нужно да унищожи едно прѣдприятие. И така, противозаконно му се дава такова обезщетение отъ 138.669-78 л. Очевидно о, че Министерскиятъ съ-

вѣтъ, който е „урѣзвалъ“, „урѣзвалъ“ милионитѣ пера на комисията, не ги е достатъчно урѣзвалъ, и, както ги е урѣзвалъ, сѣ пакъ остава пѣщо такова, което бие въ очи.

Ето защо азъ мисля, че при тѣзи условия и като се има прѣдъ видъ, че всички прѣдшественици на г. Халачева оставили въпроса перауришнѣ и сѣ го пращали въ сѣдилищата — азъ не зная прѣписката, но убѣденъ съмъ, че и другитѣ сѣ го пращали въ сѣдилищата, защото, инакъ, не пѣща да му дадатъ тѣхъ 80.000 л. и му казватъ: ако щепъ повече, иди въ сѣдилищата; като се има прѣдъ видъ, че много пѣщо се нѣса и пѣ печата по тази рефакция, и всички правителства, които сѣ се занимавали съ тази афера, съ тази работа сѣ били подозирани въ едно прѣстатство, въ едно неоправно благопрѣтствувано на съдружнѣто А. Давидовъ, и тѣхъ хора, въпрѣки всичко това, не отидоха въ сѣдилищата...

А. Краевъ: Храпихте ли се? Частъ е 8.

Т. Теодоръ: Азъ сега ще свърша. — ...ето защо, азъ мисля, казвамъ, че правителството е постигло некоректно, като е внесло това прѣдложение въ камарата, и разглеждането му при тѣхъ условия и рѣшаването на Народното събрание да се одобри туй постановление на Министерския съвѣтъ о единъ актъ, който нѣма онази морална сила, която трѣбва да има едно законоположение, и както ние отгѣнихме пъкон и други рѣшения, които тукъ сѣ били изтрѣгнати по единъ или другъ начинъ, тѣй ще трѣбва да отгѣнимъ и това рѣшение.

Но едно пѣщо трѣбва да запазимъ пѣло, споредъ мене: то е правото на А. Давидовъ и С-но да се обърне къмъ сѣдилищата, за да докаже своитѣ рекламации — каквото му се слѣдва, нека се заплати по рѣшението на сѣдилищата, и това да се рѣши отъ тѣхъ за винаги. Ние сега да постановимъ, че се отгѣнява това рѣшение и нека кажемъ — азъ признавамъ прѣдложенето на г. Мирски — че му се прѣдостави правото съ своитѣ рекламации да се обърне къмъ сѣдилищата. Но и безъ да го кажемъ, туй право за него съществувало, той не може да го изгуби. Вѣрно о, че 15 години вече се пѣминаватъ, и ако сегашното дѣло, което трѣбва да води и което е основано върху рѣшението на XII-то обикновено Народно събрание, се прѣкрати, азъ мисля, че той е вече пропусналъ давностния срокъ, но давността не се прилага отъ сѣдилищата d'office; ще бѣде отъ страна на държавата неморално, ако прѣдставителътъ на Министерството на финанцитѣ, когато бѣде заведено дѣлото, каже: тукъ има 15-годишна давност. Министерътъ на финанцитѣ не може да каже на своя адвокатъ-юрисконсултъ, че Народното събрание, и когато е отгѣнило този актъ, и по-напрѣдъ, винаги е разбирало, че А. Давидовъ не трѣбва да се лиши отъ възможността да отиде въ сѣдилищата, и понеже той е пропусналъ 15-годишния срокъ само заради туй, защото е мислил, че ще получи удовлетворение чрезъ Народното събрание, то да не се прави възражение за давността, за просрочко, а сѣдилището нѣма право по закона да каже самъ, че тукъ има давност и да не гледа дѣлото. Щомъ не се прави възражение отъ държавата — отгѣтника, значи, неговото право не бѣде запазено и безъ да го кажемъ. И азъ бихъ желалъ туй дѣло да се гледа въ сѣдилището и нека тогавъ се осѣди държавата, на 1½ милиона лева ли ще я осѣдятъ, както е желала пѣкаква комисия, на 200.000 л. лева ще я осѣдятъ, да я осѣдятъ, но дѣлото да мине по законния редъ. Има случаи, когато правителството може да внесе единъ споръ съ единъ гражданинъ, съ единъ прѣдприемачъ на разрѣшение въ Народното събрание, но тѣхъ случаи не трѣбва да бѣдатъ такива, щото да се иска да се признае, че туй е право или неправо по закона, а тѣ сѣ случаи, когато има

мѣсто Народното събрание да упражни единъ актъ на спазване, единъ актъ на съжаление, единъ актъ на отетанка. Тамъ — да.

М. Златановъ: И това е опасно.

Т. Теодоровъ: Тамъ единъ министъръ може да се яви и да каже, че този човѣкъ по строгитѣ принципи на правото, по тая и тая причина, не може да спечели въ сѣдницата; има мѣсто да се приложи едно спазване, има мѣсто да се приложи една отетанка, както бѣше, напр., по продължение сроковетѣ за извършване предприятіята отъ предприемачитѣ; но тогава ние ще знаемъ, че подаряваме, че правимъ една отетанка, и ще знаемъ, защо и правимъ. Въ никой случай не може като опова, което се случи, да дойде единъ министъръ и да каже: азъ прѣгледахъ сметнитѣ на предприятіето и видѣхъ, че този човѣкъ има право, одобрето и ние да му платимъ. Благодарение на този погрѣшенъ принципъ на Братя Симеонови едно врѣме се дадохъ 6.000.000 л., за умѣтността на което даване гарантираха самс г. Панайотовъ и г. Стайковъ или г. Геннадиевъ, защото, каза ни Петковъ въ Събраието: „Ето ти двама хора, ние имаме двама юристи въ Министерския съветъ, тѣ знаятъ законитѣ, тѣ разгледаха дѣлото и ние го одобриме споредъ тѣхното мнѣние.“

Н. Мирски: Чиста работа.

Т. Теодоровъ: Азъ заключавамъ, че прѣдложението трѣбва да се приеме, но една прибавка може да се направи сега, като кажемъ, че се прѣдоставя възможностъ на А. Давидовъ и С-не да заведе дѣло въ сѣдницата, или пъкъ да се прати прѣдложението въ комисията, за да се направи съответствующиятъ текстъ. Отъ това никой не може да се оплаква, защото Народното събрание даде, Народното събрание взема, стига да не сѣ платени паритѣ. Ако бѣха броени паритѣ, и азъ щѣхъ да кажа като г. Краевъ: късно е вече. И не е добръ сега да търсимъ да възвращаме едно положение, което не сме въ състояние да повърнемъ.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ взехъ думата, за да кажа една-два приказки рго дело sua — само за това; никакъ, по тая въпросъ азъ не бихъ говорилъ.

По тази работа на Давидова и С-не азъ бѣхъ маскарентъ по вѣстникитѣ по начинъ, по какъвто на-дали другъ министъръ по други афери е билъ маскарентъ. Афини голѣми съ голѣми букви по софийскитѣ улици гласѣха: „Росефтитѣ на г. Малинова“! И се разправяше тази история, що ни занимае сега.

Азъ дължа да забѣлѣжа, че, може-би, ако не бѣше Малиновъ, днесъ Народното събрание нѣмаше да рѣшава този въпросъ и нѣмаше да има възможностъ да запази интереситѣ на казната. Толкова по адресъ на вѣстникитѣ, които се занимаваха съ моята особа и които изсинаха върху главата ми толкова калъ. Да споря съ тѣхъ, не желая, а да се оправдавамъ прѣдъ тѣхъ — хичъ.

Но на въпроса.

На 16 януарий 1908 г. ние поехме управлението на страната. Азъ знаехъ за тази, на Давидова, работа: имахъ прѣдъ себе си бюджета, въ който бѣше прѣдвидѣно да се плати на Давидова и С-не 400 и нѣколко хиляди лева — по която точната цифра. На 16—17 януарий, въ всѣки случай въ първитѣ дни на нашето управление, мѣстъ ми се доложи, че тая сума трѣбвало да се плати. Платежната заповѣдъ бѣ готова. Тѣмъ въ това врѣме азъ получихъ едно заявление отъ Давидова и С-не отъ Цариградъ. Какво е дирилъ Давидовъ и С-не въ Цариградъ, не зная.

Т. Теодоровъ: Напоследѣкъ той тамъ живѣе.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Въ това заявление Давидовъ и С-не привличаше моео внимание, като министъръ на външната и съобщенията, върху обстоятелството, че лицата, които ще се явятъ при мене да ми платятъ сумата, не сѣ лицата, на които та се дължи, и че той Давидовъ и С-не е само лицето, което има най-голѣмъ дѣлъ въ въпросната сума отъ 400 и нѣколко хиляди лева. Това заявление бѣ заявлено добръ дошло, тъй като иначе прѣдъ видъ рѣшението на Народното събрание, което ме задължаваше да платя сумата, и тъй като сжщата бѣ вписана въ бюджета, азъ трѣбваше да я платя. Възползуванъ отъ заявлението, обаче, на Давидова и С-не азъ разпоредихъ да не се плаща нито стотинка; тъй като сумата е спорна. Трѣбваше да се намѣри правомѣщиятъ, на когото да се плати въпросната сума, защото Давидовъ и С-не, на името на когото бѣ отпусната сумата, разправяше въ заявлението си, че иѣкакви негови пълномощници и съдружници сѣ го били излъгали, та трѣбвало не знамъ какъ-си да се раздѣлятъ паритѣ. Мина година сумата не се плати и въ бюджета за 1909 г. азъ не я прѣдвидѣхъ. Сумата, за която бѣ рѣчъ, бѣше прѣдвидѣна въ извънредния бюджетъ въ § 88, букви а, б, с. Прѣзъ 1908 г. при менъ идваха мнозина „правомѣщници“ — такива се назоваваха — и ми казваха: „Г. министре, Вие сте министъръ на България, Вие сте длъжни да изпълнявате законитѣ на тая страна, Вие не сте господаръ на тѣзи пари, народното прѣдставителство ги е турило на Ваше разположение, бройте ги ги“. — „Нѣма да ги броя“ казахъ имъ. — „Защо?“ Поради причинитѣ, които прѣди малко ви изложихъ. Тѣ отидоха на съдъ и съдѣтъ ни осъди и не можеше да не ни осъди.

Т. Теодоровъ: Естествено. Има законъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Не само ни осъди, но се чудѣше, защо министърътъ не е изпълнилъ рѣшението на камарата. Такава е историята на въпроса, а заключението отъ нея: „Росефтитѣ на г. Малинова“, тъй писаха вѣстници, имената на които не желая да цитирамъ. Най-послѣ дойдохме тукъ, дѣто сме днесъ.

Т. Теодоровъ: Въ в. „Миръ“ не е имало.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Прѣпечатана нѣщичко отъ в. „Донъ“. (Смѣхъ)

Т. Теодоровъ: Нито се е прѣпечатвало.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: За в. „Миръ“ не отговарямъ, не мога да кажа. Зная, че въ в. „Балканска трибуна“ имаше такова нѣщо.

Повдига се сега този въпросъ тукъ и азъ виждамъ, че Събраието е наклонно да отмѣни рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание. Добръ, че не платихъ паритѣ — на-ли тъй?

Т. Теодоровъ: Сега щѣше да бѣде късно.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. Теодоровъ Теодоровъ е правъ; ако бѣхъ ги платилъ, нѣмаше защо да ме псувате; можете да ме псувате, защото не съмъ ги платилъ. Упрекваха ме, защото не съмъ внесълъ прѣдложение за отмѣнение рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание. Не азъ трѣбваше да внеса прѣдложение за отмѣняване това рѣшение — трѣбваше да го внесатъ онѣзи, които го и внесоха.

Г. г. народни прѣдставители, азъ съмъ на мнѣние, че прѣдложения отъ този характеръ, що разглеждаме,

биха могли да се вотираат само на едно четене, без да ходят въ комисията. При все това мисля, че това предложение тръбвало би да отиде въ комисията, защото не е злѣтъ да обсъди текста на онова рѣшение, което камарата ще има да вотира, да обсъди частнитѣ въпроси, които тукъ се повдигнаха: въпросътъ за връщане на сѣдебнитѣ разноси, на митата. Моето убѣждение е, че на хората трѣбва да се върнатъ разноситѣ, защото, най-послѣ, ако не желаемъ тѣ да грабятъ държавата, държавата пакъ да задигне тѣхнитѣ пари — това е друга крайностъ. Но какъ да стане това нѣщо? Не е злѣтъ комисията да обмисли всичко, да обмисли и въпроса за давността. Казва г. Теодоръ Теодоровъ, че сѣдѣтъ ех officio не могатъ да повдигатъ въпросъ за давностъ. Правъ е. Страната, която може да се възползува отъ давността, ако направи въпросъ прѣдъ сѣдилището, сѣдилището ще я зачете, никога само то нѣма да повдигне въпросъ за нея. Но добръ е, споредъ моето разбиране, да не оставимъ това на усмотрѣнието на финансовия министъръ, на усмотрѣнието на юрис-консулта, или на усмотрѣнието на чиновницитѣ, а изрично да се произнесемъ за давността. Нека обсъди комисията всичко това и най-добръ комисията по правосѣдието.

Мисля, че не е злѣтъ да помислимъ и върху въпроса, какво да стане съ рѣшението на окръжния сѣдъ, който е осѣдилъ държавата.

Т. Теодоровъ: Щомъ се отмѣни рѣшението, то ще падне.

А. Краевъ: Ще се приложи римското право: *Sublato principali tollitur accessorium*; обаче добръ е да бждемъ изрични.

Министъръ-прѣседателъ А. Малиновъ: Въ всѣки случай, г. Краевъ, какво правило и да се приложи, по моето мнѣние е засега, и моля Събранието да се съгласи, щото предложението на г. Кжнева да се прати въ комисията, която да обмисли всички въпроси, които тукъ повдигнаха г. г. народнитѣ прѣдставители.

Т. Теодоровъ и А. Краевъ: Съгласни.

Министъръ-прѣседателъ А. Малиновъ: И съ единъ текстъ на рѣшение да излѣзе тукъ комисията. Да го прѣдложи и да го вотираме.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Съгласни.

А. Краевъ: Азъ се присъединявамъ къмъ прѣдложенieto на г. министра-прѣседателя и затова оттеглямъ моето прѣдложение. Но въпросътъ да отиде въ комисията само за редакция.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложенieto на вноситоля г. Кжнева по принципъ и по прѣдложение на г. министъръ-прѣседателя да бжде пратено въ комисията на правосѣдието, да си вдигнатъ ржката. (Всички вдигатъ) Събранието единодушно приема.

А. Краевъ: Това „единодушно“ трѣбваше още единъ пътъ да се подчертае за честѣта на парламента.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министъръ-прѣседателъ.

Министъръ-прѣседателъ А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Моля, за понодѣлникъ да се постави на дневонъ редъ раздадениятъ законопроектъ за празницитѣ и недѣлната почивка, като се оставятъ и неразгледанитѣ въпроси отъ днешното засѣданне.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. министъръ-прѣседателя относително дневния редъ за идущето засѣданне, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 8 ч. 30 м. вечеръта)

Прѣседателъ: Д-ръ П. Ораховацъ.

Подпрѣседателъ: Н. Гимиджийски.

Секретари: { Д-ръ А. Гиргиновъ.
В. Александровъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.